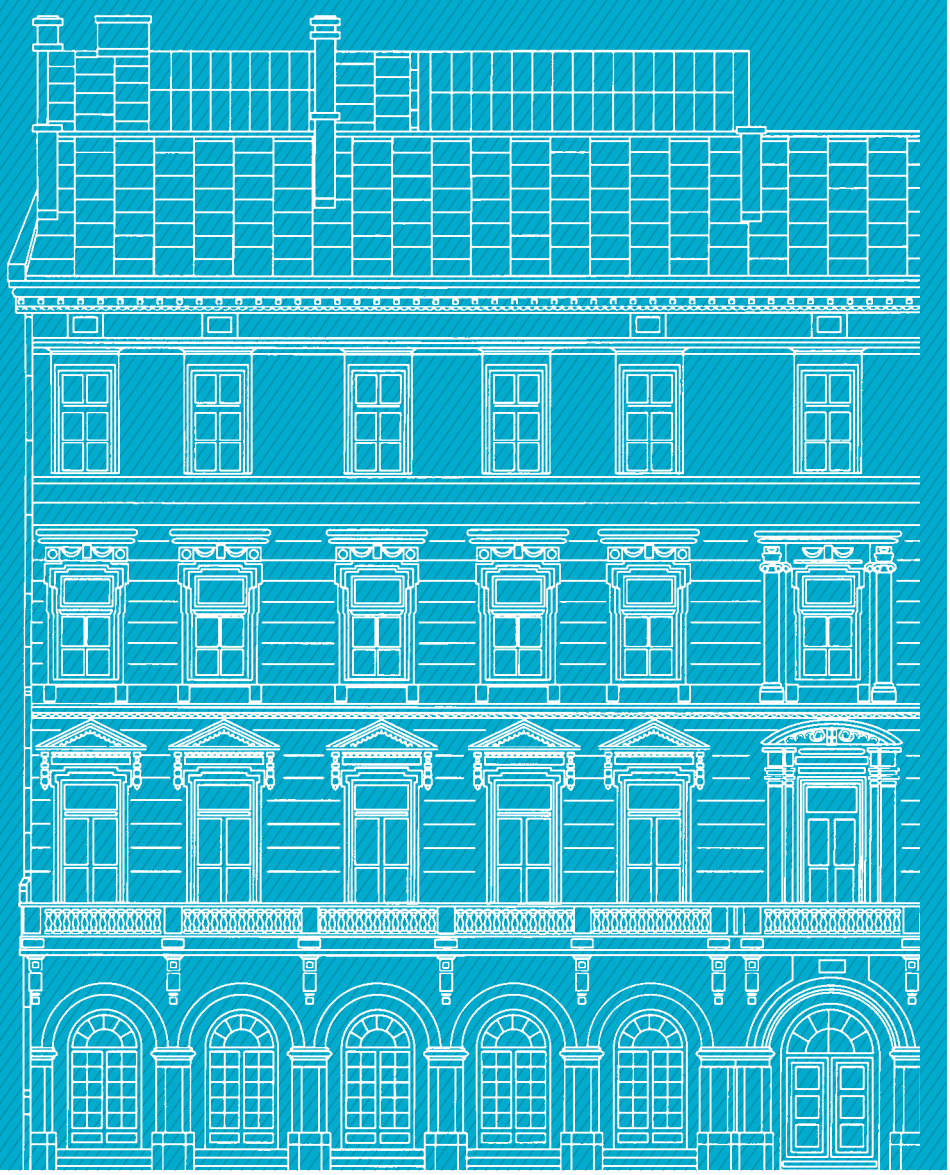
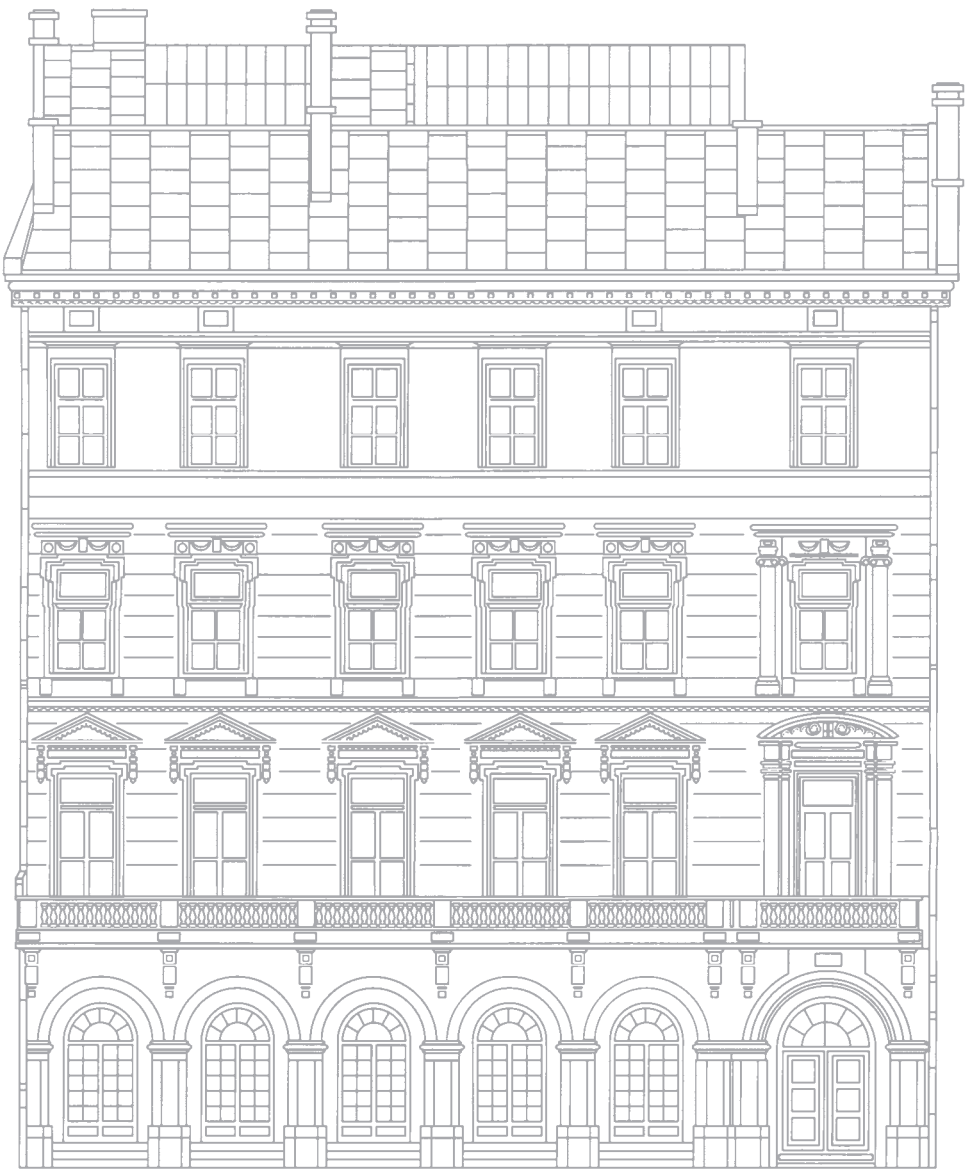
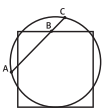
ROCZNIK
MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM KULTURY
—
2025

Teoria, filozofia i zarządzanie dziedzictwem, pamięć, tożsamość, przestrzeń kulturowa, sztuka i dziedzictwo Europy Środkowej, dialog międzykulturowy, miasto jako zwierciadło cywilizacji, polityka kulturalna i ekonomika kultury – oto kluczowe zagadnienia, które podejmuje Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie.

ROCZNIK
MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM KULTURY
—
2025 (nr 34)

7 – Międzynarodowe Centrum Kultury w 2025 roku
9 – Rok w pigułce
16 – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027 (FEnIKS) w MCK
18 – Sezon Kulturalny Polska–Rumunia 2024–2025
22 – Nagroda Rady Miasta Krakowa im. Stanisława Vincenza dla prof. Roberta Traby. *Jacek Purchla*
26 – Willa Decjusza – krótka historia reanimacji. *Jacek Purchla*
36 – Csaba G. Kiss. *Jacek Purchla*
40 – Barbara Szyper
43 – Napisali o nas

KALENDARIUM (STYCZEŃ–GRUDZIEŃ 2025)

WYSTAWY

155 – Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny
167 – Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora
175 – Brâncuși. Rzeźbienie światłem
181 – Dotyk Sztuki – laboratorium formy
185 – Nadzieja w zamknięciu
189 – Pejzaż z niepokojem 2022/2025
193 – Wystawy planszowe – Domowroty

KONFERENCJE • SEMINARIA

196 – Dziedzictwo kulturowe w kontekście migracji: teorie, praktyki, doświadczenia
198 – Bezpieczne dziedzictwo kultury. Europejskie wyzwania wojenne i kryzysowe
203 – Wspólny rozwój – Festiwal Sztuki Trójmorza
206 – Nagroda Europejskie Muzeum Roku 2025
207 – Dziedzictwo pograniczy. Częstochowa, Łódź i Wielkopolska
211 – Budapeszt – miasto Słowian? (1781–1920)
213 – Rzeźba w przestrzeni publicznej. IV Kongres
220 – Współzależność – terapia – odporność. Wokół wpływu kultury na zmianę społeczną
222 – Przyszłość sektora kultury i sektora kreatywnego w Wieloletnich Ramach Finansowych 2028–2034

WYKŁADY • SPOTKANIA • EDUKACJA KULTUROWA

228 – Spotkania i program towarzyszący wystawom
238 – Program edukacyjny towarzyszący wystawom
244 – Edukacja dla dziedzictwa
249 – Klub Książki Środkowoeuropejskiej
251 – Międzynarodowe Centrum Kultury dostępne

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA • SPECJALISTYCZNE PROGRAMY EDUKACYJNE

258 – Akademia Dziedzictwa
262 – Akademia Dziedzictwa dla Ukrainy
266 – v4 Heritage Academy. Management of the UNESCO World Heritage Cultural Sites in Visegrad Countries
271 – Thesaurus Poloniae
273 – Nafta w Galicji
274 – Polski Petersburg. Encyklopedia internetowa
275 – RIHA Journal oraz EVA project

PUBLIKACJE • BIBLIOTEKA • CZYTELNIA

280 – Publikacje
291 – Biblioteka MCK
292 – Zasoby cyfrowe MCK

MECENASI • SPONSORZY • PARTNERZY

294 – Promocja, współpraca z mediami i partnerami MCK

ANEKS

300 – Rada Programowa Międzynarodowego Centrum Kultury
301 – Plany strategiczne Międzynarodowego Centrum Kultury na lata 2023–2027
303 – Przebudowy i inwestycje w Międzynarodowym Centrum Kultury
304 – Struktura organizacyjna Międzynarodowego Centrum Kultury
306 – Statut Międzynarodowego Centrum Kultury

MIĘDZYNARODOWE CENTRUM KULTURY W 2025 ROKU

W imieniu zespołu oraz własnym mam przyjemność zaprosić Państwa do lektury Rocznika MCK za rok 2025. W tym miejscu pragnę podziękować moim współpracowniczkom i współpracownikom za zaangażowanie, kreatywność i odpowiedzialność za przygotowanie oraz realizację tak bogatego programu działalności, co – mam nadzieję – potwierdzą czytelnicy tego raportu. Jednocześnie dziękuję naszej publiczności, odbiorczyniom i odbiorcom, instytucjom partnerskim oraz wszystkim osobom nas odwiedzającym.

Rok 2025 oznaczał dla nas przede wszystkim zaangażowanie merytoryczne w Sezon Kulturalny Polska–Rumunia 2024–2025 oraz wspaniałą wiadomość o przyznaniu nam grantu na projekt *Modernizacja i adaptacja parteru kamienicy „Pod Kruki" oraz remont infrastruktury technicznej siedziby Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie*, który otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027 (FEnIKS).

Dzięki decyzji ministrów kultury Polski i Rumunii ustanawiającej Sezon po raz pierwszy mogliśmy tak szeroko (poprzez dwie wystawy i numer „Herito") zaangażować się w prezentację sztuki i kultury rumuńskiej, pokazać różnorodność i dynamikę sceny artystycznej tego kraju na przestrzeni XX i XXI wieku, a także – co może najważniejsze – obcować z jej najwybitniejszymi przykładami. Wiemy, że kultura ma moc obrazowania i oddziaływania na emocje, potrafi komunikować i przenosić treści. Jestem przekonana, że nasze działania przyczyniły się do lepszego zrozumienia jakże odmiennej od naszej tożsamości rumuńskiej, pobudzenia ciekawości i chęci do dalszego poznawania tego kraju – romańskiej wyspy w morzu słowiańszczyzny.

Z kolei wyczekiwana przez nas informacja o przyznaniu środków na modernizację Kamienicy pod Kruki pozwoliła rozpocząć okres zmian i transformacji wewnętrznej, co w roku 2027 przyniesie nowe otwarcie instytucji – dosłowne i symboliczne – na Rynek i publiczność. Uczytelnienie funkcji kulturalnej naszej siedziby na poziomie parteru nie tylko wpłynie na rozwój działalności, ale także uczyni MCK instytucją bardziej otwartą, dostępną i bezpieczną.

Będę wdzięczna za zwrócenie uwagi Czytelników na teksty poświęcone osobom, których już z nami nie ma, a które nie tylko wywarły wpływ na to, czym MCK jest, ale przede wszystkim były naszymi Przyjaciółmi. W roku 2025 odeszli profesor Csaba G. Kiss, nasz przyjaciel i wieloletni członek Rady Programowej MCK, oraz Barbara Szyper, która od samego początku współtworzyła działalność edukacyjną MCK, najpierw w formacie College for New Europe, a następnie Akademii Dziedzictwa.

Trwająca za naszą wschodnią granicą wojna, postępująca polaryzacja opinii oraz niekontrolowany rozwój sztucznej inteligencji to kontekst, w którym przychodzi nam działać. Wybrana przez nas przed blisko 35 laty droga refleksji nad znaczeniem dziedzictwa kulturowego w życiu narodów i społeczeństw, konieczność przezwyciężania stereotypów i uprzedzeń poprzez propagowanie

wiedzy, ciągłe poszerzanie horyzontów, dialogiczność i polifoniczność okazują się nadal słuszne, a nawet konieczne. MCK jako instytucja soft i smart power, szczególnie teraz może udowadniać, że współpraca w przestrzeni środkowoeuropejskiej leży w żywotnym i długofalowym interesie kraju, zwłaszcza wobec wyzwań i zagrożeń, jakie pojawiły się w ostatnim czasie.

Agata Wąsowska-Pawlik
Dyrektorka Międzynarodowego Centrum Kultury

ROK W PIGUŁCE

W 2025 roku Międzynarodowe Centrum Kultury przybliżało swojej publiczności przede wszystkim rumuńską sztukę i kulturę, angażując się w Sezon Kulturalny Polska–Rumunia 2024–2025. Był to również czas refleksji nad rolą dziedzictwa w budowaniu odporności społecznej oraz rozważań nad jego ochroną i tworzeniem systemu skutecznego reagowania na wyzwania współczesności.

We współpracy z Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie zaprezentowano dwie wystawy – *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora* i *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*. Ekspozycje stały się okazją do przedstawienia panoramy rumuńskiej sztuki oraz ukazania ewolucji nurtów artystycznych i kontekstu historycznego, w którym tworzyli rumuńscy artyści oraz artystki.

Wiosną w MCK odbyło się Międzynarodowe Forum „Bezpieczne dziedzictwo kultury – europejskie wyzwania wojenne i kryzysowe". Jesienią gościliśmy IV Kongres *Rzeźba w przestrzeni publicznej*, którego organizatorem było Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku we współpracy z MCK oraz Akademią Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Przygotowano także wiele wydarzeń towarzyszących: od oprowadzań, dyskusji i warsztatów po degustacje rumuńskiej kuchni i wina, zajęcia jogi czy warsztaty tańca i śpiewu.

Wydawnictwo MCK opublikowało sześć nowych publikacji – książek i albumów, a z magazynem „Herito" pojechaliśmy w *Tour de Ślōnsk*. Byliśmy obecni na wielu targach książki.

Odwiedziło nas —

36 504 osoby uczestniczące w wydarzeniach organizowanych w i poza MCK oraz online

39 000 obserwujących na Facebooku

10 700 obserwujących na Instagramie

1303 uczniów i uczennic na lekcjach stacjonarnie i online

6 międzynarodowych badaczek w ramach stypendiów i wyjazdów naukowych

95 107 wejść na stronę, w tym 56 646 unikalnych odsłon

Zaszczycili nas swoją wizytą —

Irina Cajal-Marin, podsekretarz stanu w rumuńskim Ministerstwie Kultury (27 stycznia)

Od lewej: dr Monika Rydiger, Ovidiu-Iuliu Dajbog-Miron, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, Irina Cajal-Marin, Mădălin Iamandei i dyr. Łukasz Galusek

Matthias De Moor, przedstawiciel generalny Flandrii w Polsce (30 stycznia)

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Matthias de Moor

Ana Kočegarova-Maj, attaché kulturalna Litwy
(26 lutego)

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Ana Kočegarova-Maj

Ministra Marta Cienkowska, wiceministra kultury i dziedzictwa narodowego
(29 maja)

Ministra Marta Cienkowska wręcza dyr. Agacie Wąsowskiej-Pawlik list gratulacyjny z okazji podpisania umowy na modernizację siedziby MCK

Mimoza Halimi, ambasadorka Republiki Albanii w Rzeczypospolitej Polskiej oraz ambasadorka nierezydentka w Republice Estońskiej, Republice Łotewskiej i Republice Litewskiej (16 czerwca)

Od lewej: Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, JE Mimoza Halimi

Drilon S. Gashi, ambasador Republiki Kosowa (16 lipca)

Od lewej: dyr. Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, JE Drilon S. Gashi i Marta Szpala, analityczka ds. bałkańskich w Ośrodku Studiów Wschodnich

Eelco Veldman, pierwszy sekretarz i zastępca szefa sekcji politycznej z Ambasady Królestwa Niderlandów (27 listopada)

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Eelco Veldman

Cieszy nas, że zostaliśmy docenieni —

Międzynarodowe Centrum Kultury zostało nagrodzone Marką Radia Kraków za wystawę *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*. Jury doceniło oryginalne ukazanie przemian dzieł rumuńskiego twórcy oraz podkreślenie aktualności jego filozofii przez zestawienie jego prac z dziełami współczesnych artystów. Podkreślono, że ekspozycja nie jest klasyczną opowieścią biograficzną, lecz podróżą przez świat artysty – od rodzinnej miejscowości Hobița, przez paryskie atelier, aż po monumentalne realizacje w Târgu Jiu.

Książki *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny* i *Ukraińskie światy Rzeczypospolitej* zostały wyróżnione nominacją do XII edycji nagrody przyznawanej przez Europejskie Centrum Solidarności w Gdańsku oraz Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka Jeziorańskiego we Wrocławiu (7 lipca).

Książka *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*, autorstwa dr. Michała Wiśniewskiego i dr. Łukasza Galuska, wydana przez MCK, została wyróżniona w 31. edycji Nagrody Klio (27 listopada) oraz zdobyła jedną z najważniejszych nagród edytorskich – Pióro Fredry 2025 (5 grudnia).

MCK zostało nominowane w plebiscycie Słoneczniki 2025 w kategorii *Sztuki wizualne* i *Logika* za warsztaty *Zabawki z przeszłości. Czym bawiły się dzieci 200 lat temu?*

Międzynarodowe Centrum Kultury znalazło się także wśród 10 najbardziej docenianych publicznych instytucji kultury w Polsce w publikowanym co dwa lata rankingu tygodnika „Polityka".

PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ, KLIMAT I ŚRODOWISKO 2021–2027 (FEnIKS) W MCK

Międzynarodowe Centrum Kultury realizuje projekt modernizacji swojej siedziby – zabytkowej Kamienicy pod Kruki przy Rynku Głównym 25 – stanowiący istotny element rozwoju infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym. Inwestycja współfinansowana jest ze środków programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027 (FEnIKS) i wpisuje się w długofalową strategię instytucji, ukierunkowaną na wzmacnianie dostępności, otwartości oraz jakości oferty kulturalnej.

MCK od niemal 35 lat prowadzi działalność na rzecz dialogu międzykulturowego, edukacji oraz promocji dziedzictwa Europy Środkowej. Nasza siedziba – Kamienica pod Kruki – jest obiektem o bogatej historii i wielowarstwowej funkcji, który na przestrzeni wieków pełnił funkcję pałacu arystokratycznego, salonu towarzyskiego, instytucji finansowej, siedziby administracyjnej, a także przestrzeni edukacyjnej i kulturalnej. Od 1991 roku budynek ten stanowi centrum aktywności MCK i jego rozpoznawalny symbol. W XX wieku kamienica była wielokrotnie przekształcana, a jej współczesny charakter został ustalony między innymi w wyniku modernizacji przeprowadzonej według projektu architekta Romualda Loeglera, obejmującej utworzenie Galerii MCK, kompleksu konferencyjnego Pod Kruki, Sali Panoramicznej ze szklanym dachem oraz przeszklonego patio.

Realizowany projekt ma na celu dostosowanie zabytkowej infrastruktury do współczesnych standardów funkcjonowania instytucji kultury przy jednoczesnym zachowaniu jej historycznego charakteru. Najważniejszym elementem inwestycji jest stworzenie ogólnodostępnej, wielofunkcyjnej przestrzeni na parterze budynku, przeznaczonej do działań kulturalnych i społecznych.

Nowa aranżacja wnętrz, obejmująca między innymi wprowadzenie księgarni, kawiarni oraz sali edukacyjnej, umożliwi rozszerzenie oferty instytucji oraz stworzenie bardziej inkluzywnej i przyjaznej przestrzeni dla szerokiego grona odbiorców i odbiorczyń.

Zakres inwestycji obejmuje adaptację parteru i piwnic na nowe funkcje publiczne, modernizację instalacji technicznych w Galerii MCK oraz w salach konferencyjnych, remont elewacji frontowej wraz z pełnym zakresem prac konserwatorskich, modernizację Sali Panoramicznej, w tym jej szklanego dachu, a także wymianę dźwigów osobowych. Projekt przewiduje również zakup nowoczesnego wyposażenia multimedialnego do przestrzeni wystawienniczych, edukacyjnych i konferencyjnych, co umożliwi rozwój oferty programowej, w tym organizację wydarzeń hybrydowych i transmisji międzynarodowych. Istotnym komponentem przedsięwzięcia jest wdrożenie rozwiązań w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz realizacja działań szkoleniowych dla zespołu instytucji.

Całkowity koszt inwestycji wynosi 13 541 096,08 zł, z czego 8 744 388,51 zł stanowi dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej pozyskanych w ramach drugiego naboru programu FEnIKS. Projekt wpisuje się w założenia polityki zrównoważonego rozwoju poprzez zastosowanie rozwiązań sprzyjających zwiększeniu efektywności energetycznej oraz ograniczeniu emisji dwutlenku węgla, co przyczyni się do zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych budynku tudzież ograniczenia jego wpływu na środowisko.

Ważnym elementem projektu jest współpraca międzynarodowa, w szczególności z Muzeum Sztuki w Ołomuńcu, obejmująca wymianę doświadczeń, wspólne szkolenia, seminaria oraz projekty wystawiennicze. Partnerstwo to stanowi kontynuację misji MCK jako ośrodka dialogu i współpracy w Europie Środkowej.

W trakcie realizacji inwestycji Międzynarodowe Centrum Kultury kontynuuje swoją działalność programową, w tym projekty długoterminowe, takie jak Akademia Dziedzictwa, program stypendialny Thesaurus Poloniae, V4 Heritage Academy oraz Akademia Dziedzictwa dla Ukrainy, a także działalność Biblioteki MCK i Wydawnictwa, w ramach którego publikowane są nowe książki oraz kolejne numery magazynu „Herito". Część działań realizowana jest w przestrzeni miejskiej Krakowa, jak również w formule online, co zapewnia ciągłość kontaktu z odbiorcami.

Zakończenie inwestycji planowane jest na 2027 rok, kiedy to w zmodernizowanej przestrzeni Galerii MCK zaprezentowana zostanie pierwsza wystawa. Realizacja projektu umożliwi dalsze wzmacnianie roli Międzynarodowego Centrum Kultury jako nowoczesnej, dostępnej i otwartej instytucji kultury, aktywnie uczestniczącej w procesach budowania dialogu międzykulturowego i ochrony dziedzictwa Europy Środkowej.

SEZON KULTURALNY
POLSKA–RUMUNIA 2024–2025

Rok 2025 był kolejnym rokiem odkrywania bogatej historii i kultury Rumunii w ramach Sezonu Kulturalnego Polska–Rumunia 2024–2025. Zorganizowały go wspólnie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Polsce oraz Instytut Adama Mickiewicza, przy wsparciu Instytutu Polskiego w Bukareszcie, a także rumuńskie Ministerstwo Kultury i Rumuński Instytut Kultury w Warszawie. MCK zaangażowało się w jego współtworzenie, organizując dwie prezentacje sztuki rumuńskiej w Galerii MCK: *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora* oraz *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*, spotkania i warsztaty.

Sezon zainaugurowano w czerwcu 2024 roku pod hasłem „Mamy wspólny język", odwołując się do uniwersalnego języka kultury. Zakończyły go dwa koncerty, zorganizowane w Polsce i w Rumunii. W Bukareszcie zagrała jedna z największych gwiazd rumuńskiej sceny muzycznej – zespół Subcarpați – i polsko-ukraińska grupa Dagadana. Tego samego dnia w Krakowie, w ramach festiwalu Eufonie, wystąpiła orkiestra bukareszteńskiej Filharmonii im. Georgego Enescu. MCK odwiedzili również przedstawiciele i przedstawicielki instytucji zaangażowanych w obchody pierwszego w historii bilateralnego Sezonu Kulturalnego Polska–Rumunia 2024–2025.

W trakcie Sezonu zorganizowano około 500 wydarzeń kulturalnych w Polsce oraz w Rumunii – od muzyki klasycznej, przez współczesne interpretacje tradycji, scenę performatywną, teatr, sztuki wizualne, fotografię i dizajn, po literaturę. W MCK jednym z najważniejszych wydarzeń była ekspozycja *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*. Zaprezentowano prace ponad 60 artystów i artystek, które naznaczyły ostatnie stulecie sztuki rumuńskiej. Kolejny projekt wystawienniczy w ramach wydarzenia skupił się na fotograficznej pasji rzeźbiarza Constantina Brâncușiego.

Kuratorzy wystawy: Ovidiu Șandor, dyr. Łukasz Galusek i dr Monika Rydiger

Ovidiu-Iuliu Dajbog-Miron, dyrektor Rumuńskiego Instytutu Kultury w Warszawie, udziela wywiadu TVP Kraków

Ovidiu Șandor oprowadza po swojej kolekcji

Wystawa w MCK została pomyślana jako podróż, zarówno dosłowna, jak i duchowa, stopniowo odsłaniająca kolejne etapy twórczej i życiowej drogi rumuńskiego artysty. Jego fotograficzne eksperymenty zostały zestawione z pracami współczesnych twórców i twórczyni.

Dwóm wystawom sztuki rumuńskiej w MCK towarzyszyło wiele wydarzeń: debata o kolekcjonowaniu sztuki z udziałem między innymi Ovidiu Șandora, spotkanie o rumuńskiej kinematografii i nowym pięknym świecie z reżyserem Radu Judem, o smutku i śmiechu przez łzy dyskutowali prof. Bogdan de Barbaro i prof. Joanna Hańderek. Przemiany w twórczości rumuńskich artystów XIX i XX wieku przybliżył podczas wykładu w MCK prof. Erwin Kessler, znawca awangardy i sztuki współczesnej z Uniwersytetu w Bukareszcie. Zostały zorganizowane plenery rysunkowe – na Cmentarzu Rakowickim i w przestrzeni miasta – inspirując się „Wesołym Cmentarzem" z rumuńskiej wsi Săpânța i szukając ducha Bukaresztu na ulicach Krakowa. Podczas weekendu *(Ro)mania dans* odbyły się oprowadzania z ruchem improwizowanym z Agatą Małodobry i warsztaty tańca intuicyjnego z Barbarą Przerwą.

Spotkanie z dr Doïną Lemny i Davidem Grobem, które poprowadziła Justyna Nowicka z Radia Kraków (po lewej)

Rumunia kraina wina – prezentacja i degustacja rumuńskich win

Wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem* również towarzyszyły liczne oprowadzania z ekspertami, między innymi z kuratorkami Doïną Lemny i Karoliną Wójcik, ale też z prof. Bogdanem Achimescu, który opowiadał o życiu rumuńskiego rzeźbiarza, rysując. Pokazano też trzy filmy nawiązujące do tematyki ekspozycji – *W poszukiwaniu utraconego ojca*, o synu Constantina Brâncușiego, *Fackelmann*, o architekcie, który spierał się z samym Nicolae Ceaușescu, oraz *Brancusi filmed* – zbiór filmowych obrazów stworzonych przez samego artystę. Podczas ostatniego pokazu muzykę do filmu miksował na żywo kompozytor Wojtek Kiwer, bazując na oryginalnych utworach słuchanych przez Brâncușiego w paryskiej pracowni, muzyce z wystawy w MCK autorstwa Justyny Stasiowskiej i liście piosenek towarzyszącej ekspozycji, dostępnej w aplikacji Spotify. W ramach wystawy fotografii rumuńskiego rzeźbiarza odbyły się także warsztaty z jogi nidry czy degustacja

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Ovidiu-Iuliu Dajbog-Miron, dyrektor RIK w Warszawie

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Karolina Wójcik, kierowniczka Ośrodka Wystaw w MCK, oprowadzają gości po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

win rumuńskich z sommelierem Alexem Casianovem. Prezentację twórczości Constantina Brâncușiego w Galerii MCK zwieńczył performans prof. Bogusława Bachorczyka, Michała Iwańskiego i Samuela Kłody, który sprawił, że sami artyści stali się rzeźbami, a nieruchome obiekty na wystawie ożyły.

Przy okazji Sezonu zaproszono na spotkanie wokół książki *Karpaty. Opowieść o pewnych górach*. W dyskusji o tym regionie i opisującej go publikacji wzięli udział jej autor, prof. Maciej Janowski, oraz prof. Jacek Purchla.

Sezon stał się ważnym impulsem do dalszego rozwijania relacji kulturalnych między Polską a Rumunią. Setki wydarzeń, spotkań i wspólnych projektów pokazały, jak silny potencjał tkwi w dialogu artystycznym oraz jak wiele łączy oba kraje – zarówno w historii, jak i we współczesnej kulturze.

Małgorzata Bożek
Ośrodek Komunikacji

NAGRODA RADY MIASTA KRAKOWA IM. STANISŁAWA VINCENZA
DLA PROF. ROBERTA TRABY

Laudacja wygłoszona przez prof. Jacka Purchlę

19 LISTOPADA

Wielce Szanowni Państwo!

Mam zaszczyt i przyjemność ogłosić w imieniu Kapituły Nagrody Miasta Krakowa imienia Stanisława Vincenza, że tegorocznym laureatem tego prestiżowego wyróżnienia jest profesor Robert Traba, który przybył dzisiaj do nas z dalekiej Warmii, ziemi pruskiej.

Nie ulega wątpliwości, że laureat, podobnie jak Stanisław Vincenz, jest człowiekiem dialogu międzykulturowego oraz misjonarzem idei Europy „małych ojczyzn".

Robert Traba to wybitny historyk, politolog, antropolog i kulturoznawca, profesor w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, a także profesor honorowy na Freie Universität w Berlinie i doktor *honoris causa* Uniwersytetu Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze. Specjalizuje się w najnowszej historii Polski, Europy Środkowej oraz przede wszystkim w badaniach polsko-niemieckiego pogranicza. Jest autorem koncepcji „czytania krajobrazu" poprzez badania naukowe, jak i pamięć lokalną tudzież szacunek dla regionalnych uwarunkowań. „Małą ojczyzną" w duchu Stanisława Vincenza są dla niego dawne Prusy Wschodnie, którym jako naukowiec, ale i zaangażowany w sprawy publiczne obywatel poświęcił znaczącą część swojego życia. Od wielu lat aktywnie pracuje na rzecz zbliżenia polsko-niemieckiego, propagując nieetnocentryczne ujęcie historii, która w jego opinii winna być badana jako historia wzajemnych oddziaływań.

Szczególnym świadectwem takiej filozofii myślenia i działania stało się stworzone w roku 2006 przez prof. Trabę Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, którego do roku 2018 pozostawał pierwszym dyrektorem. Celem Centrum jest umiędzynarodowienie polskiej humanistyki oraz wspieranie działań związanych z dyplomacją naukową. Centrum Badań Historycznych szybko stało się rozpoznawalną w Berlinie i w Niemczech placówką inicjującą ważne projekty naukowe popularyzujące wiedzę i realizowane z partnerami z Niemiec, Polski i innych krajów. Wśród wielu zainicjowanych i współprowadzonych przez prof. Trabę międzynarodowych projektów za najważniejsze uznaję: spektakularną wystawę *My Berlińczycy! Wir Berliner! Polacy w rozwoju Berlina (XVIII–XXI w.)* prezentowaną w dwóch muzeach miejskich Berlina (2006–2009), która spotkała się z dużym rezonansem w niemieckich mediach; wydanie dziewięciu tomów monumentalnego cyklu *Polsko-niemieckie miejsca pamięci* (wspólnie z Hansem Henningiem Hahnem) (2007–2016); wreszcie

przygotowanie drugiego na świecie, bilateralnego (polsko-niemieckiego) podręcznika do szkół *Europa Nasza historia / Europa. Unsere Geschichte*. Prace nad czterema tomami podręcznika były prowadzone przez ekspertów i edukatorów z Komisji Podręcznikowej, a koordynację naukową nad całością prac sprawowało po stronie polskiej Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, prof. Traba zaś z determinacją przewodniczył Radzie Ekspertów i był członkiem Rady Zarządzającej tego niezwykłego projektu. Równocześnie w latach 2007–2020 pełnił funkcję współprzewodniczącego Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej, a obecnie Współprzewodniczy Radzie Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Już z powyższych faktów jasno wynika, że prof. Traba nie jest uczonym gabinetowym. Niezależnie od aktywności naukowej od lat z wielkim poświęceniem angażuje się w działalność publiczną. W roku 1990 był inicjatorem i założycielem olsztyńskiego stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa Borussia, a w roku 2006 Fundacji Borussia. Obie organizacje działały i działają na rzecz budowania i pogłębiania kultury dialogu i rozwijania społeczeństwa obywatelskiego. Ich misją stało się tworzenie nowych zjawisk kultury ponad podziałami i konfliktami narodowościowymi w odwołaniu do wielokulturowego dziedzictwa regionu Warmii i Mazur, dawnych Prus Wschodnich, oraz prowadzenie edukacji na rzecz budowania i ochrony krajobrazu kulturowego. Przez dwie dekady (w latach 1997–2017) był też redaktorem naczelnym kwartalnika „Borussia". Należy koniecznie odnotować, że na łamach „Borussii" pod jego redakcją ukazały się między innymi: *Tematy polsko-niemieckie* (Olsztyn: Borussia, 1997), *Tematy żydowskie* (Olsztyn: Borussia, 1999), *Tematy polsko-litewskie* (Olsztyn: Borussia, 1999), *Tematy polsko-ukraińskie* (Olsztyn: Borussia, 2001), *Tematy polsko-białoruskie* (Olsztyn: Borussia, 2003).

Sam prof. Traba legitymuje się imponującym i różnorodnym dorobkiem książkowym. Od lat obserwuję jego dokonania badawcze, zapoznaję się z książkami i artykułami, które swoim zasięgiem tematycznym przekraczają ramy standardowo definiowanej dyscyplinarności nauki. Już wybrane przeze mnie

Profesorowie: Jacek Purchla i Robert Traba

tytuły zaledwie kilku książek naszego laureata mówią wiele: *Kraina tysiąca granic* (Olsztyn 2003), *Historia – przestrzeń dialogu* (Warszawa 2006), *Przeszłość w teraźniejszości. Polskie spory o historię na początku XXI wieku* (Poznań 2009), *Historia wzajemnych oddziaływań* (Warszawa: Oficyna Naukowa, 2014), *Krajobrazy kulturowe. Sposoby konstruowania i narracje* (Warszawa 2017), *Niedokończona wojna? „Polskość" jako zadanie pokoleniowe* (Warszawa 2020). Ale szczególnego podkreślenia wymaga najnowsza książka Roberta Traby wydana przez krakowskie wydawnictwo Austeria *Historia (nie) na sprzedaż* (Kraków 2024). Autor mierzy się w niej z relacjami między historią, pamięcią i ich społecznymi recepcjami.

Ten wybór nie jest przypadkowy. Robert Traba stał się w Polsce pionierem nurtu badań i obecności historii w przestrzeni publicznej, który autorsko określił jako historia stosowana. Wyraźnie oddzielił ją od tak dziś popularnej *public history*. Unikatowość propozycji prof. Traby polega na tym, że nie jest ona zamknięta w akademickim schemacie, lecz czerpie z napięcia i ze zwrotnej relacji, jakie się wytwarzają między warsztatem badacza a funkcjonowaniem publicznym historii i pamięci.

Tom *Historia (nie) na sprzedaż* jest kwintesencją historii stosowanej. Autor w części teoretycznej operuje takimi pojęciami jak: czytanie krajobrazu, sukcesja kulturowa, trudne dziedzictwo, bilateralność kultur pamięci, pamięć agonistyczna. Tom *Historia (nie) na sprzedaż* jest nowatorski naukowo, ważny dla ożywienia polskiej debaty o historii i nadania jej merytorycznego sensu. Bo humanista/historyk powinien – według Roberta Traby – być równocześnie zaangażowanym obywatelem, który korzystając ze swojego przygotowania teoretycznego i empirycznego, aktywnie zabiera głos w sprawach publicznych, szczególnie wtedy, gdy polityka próbuje ingerować w świat kultury i nauki.

Sam laureat daje nieustająco świadectwo temu *credo*. Wciąż gorącym tematem jest dziś w Olsztynie podjęta z wielką determinacją przez prof. Trabę obrona Pomnika Wyzwolenia Ziemi Warmińskiej i Mazurskiej. Jesienią 2022 roku

ówczesny prezes Instytutu Pamięci Narodowej, powołując się na tak zwaną ustawę dekomunizacyjną, wydał wyrok śmierci na to monumentalne dzieło Xawerego Dunikowskiego, ignorując znaczenie artystyczne monumentu oraz rangę artystyczną twórcy. W obszernym liście otwartym do prezesa IPN prof. Traba napisał między innymi:

> Prawie pięć lat więźniem Auschwitz, jako numer 774, był również Xawery Dunikowski. Historia, Panie Prezesie, nie jest biało-czarna. Słusznie napisali twórcy strony internetowej Muzeum Auschwitz-Birkenau: „Paradoks historii sprawił, że żołnierze będący formalnie przedstawicielami totalitaryzmu stalinowskiego przynieśli wolność więźniom totalitaryzmu hitlerowskiego". Przynieśli wolność również Xaweremu Dunikowskiemu.
>
> W Pana wypowiedziach odczytuję próbę wpisania Olsztyna w prosty schemat polskiej historii narodowej. Otóż – po pierwsze – nie ma takiego schematu. Po drugie każdy region czy wielokulturowe miasto wnosiły do polskiej spuścizny inne doświadczenia etniczne, społeczne, religijno-wyznaniowe, a także – jak w przypadku Warmii i Mazur – państwowe. Proszę się nie bać, polska tożsamość może być tylko bogatsza i silniejsza, jeżeli będziemy świadomi sukcesji kulturowej, czyli spadku, jaki nam zostawili przedstawiciele różnych, sąsiedzkich kultur.
>
> Alternatywą wobec fałszowania przeszłości i narodowej megalomanii może być zwrócenie się ku polifonicznemu rozumieniu historii, które odpowiada bogactwu polskiego doświadczenia historycznego. Chodzi o ukazanie zdarzeń w kontekście zarówno historii regionalnej ówczesnych Prus Wschodnich, jak i historii Polski na tle europejskim.

Przed ponad pół wiekiem Józef Czapski na łamach paryskiej „Kultury" podkreślał, że dla jego pokolenia patron naszej Nagrody – Stanisław Vincenz – był „sumieniem historii". Czapski pisał: „Jeżeli nie zdziczeliśmy wszyscy na naszych wyspach oddalonych, nie o geografię tu chodzi, zawdzięczamy to paru ludziom wśród nas – miary Stanisława Vincenza – którzy byli naszym sumieniem historii, bo sobą realizowali pewną polską, a jednocześnie najbardziej uniwersalną tradycję, jej nurt najcenniejszy, niezarażony ani naszą pychą, ani żadną wolą podporządkowania sobie kogokolwiek".

Zmarły latem tego roku Csaba G. Kiss – laureat Nagrody Miasta Krakowa w roku 2019 – trafnie zauważył, że „aktualność dorobku literackiego Vincenza polega głównie na negacji wyłączności prawd narodowych, a równocześnie aprobacie różnorodności kulturowej".

Ten testament Vincenza prof. Robert Traba już wypełnił z naddatkiem, a dziś go z powodzeniem rozwija, multiplikuje, propaguje i buduje mosty, stając się sumieniem naszej historii – „historii (nie) na sprzedaż"!

JACEK PURCHLA

WILLA DECJUSZA
KRÓTKA HISTORIA REANIMACJI

Najnowsza historia Willi Decjusza rozpoczęła się 30 maja 1991 roku w momencie dla Krakowa symbolicznym. Na przełomie maja i czerwca tamtego roku Kraków był gospodarzem Sympozjum Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. W wydarzeniu uczestniczyły delegacje wszystkich państw sygnatariuszy Aktu końcowego KBWE, a do udziału w obradach zostali zaproszeni także przedstawiciele UNESCO, Rady Europy oraz Wspólnot Europejskich. Lokalizacja w Krakowie pierwszego po zakończeniu zimnej wojny spotkania Wschodu i Zachodu poświęconego dziedzictwu kulturowemu była zarówno wielkim otwarciem Krakowa po ponad półwiekowej izolacji na świat, jak i przywracała miastu wpisanemu na *Listę światowego dziedzictwa UNESCO* należne mu miejsce na mapie kulturalnej Europy. W finale trwającego przez kilka dni maratonu 6 czerwca jednomyślnie przyjęto Dokument końcowy krakowskiego Sympozjum KBWE. Doniosłość i historyczny wymiar Dokumentu końcowego potwierdzała jego preambuła: „Państwa uczestniczące z głębokim przekonaniem podkreślają, że wyznają wspólne wartości ukształtowane przez historię, oparte między innymi na szacunku dla jednostki, wolności sumienia, religii i przekonań, swobody ekspresji artystycznej, uznania wagi wartości duchowych i kulturowych, poszanowaniu rządów prawa, tolerancji i otwartości na dialog z innymi kulturami”[1].

Dokument końcowy, który wszedł do obiegu międzynarodowego jako Karta krakowska KBWE, jest zapisem ówczesnych wyobrażeń o standardach polityki kulturalnej w Europie po upadku komunizmu. W nowoczesny, a często i pionierski sposób zidentyfikowano i zdefiniowano w nim takie kwestie jak na przykład: tolerancja i szacunek dla różnorodności kulturowej; krajobraz kulturowy; ochrona miejsc zagłady i miejsc pamięci; dziedzictwo kulturowe XX wieku; obszary ochrony i współpracy. Dokument końcowy krakowskiego spotkania stał się szybko swoistą Magna Charta kultury europejskiej i pozostaje nią do dzisiaj[2]. Krakowskie Sympozjum Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie stało się wielkim sukcesem politycznym i organizacyjnym Polski i Krakowa roku 1991.

Materialnymi efektami prestiżowego dla Polski wydarzenia KBWE były przeprowadzony w szybkim tempie kompleksowy remont Teatru Słowackiego i powołane przez rząd Międzynarodowe Centrum Kultury. Już w drugim dniu Sympozjum, 29 maja 1991 roku, minister spraw zagranicznych RP Krzysztof Skubiszewski w obecności szefów 35 delegacji państw uczestników KBWE przewodniczył na Wawelu uroczystej inauguracji Międzynarodowego Centrum Kultury. Dzień później – 30 maja 1991 roku – Karl Dedecius w imieniu delegacji

1 *CSCE Symposium on the Cultural Heritage, Cracow, 28 May – 7 June 1991. Final Document and Proposals Submitted by the Delegations of the Participating States*, red. Jacek Purchla, Kraków 1991, s. 54.

2 Olaf Schwencke, *Die kulturelle Krise Osteuropas als gemeinsame Herausforderung. Krakau II: Zehn Jahre nach der Magna Charta der Kultur*, „Kulturpolitische Mitteilungen”, t. 3: 2001, nr 94, s. 14–15.

Spotkanie w Darmstadcie na Mathildenhöhe. Od lewej: Albrecht Lempp, Robert Picht, Jacek Woźniakowski, Nawojka Cieślińska i Jacek Purchla, 8 lipca 1991

niemieckiej przedstawił pomysł stworzenia w Krakowie „forum humanistów" i podniesienia w ten sposób z ruin renesansowej willi na Woli Justowskiej[3]. Nie było dziełem przypadku, że powstanie Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie w maju 1991 roku zbiegło się w czasie z ideą stworzenia w Willi Decjusza miejsca spotkań intelektualistów z różnych krajów Europy. Obie inicjatywy wyrastały bowiem nie tylko z nowej rzeczywistości politycznej i atmosfery lat 1989 i 1990, ale i z tego samego przekonania o potrzebie i konieczności prowadzenia nieustającego dialogu między ludźmi różnych języków i kultur. W tym dialogu szczególną rolę odgrywała kwestia polsko-niemieckiego pojednania.

Propozycja złożona przez delegację niemiecką nie przypadkiem padła więc z ust założyciela i wieloletniego dyrektora Deutsches Polen-Institut w Darmstadcie. Karl Dedecius, który całe swoje dorosłe życie poświęcił pojednaniu Polaków i Niemców oraz przekładom i propagowaniu literatury polskiej w Niemczech i w świecie, miał już wówczas wielkie zasługi dla Krakowa i promocji jego kultury za granicą. Szczególna więź łączyła Dedeciusa z czołówką współczesnych twórców krakowskich, których od samego początku swej działalności cenił i wyróżniał. Karl Dedecius osobiście przygotował i wydał

3 W oficjalnej propozycji Niemiec złożonej do dokumentów Sympozjum napisano: „The restoration of a Renaissance villa in Cracow should serve as a model for an educational building project, in which the best traditions of Europe provide an example of the task before us. Young craftsmen, under the direction of architects, landscape gardeners and engineers from the participating States, could work together" [Renowacja renesansowej willi w Krakowie powinna służyć jako wzór dla projektu budynku edukacyjnego, w którym najlepsze tradycje Europy stanowią przykład stojącego przed nami zadania. Młodzi rzemieślnicy, pod kierunkiem architektów, architektów krajobrazu oraz inżynierów z państw uczestniczących, mogliby pracować wspólnie]. Było to refleksem propagowanej wówczas przez Radę Europy potrzeby tworzenia centrów kształcenia młodzieży i propagowania dobrych praktyk konserwatorskich i ratowaniem zanikających rzemiosł artystycznych. Por. *CSCE Symposium*..., op. cit., s. 24.

monograficzne tomy „Biblioteki Polskiej" poświęcone: Kornelowi Filipowiczowi, Stanisławowi Lemowi, Czesławowi Miłoszowi, Sławomirowi Mrożkowi, Janowi Józefowi Szczepańskiemu i Wisławie Szymborskiej. Tłumaczył też między innymi Juliana Kornhausera, Ewę Lipską, Bronisława Maja, Adama Zagajewskiego i innych krakowskich poetów. Równocześnie jako założyciel i dyrektor Deutsches Polen-Institut w Darmstadcie od samego początku istnienia tej zasłużonej instytucji zapraszał krakowskich autorów na pobyty stypendialne, stwarzając wyjątkowe możliwości do promowania polskiej literatury i polskich twórców na rynku niemieckim. Promocja i propagowanie polskich twórców przez Karla Dedeciusa przyniosły trudne do przecenienia rezultaty nie tylko w Niemczech, ale i w świecie. Dotyczyło to choćby Czesława Miłosza i Wisławy Szymborskiej, których twórczość była tłumaczona i przyswajana przez Dedeciusa literaturze niemieckiej, a za jej pośrednictwem upowszechniana w Europie konsekwentnie od lat pięćdziesiątych. Równocześnie Karl Dedecius – zasiadając w wielu prestiżowych gremiach – podejmował starania o uhonorowanie naszych twórców wyróżnieniami. Jego zasługi dla naszej literatury dostrzegła odrodzona w Krakowie Akademia Umiejętności, przyjmując go już w 1990 roku w poczet swoich członków[4].

Poczucie posłannictwa na rzecz pojednania polsko-niemieckiego zaowocowało zaangażowaniem się Karla Dedeciusa w stworzenie w Krakowie instytucji prowadzącej europejski dialog w kulturze. Stało się to możliwe w nowej rzeczywistości politycznej po roku 1989. Autorytet Dedeciusa i polityczna waga Sympozjum KBWE legitymizowały więc od 30 maja 1991 roku projekt stworzenia w odremontowanej Willi Decjusza Akademii Europejskiej. Sama zaś funkcja przyszłej instytucji stać się miała ratunkiem dla zdegradowanego i zrujnowanego zabytkowego kompleksu renesansowej rezydencji Alzatczyka, który został sekretarzem polskiego króla.

Już miesiąc po zakończeniu krakowskiego Sympozjum KBWE w secesyjnej siedzibie Deutsches Polen-Institut w Darmstadcie doszło do kluczowego dla przyszłych losów Willi Decjusza spotkania[5]. Gospodarzami narady, która odbyła się na terenie legendarnej kolonii artystycznej Mathildenhöhe, byli Karl Dedecius i jego najbliższy współpracownik Albrecht Lempp oraz profesor Robert Picht, dyrektor Deutsch-Französisches Institut w Ludwigsburgu oraz wiceprezydent Europejskiej Fundacji Kultury, który już jesienią 1990 roku wizytował nas w Urzędzie Miasta Krakowa, sondując możliwości nawiązania współpracy kulturalnej. Kraków reprezentowała delegacja Międzynarodowego Centrum Kultury: profesor Jacek Woźniakowski jako przewodniczący Rady Fundatorów Fundacji MCK oraz Anna Gawron i piszący te słowa jako dyrektorzy istniejącego zaledwie od kilku tygodni Międzynarodowego Centrum Kultury. Naszym rozmowom przysłuchiwała się Nawojka Cieślińska jako radca do spraw kultury ambasady RP w Bonn. Temat Willi Decjusza był bowiem już wówczas ważnym punktem rozmów na temat polsko-niemieckiej współpracy kulturalnej. Trzeba też koniecznie podkreślić ówczesną asymetrię, a raczej przepaść w zasobach finansowych Republiki Federalnej

4 Por. Wniosek o nadanie Karlowi Dedeciusowi medalu Cracoviae Merenti skierowany przez prof. dr. hab. Jacka Purchlę 1 grudnia 1996 roku do Kapituły Medalu Cracoviae Merenti na ręce Pana Prezydenta Józefa Lassoty w Krakowie. Archiwum Międzynarodowego Centrum Kultury [dalej: Archiwum MCK], sygn. 29/28.

5 Spotkanie w Darmstadcie odbyło się 8 lipca 1991 roku.

Oficjalne otwarcie Willi 6 września 1996 roku. Przy mikrofonie bp Albin Małysiak, za nim od lewej: Jacek Woźniakowski, Karl Dedecius, Wacław Janas, Krzysztof Görlich i Jacek Purchla

Niemiec i pogrążonej w ciężkim kryzysie ekonomicznym Polski. Jej papierkiem lakmusowym były wówczas siła i stabilność niemieckiej marki i topniejąca w warunkach szalejącej inflacji wartość polskiej złotówki. Ta asymetria rodziła u wielu nadzieję na finansowe zaangażowanie się strony niemieckiej w kosztowne prace budowlane i konserwatorskie planowane w Willi na krakowskiej Woli Justowskiej. Wizyta w Mathildenhöhe jasno, a nawet brutalnie uświadomiła nam, że przyszłość Willi Decjusza zależeć musi od nas samych. Zaproponowana przez Karla Dedeciusa kulturotwórcza funkcja obiektu stać się miała gwarancją nie tylko uratowania (do 1991 roku całkowicie zrujnowanego), lecz także właściwego użytkowania jednego z najlepszych przykładów architektury renesansowej w Polsce. Niemniej moralną odpowiedzialność za realizację pięknej idei rzuconej przez Wizjonera z Darmstadtu powinno wziąć dopiero co narodzone Międzynarodowe Centrum Kultury i jego Fundacja. Wprawdzie w 1992 roku na wniosek strony polskiej projekt Willi Decjusza wpisano do protokołu polsko-niemieckiej komisji mieszanej (i wpis ten ponowiono w roku 1994), lecz strona niemiecka nie podejmowała rozmów na temat współfinansowania projektów rewitalizacji renesansowej rezydencji na Woli Justowskiej. Było dla nas jasne, że zwłaszcza pierwsza połowa lat dziewięćdziesiątych oznacza wielki wysiłek finansowy Republiki Federalnej w reintegrację dopiero co zjednoczonego państwa. Wielkie środki inwestycyjne pompowane były z Bonn do landów byłej NRD. To był oczywisty priorytet tamtej niezwykłej epoki.

Przełom lat 1991 i 1992 był dla nieokrzepłego jeszcze Międzynarodowego Centrum Kultury szczególnym wyzwaniem. Centrum przygotowywało wówczas dla Krakowa wielki festiwal artystyczny, jakim był zorganizowany pod auspicjami Wspólnot Europejskich Europejski Miesiąc Kultury w czerwcu 1992 roku. Był to drugi po Sympozjum KBWE konsekwentny krok w otwieraniu Krakowa

na świat za pośrednictwem kultury[6]. Centrum występowało równocześnie w roli inkubatora innych projektów międzynarodowych, przyjmując pod swój dach między innymi antenę szwajcarskiej Pro Helvetii na Europę Środkową, czy atelier dla wizytujących Kraków artystów z Austrii. Tak też można określić funkcję Centrum jako inkubatora projektu Akademia Europejska w Willi Decjusza. Jako dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury, a równocześnie umocowany przez ministra kultury i sztuki główny koordynator przygotowań do Europejskiego Miesiąca Kultury wprowadziłem problem Willi Decjusza do mojej agendy spotkań z władzami państwowymi i samorządowymi. Owocem prowadzonych przeze mnie wiosną 1992 roku rozmów z ministrem kultury i sztuki profesorem Andrzejem Sicińskim (który w maju tego roku wizytował na moje zaproszenie zrujnowaną Willę)[7] i prezydentem Krakowa Krzysztofem Bachmińskim było doprowadzenie do skonstruowania precedensowej w ówczesnej rzeczywistości umowy dotyczącej przyszłości Willi Decjusza. 30 czerwca 1992 roku, w ostatnim dniu Europejskiego Miesiąca Kultury, w garderobie Ludwika Solskiego w gmachu Teatru Słowackiego minister kultury i prezydent Krakowa podpisali porozumienie, które otwierało formalną drogę do realizacji wniosku niemieckiej delegacji w sprawie renesansowej Willi złożonego rok wcześniej na Sympozjum KBWE[8]. Istotą porozumienia z roku 1992 był między innymi wyraźny podział zadań pomiędzy właścicielem obiektu, którym w roku 1990 została z mocy prawa Gmina Miejska Kraków, a Ministerstwem. Dlatego też w paragrafie czwartym zapisano: „Miasto Kraków deklaruje gotowość przeprowadzenia i nadzorowania prac remontowych i adaptacyjnych". Paragraf piąty stanowił natomiast, iż „Koncepcję programową przyszłej placówki kulturalnej w Pałacu Decjusza opracuje – podległe Ministrowi Kultury i Sztuki – Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie". Obie strony deklarowały też wolę poszukiwania środków finansowych na realizację zapisów umowy[9]. Konstrukcja dokumentu oparta była na moim wcześniejszym doświadczeniu wiceprezydenta Krakowa w latach 1990–1991 tudzież na filozofii pozyskiwania dla gminy Kraków środków zewnętrznych (tak finansowane były projekty związane z przygotowaniami do Sympozjum KBWE, w tym remont Teatru im. Słowackiego oraz Europejski Miesiąc Kultury). Działając w tym duchu – i po uchwale Rady Miasta Krakowa przeznaczającej Willę Decjusza na cele kulturalno-naukowe – gmina mogła przystąpić do remontu zdewastowanego obiektu, przystosowując go do funkcji Akademii Europejskiej. Przeprowadzone w latach 1993–1996 pod nadzorem

6 Jacek Purchla, *Europejski Miesiąc Kultury w Krakowie – czerwiec 1992, Kraków 1993; European Cultural Month in Cracow – June 1992*, Kraków 1993, passim.

7 Wizyta ministra Andrzeja Sicińskiego w Międzynarodowym Centrum Kultury połączona z rekonesansem na terenie Willi Decjusza miała miejsce 11 i 12 maja 1992 roku. Profesor Siciński odbył wówczas – z udziałem dyrektora MCK – rozmowy między innymi z wojewodą krakowskim Tadeuszem Piekarzem i z prezydentem Krakowa Krzysztofem Bachmińskim na temat konieczności podjęcia prac remontowych w willi i kształtu instytucji kultury, jaka miałaby w Willi Decjusza prowadzić działalność o charakterze międzynarodowym.

8 „Porozumienie zawarte w dniu 30 czerwca 1992 roku w Krakowie pomiędzy Miastem Kraków, reprezentowanym przez Pana Prezydenta Krzysztofa Bachmińskiego i Pana Wiceprezydenta Jacka Fitta, a Ministrem Kultury i Sztuki Rzeczypospolitej Polskiej Andrzejem Sicińskim". J. Purchla, *Europejski Miesiąc Kultury w Krakowie*..., op. cit., s. 213–214.

9 Ibidem, s. 213.

Miejskiego Konserwatora Zabytków Zbigniewa Beiersdorfa kompleksowe prace konserwatorskie w Willi Decjusza sfinansowane zostały – obok środków gminy – przede wszystkim z dotacji Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa oraz w roku 1995 z dotacji Ministra Finansów, a więc w całości ze środków polskich i przy wydatnym udziale budżetu państwa. Willa Decjusza była wówczas dla Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, kierowanego od roku 1991 przez profesora Tadeusza Chrzanowskiego, jednym z priorytetowych zadań.

Równocześnie – realizując postanowienia umowy pomiędzy ministrem kultury i sztuki oraz prezydentem Krakowa – przystąpiliśmy w Międzynarodowym Centrum Kultury do prac nad koncepcją programową przyszłej Akademii Europejskiej w Willi Decjusza. Pozostając w stałym kontakcie z Karlem Dedeciusem, przygotowywaliśmy koncepcję internacjonalizacji projektu w duchu postanowień Sympozjum KBWE. Owocem tych prac było powołanie zespołu doradczego dla tworzenia Akademii Europejskiej, złożonego zarówno z lokalnych osobistości, jak i z przedstawicieli ważnych europejskich instytucji zaangażowanych w dialog międzykulturowy. 27 czerwca 1993 roku, w czasie tygodniowego maratonu pod hasłem „Narody i stereotypy" zorganizowanego z inicjatywy Jacka Woźniakowskiego przez Międzynarodowe Centrum Kultury, odbyło się pierwsze posiedzenie Międzynarodowego Komitetu Akademii Europejskiej Willa Decjusza, podczas którego przewodniczącymi Komitetu zostali Karl Dedecius i Jacek Woźniakowski. Zagranicznymi członkami Komitetu zgodzili się zostać związani już z Międzynarodowym Centrum Kultury żywą współpracą przedstawiciele ważnych europejskich instytucji, tacy jak: Raymond Weber (dyrektor generalny dyrektoriatu Kultura, Edukacja, Młodzież i Sport Rady Europy), profesor José Vidal-Beneyto (poprzednik Raymonda Webera w Radzie Europy i w roku 1993 paryski przedstawiciel EBOR – Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju), Lester Borley (sekretarz generalny Europa Nostra), Erhard Busek (wicekanclerz Austrii), profesor Tony Hackens (wiceprezydent sieci PACT). Nieomal wszyscy brali aktywnie udział w krakowskim Sympozjum KBWE[10].

Czerwcowe spotkanie Międzynarodowego Komitetu w Krakowie, którego gospodarzem był prezydent miasta Józef Lassota, otwarło drogę do kolejnego etapu prac nad tworzeniem Akademii Europejskiej. Chodziło teraz o powołanie organu wykonawczego, który miałby w autonomiczny sposób przygotowywać się do „wejścia" do wyremontowanej willi. W tym celu odbyłem w lipcu 1993 roku serię ważnych konsultacji z niemieckimi partnerami. 8 i 9 lipca naradzałem się w Ludwigsburgu z profesorem Robertem Pichtem, który jako dyrektor Deutsch-Französisches Institut był wpływową osobą w Fundacji Roberta Boscha. Za jego rekomendacją 9 lipca złożyłem wizytę w siedzibie Fundacji Roberta Boscha w Stuttgarcie, gdzie przeprowadziłem bardzo owocne rozmowy z Rüdigerem Stephanem na temat współfinansowania przez Robert Bosch Stiftung Sekretariatu Wykonawczego projektu Willa Decjusza. Wreszcie, 11–12 lipca w Darmstadcie, w Deutsches Polen-Institut podzieliłem się z Karlem Dedeciusem wynikami moich ustaleń z Rüdigerem Stephanem. Owocem rozmów z Dedeciusem była decyzja o powołaniu pod dachem Międzynarodowego

10 Archiwum MCK, sygn. 330/7, s. 429–521. Por. też: *Międzynarodowe Centrum Kultury. Kraków, czerwiec 1993 – maj 1994*, „Rocznik Międzynarodowego Centrum Kultury" 1994, nr 3, s. 80.

Centrum Kultury Sekretariatu Wykonawczego projektu Willa Decjusza. Prace sekretariatu miały współfinansować MCK i Fundacja Roberta Boscha, która zobowiązałaby się – na mój wniosek – pokryć pensję (według niemieckich standardów) szefa Sekretariatu Wykonawczego. Karl Dedecius – nie bez oporów – zgodził się oddelegować do tej funkcji swego dotychczasowego asystenta w Deutsches Polen-Institut Albrechta Lemppa, doświadczonego już tłumacza literatury polskiej, który od dłuższego czasu planował wraz żoną osiedlić się w Polsce.

Na przełomie 1993 i 1994 roku ukonstytuował się pięcioosobowy Sekretariat Wykonawczy Willi Decjusza w następującym składzie:

Albrecht Lempp – przewodniczący Komitetu Wykonawczego
Zbigniew Beiersdorf – miejski konserwator zabytków w Krakowie
Maria Bogdani-Czepita – pełnomocnik dyrektora MCK do spraw Willi Decjusza
Nawojka Cieślińska – dyrektor Instytutu Polskiego w Düsseldorfie
Barbara Szyper – kierownik College for New Europe MCK[11].

Funkcje i zadania tych osób były komplementarne. W marcu 1994 roku Albrecht Lempp rozpoczął swoją działalność w siedzibie Międzynarodowego Centrum Kultury przy Rynku Głównym 25. W wydanej w tym czasie pierwszej oficjalnej broszurze informującej o Akademii Europejskiej w Willi Decjusza napisano:

Dla każdej nowo powstającej instytucji niezbędne są status prawny i zaplecze administracyjne. Celem ograniczenia kosztów wymagania statutowe dla „Willi" zostaną zredukowane do niezbędnego minimum. Planowane jest powiązanie Willi Decjusza z istniejącymi strukturami Międzynarodowego Centrum Kultury i jego Fundacji. [...].
Przyszła Willa Decjusza będzie działać na rzecz:
– wypracowania polskiego ogniwa w międzynarodowej sieci instytucji kulturalnych;
– utworzenia nowego miejsca spotkań w Europie Środkowej celem stworzenia równowagi w dialogu intelektualnym między Wschodem i Zachodem;
– zapewnienia odpowiednich warunków pracy dla pisarzy, tłumaczy, wydawców, artystów i naukowców oraz programów dla menedżerów kultury[12].

W fazie początkowej program Willi miał objąć szkołę letnią w ramach College for New Europe zapoczątkowaną przez Międzynarodowe Centrum Kultury w roku 1991 oraz seminaria organizowane wspólnie z MCK przez Fundację Studienstiftung des Deutschen Volkes (Bonn) dla studentów polskich i niemieckich w zakresie nauk humanistycznych i przyrodniczych[13]. Prowadzone z dużym powodzeniem letnie kursy College poświęcone dziedzictwu kulturowemu Europy i problemom jego ochrony cieszyły się rosnącą popularnością wśród młodzieży z wielu krajów. Programy te były w całości

11 *Willa Decjusza. Akademia Europejska przy Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie*, [Kraków 1994], s. 4.
12 Ibidem, s. 3.
13 Ibidem.

Karl Dedecius i Jacek Purchla na uroczystości otwarcia Willi Decjusza, w tle ówczesny wiceminister kultury i sztuki Wacław Janas, 6 września 1996

finansowane ze środków pozyskiwanych przez MCK i jego Fundację z Austrii, Niemiec i Stanów Zjednoczonych.

Przez cały ten czas Międzynarodowe Centrum Kultury – wykonując mandat Ministerstwa Kultury i Sztuki – aktywnie uczestniczyło w projekcie Willa Decjusza. Koordynowaliśmy inwestycję na Woli Justowskiej, zamawiając między innymi projekty tak zwanego Domu Erazma jako hotelowego zaplecza Willi u architekt Barbary Stachurskiej-Oremus. Z uwagi na zaawansowanie prac przy samej Willi jeszcze w 1993 roku wystąpiłem w uzgodnieniu z ministrem kultury i sztuki Piotrem Łukasiewiczem i prezydentem Miasta Krakowa Józefem Lassotą do Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej z wnioskiem o dofinansowanie budowy zaplecza konferencyjnego Willi kwotą ówczesnych 30 miliardów złotych z tak zwanego funduszu Jumbo. Środki te zostały przyznane, co umożliwiło z jednej strony zaawansowanie prac przy całym kompleksie, z drugiej zaś w istotny sposób ułatwiło miastu zebranie pozostałych środków na dokończenie inwestycji i wyposażenie obiektu[14]. W liście z 14 października 1994 roku skierowanym przez ministra Michała Jagiełłę do prezydenta Krakowa Józefa Lassoty podkreślono, że Ministerstwo Kultury i Sztuki „nadal popiera inicjatywę zawartą w porozumieniu z 30 czerwca 1992 roku i rozwiniętą na I posiedzeniu Międzynarodowego Komitetu Akademii Europejskiej w Krakowie w dniu 27 czerwca 1993. [...] Zgodnie z porozumieniem z 30 czerwca 1992 roku Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie opracowuje program Akademii i jest przygotowane do prowadzenia w przyszłości w Willi Decjusza kursów dotyczących zwłaszcza problematyki kultury

14 Pismo dyrektora Międzynarodowego Centrum Kultury do wiceministra kultury i sztuki Wacława Janasa z dnia 10 czerwca 1994 roku (sygn. MCK-II-/1/36/94), Archiwum MCK, sygn. 29/4.

europejskiej, ochrony dziedzictwa kulturowego oraz zarządzania kulturą”[15]. Docelowy kształt działalności Willi Decjusza został ostatecznie zdefiniowany wówczas w postaci triady złożonej z:

– Akademii Europejskiej (Institute for Advanced Studies);
– College for New Europe;
– Centrum konferencyjnego[16].

Willa miała więc działać w formule takich centrów studiów zaawansowanych jak na przykład Salzburg Seminar czy Wissenschaftskolleg zu Berlin, aktywnie przyczyniając się do internacjonalizacji kontaktów miasta ze światem i budowania marki Krakowa.

Realizacja projektu wymagała jednak bezpośredniego zaangażowania Gminy Miejskiej Kraków jako właściciela Willi Decjusza zarówno w proces pozyskiwania środków finansowych, jak i w przeprowadzenie całego zadania inwestycyjnego. W wyniku prowadzonych z prezydentem Józefem Lassotą rozmów w roku 1995 powstało Stowarzyszenie Willa Decjusza[17], którego cele określał paragraf ósmy Statutu[18]. Powstanie Stowarzyszenia nie tylko umożliwiło Gminie Miejskiej Kraków przejęcie środków od Fundacji Polsko-Niemieckiej (wymóg postawiony przez Fundację) oraz promocję projektu, ale i stopniowe zagospodarowywanie obiektu, a także podejmowanie różnorodnych inicjatyw na rzecz Willi. Trzeba przy tym podkreślić, iż sukces związany z remontem Willi Decjusza wzbudzał coraz szersze zainteresowanie za granicą, a szczególnie w Niemczech. W związku z wizytą kanclerza Helmuta Kohla w Krakowie w roku 1995 miała miejsce wizyta kilkudziesięciu parlamentarzystów niemieckich w Willi. Również ambasador RP w Berlinie Andrzej Byrt w swoim liście

15 Jacek Purchla, Uwagi na temat aktualnego stanu projektu „Willa Decjusza”, załącznik do Pisma dyrektora Międzynarodowego Centrum Kultury do wiceministra kultury i sztuki Wacława Janasa z dnia 5 sierpnia 1996 roku (sygn. MCK-II-/1/48/96), Archiwum MCK, sygn. 29/6.

16 *Willa Decjusza – Kraków*, Kraków 1997, s. 21–27.

17 Posiedzenie założycielskie Stowarzyszenia Willa Decjusza odbyło się 31 maja 1995 roku w siedzibie Urzędu Miasta Krakowa. Zapraszali na nie solidarnie: prezydent Miasta Krakowa Józef Lassota, przewodniczący Komitetu Międzynarodowego Willi Decjusza Jacek Woźniakowski i dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury Jacek Purchla. 28 września Sąd Wojewódzki w Krakowie wpisał do rejestru stowarzyszeń Stowarzyszenie Willa Decjusza w Krakowie z siedzibą w Krakowie przy Rynku Głównym 25. Zarząd tymczasowy tworzyli: Krystyna Zachwatowicz-Wajda, Jacek Woźniakowski, Jacek Purchla i Tomasz Gizbert-Studnicki. Pierwsze Walne Zebranie Stowarzyszenia odbyło się 18 grudnia 1995 roku w siedzibie Urzędu Miasta Krakowa, Archiwum MCK, sygn. 330/2, s. 3–155.

18 Paragraf 8 Statutu stanowił:
„Willa Decjusza realizuje swoje cele poprzez:
– Kultywowanie tradycji historycznego zespołu pałacowo-parkowego w Willi Decjusza w Krakowie,
– Doprowadzenie do uruchomienia „Akademii Europejskiej w Krakowie” z siedzibą w Willi Decjusza, która będzie organizowała: kursy, programy stypendialne, konferencje, sympozja oraz inne imprezy kulturalne,
– Pozyskiwanie środków finansowych na działalność „Akademii Europejskiej w Krakowie”,
– Opracowanie i aktualizację programu „Akademii Europejskiej w Krakowie”,
– Współpracę z Władzami Miasta Krakowa, Międzynarodowym Centrum Kultury oraz innymi osobami i instytucjami w dziedzinie nauki, literatury i dziedzictwa kulturowego,
– Działalność gospodarczą, w szczególności wydawniczą, promocyjną,
– Inne działania sprzyjające rozwojowi statutowych celów Willi Decjusza”.
Archiwum MCK, sygn. 330/2, s. 33, 75 i 127.

Pierwsza oficjalna broszura informująca o Akademii Europejskiej w Willi Decjusza, 1994

z 15 maja 1996 roku szeroko naświetlał międzynarodowy kontekst projektu Willa Decjusza[19]. W ten sposób wizja Karla Dedeciusa stawała się rzeczywistością. Na oficjalnym otwarciu Willi 6 września 1996 roku profesor Jacek Woźniakowski – przewodniczący naszego Stowarzyszenia – zauważył, że Międzynarodowe Centrum Kultury wykołysało Willę. Pięć lat po Sympozjum KBWE Willa Decjusza została podniesiona z ruin, stając się jedną z twarzy Krakowa otwierającego się na świat. Wartością dodaną tego niezwykłego przedsięwzięcia stało się przede wszystkim jego uspołecznienie – Miasto Kraków przekazało w zarząd odnowiony obiekt stworzonej z udziałem gminy organizacji pozarządowej[20]! To kolejny precedens tego projektu. Zakończenie w roku 1996 remontu konserwatorskiego Willi Decjusza nie oznaczało jednak końca inwestycji. Nie ulega jednak wątpliwości, że 6 września 1996 roku otworzył w historii Willi i jej Stowarzyszenia nowy rozdział, ale to już inna opowieść...

Kraków, Wielkanoc 2020

Niniejszy tekst prof. Jacka Purchli powstał wiosną 2020 roku na zamówienie Stowarzyszenia Willa Decjusza z okazji jubileuszu 25-lecia działalności instytucji. Z przyczyn niezależnych od Autora nie doczekał się wówczas publikacji. Redakcja „Rocznika MCK" zdecydowała się na jego wydanie w 30. rocznicę inauguracji działalności Stowarzyszenia Willa Decjusza, uznając go za kluczowy dokument rzucający światło na proces reanimacji zabytkowego kompleksu Willi oraz rolę Międzynarodowego Centrum Kultury jako instytucjonalnego inkubatora tego projektu.

19 J. Purchla, Uwagi na temat aktualnego stanu projektu „Willa Decjusza", Archiwum MCK, sygn. 330/5, s. 165–169. List do Andrzeja Byrta, Archiwum MCK, sygn. 29/6.

20 Stowarzyszenie Willa Decjusza przejęło od Gminy Miejskiej Kraków w użytkowanie na okres 20 lat nieruchomość o powierzchni 4200 metrów kwadratowych, „zabudowaną obiektem zabytkowym tzw. Willa Decjusza", aktem notarialnym podpisanym 2 września 1996 roku. Akt notarialny sporządzono przed notariuszem Władysławem Knuplerzem, w imieniu Stowarzyszenia nieruchomość przejęli: Jacek Purchla jako członek Zarządu i Albrecht Lempp jako skarbnik. Archiwum MCK, sygn. 330/7, s. 353–359.

CSABA G. KISS (1945–2025)

Tekst laudacji wygłoszonej przez prof. Jacka Purchlę 4 września 2019 roku podczas uroczystości wręczenia prof. Csabie G. Kissowi Nagrody Nowa Kultura – Nowej Europy im. Stanisława Vincenza. Publikacja tego tekstu w niniejszym roczniku jest formą przypomnienia tamtego wydarzenia oraz uczczenia pamięci zmarłego Laureata.

Wielce Szanowni Państwo!

Mam zaszczyt i przyjemność ogłosić w imieniu Kapituły Nagrody Nowa Kultura – Nowej Europy, że tegorocznym laureatem tego prestiżowego wyróżnienia jest profesor Csaba G. Kiss. To nie przypadek, że właśnie Csaba G. Kiss jest pierwszym węgierskim laureatem Nagrody im. Stanisława Vincenza. Patron tej prestiżowej Nagrody w napisanym przed nieomal osiemdziesięciu laty szkicu *Dar przyjaźni* z żalem przywoływał niespełnioną przed wiekami wspólnotę wyszehradzką. Równocześnie myśląc o narodach Europy Środkowej i o ich przyszłości, podkreślał: „Lekceważenie lub tylko przeoczanie sąsiadów i w szczególności kulturalnego narodu przyjaciół przy równoczesnym sięganiu do tego, co dalekie, głównie z racji, że uznane na rynku światowym, a nie że wielkie, jest w konsekwencji brakiem szacunku dla siebie samego". Trudno znaleźć kogoś, kto lepiej by to przesłanie Vincenza wcielał w życie niż prof. Csaba G. Kiss – wytrawny badacz nacjonalizmów, mitologii i symboliki narodowej Europy Środkowej. Jest przy tym dzisiaj szczęśliwym zbiegiem okoliczności, że prof. Kiss to także badacz i propagator dorobku Stanisława Vincenza, który przeżył na gościnnej węgierskiej ziemi czas drugiej wojny światowej, dokąd (przypomnę) uciekł przed Sowietami przez Karpaty ze swej huculskiej, wieloetnicznej małej ojczyzny!

Csaba G. Kiss to wybitny znawca problematyki środkowoeuropejskiej, historyk literatury i kultury, który jest zakorzeniony nie tylko we własnej kulturze węgierskiej. Jak mało kto prof. Kiss zadomowiony jest w kulturach sąsiadów, zwłaszcza Słowian: polskiej, słowackiej, chorwackiej czy czeskiej. Csaba Kiss to niestrudzony misjonarz wyszehradzkiej idei Europy Środka. Węgier, który tak wiele wysiłku poświęcił nie tylko na badanie tożsamości jego własnego narodu, ale przede wszystkim może na zrozumienie duszy słowiańskich sąsiadów.

Europa Środka jest – dla prof. Kissa — naszym wspólnym losem, a nie terytorium o ściśle wyznaczonych granicach (jak pisał György Konrád). To kwestia naszego światopoglądu, ale i wspólnota doświadczeń – nas samych i naszych sąsiadów. Doświadczenie węgierskiego października 1956 roku – tak ważne dla całego jego pokolenia – i reakcja Polaków na te wydarzenia utwierdziły Csabę Kissa w przekonaniu, że dialog obu naszych narodów dostarcza klucza i kontekstu dla zrozumienia dziejów Węgrów i Polaków, a także ich miejsca w kulturze i cywilizacji europejskiej. Swoistym dopełnieniem jego studiów porównawczych była odbyta w 1964 roku długa podróż autostopem po Polsce. Odtąd jest on częstym gościem w naszym kraju, jako literat, badacz i wykładowca akademicki, spod jego pióra wyszło też wiele analiz paraleli polsko-węgierskich.

Gdy mit Europy Środka przeżywał swój szczególny triumf w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku, oznaczał wówczas jasne rozróżnienie pomiędzy sowiecką rzeczywistością a europejskimi wartościami. Nie przypadkiem więc Csaba Kiss stał się szybko jednym z najaktywniejszych działaczy węgierskiej opozycji antykomunistycznej. We wrześniu 1987 roku był jednym z siedmiu założycieli Węgierskiego Forum Demokratycznego, jego rzecznikiem, a później jednym z jego wiceprezesów. Po spektakularnym zwycięstwie Węgierskiego Forum Demokratycznego, w pierwszych od dziesięcioleci wolnych wyborach parlamentarnych na Węgrzech w maju 1990 roku Csaba Kiss odszedł parę miesięcy później z aktywnej polityki! Ku zaskoczeniu swych politycznych przyjaciół – poświęcił się nauce, a może przede wszystkim misji ambasadora Europy Środka i poszukiwaniu tego, co nas łączy, a nie dzieli! Niemcy powiedzieliby, że zamienił *Mehrheit* na *Wahrheit*. Wybór orientacji środkowoeuropejskiej czy wyszehradzkiej na Węgrzech początku lat dziewięćdziesiątych nie był wcale oczywisty. Wielu uważało, że Polska jest poza tradycyjną Europą Środkową, rozumianą bardziej habsbursko. Ludzie z elity ówcześnie rządzącej chadecji, tacy jak Csaba Kiss oraz premier József Antall przesądzili o tym, że inicjatywa wyszehradzka została podjęta przed Budapeszt w praktyce, jako realny projekt polityczny. Magia Europy Środka, jej fenomen i jej dziedzictwo to problem, któremu Csaba Kiss poświęca w swych licznych dziełach szczególną uwagę. Europa Środka to jego świadomy wybór. To klucz do zrozumienia naszej tożsamości, do wyjaśnienia odrębności naszej wyszehradzkiej drogi. Bo Europa Środka to także przechowany świat wartości. Europa Środka to trudny dialog z sąsiadem i próba odpowiedzi na pytanie, dlaczego twój przyjaciel jest moim wrogiem.

W latach 1992–1995 Csaba G. Kiss był dyrektorem Instytutu Europy Środkowej w Budapeszcie. Od 1995 roku jest profesorem w Katedrze Historii Kultury na Uniwersytecie im. Loránda Eötvösa w Budapeszcie. Wykładał również na niemieckojęzycznym Uniwersytecie Gyuli Andrássyego w Budapeszcie, bo ten słowianofil jest z wykształcenia germanistą! Ale o otwartości i wszechstronności (również językowej!) Csaby Kissa poligloty niech świadczą jego gościnne profesury: na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie (1999), Uniwersytecie Marne-La-Vallée (1999), Uniwersytecie w Zagrzebiu (1999–2004), Uniwersytecie Konstantina Filozofa w Nitrze (2005–2007), Uniwersytecie Karola w Pradze (2008–2010). Obecnie jest *visiting profesorem* (profesorem wizytującym) na Uniwersytecie Warszawskim. W tych peregrynacjach towarzyszy mu wiernie żona Andrea, której fascynacja misją wypełnianą przez jej męża są godne podziwu.

Profesor Kiss jest również twórcą pojęcia „miejsc wspólnej pamięci" – wypracowanego w swoistym dialogu z Pierre'em Norą i jego „miejscami pamięci" – *lieux de mémoire*, jednym z najważniejszych terminów we współczesnej humanistyce. „Europa Środkowa jako wspólnota pamięci" w ujęciu Csaby G. Kissa jest jednak propozycją pojemniejszą i dużo lepiej odpowiadającą specyfice naszej wyszehradzkiej części kontynentu. Jest także wyzwaniem i zadaniem dla wszystkich troszczących się dziś o wielonarodowe dziedzictwo Europy Środka.

W 1987 roku, przygotowując w Budapeszcie uroczystości stulecia urodzin Stanisława Vincenza, Csaba Kiss tak charakteryzował swego bohatera i patrona naszej dzisiejszej Nagrody: „Aktualność dorobku literackiego Vincenza polega głównie na negacji wyłączności prawd narodowych, a równocześnie

na aprobacie różnorodności kulturowej. W dziełach był kontynuatorem tego dziedzictwa Galicji Wschodniej, swej małej ojczyzny, dla której podstawowym czynnikiem była tolerancja, otwartość wobec siebie narodów i kultur". Ten testament Vincenza prof. Csaba Kiss już wypełnił z naddatkiem. Bo lekcja Europy Środkowej Csaby Kissa to lekcja dialogu z innym i zwierciadło, w którym przeglądamy się my sami, w którym przegląda się nasza Europa Środka.

Dostojny Laureacie, Drogi Przyjacielu, Kochany Csabo, dziś za tę lekcję dziękujemy Ci w Twoim trudnym dla Słowian języku: *köszönöm szépen*.

BARBARA SZYPER (1950–2025)

27 maja 2025 roku odeszła Barbara Szyper – historyczka sztuki, anglistka, wieloletnia pracowniczka Międzynarodowego Centrum Kultury i Muzeum Narodowego w Krakowie, taterniczka oraz jedyna kobieta w historii grona Dzwonników Zygmunta. Dla MCK, z którym związana była od początków jego istnienia, to strata nieodżałowana. Wraz z jej odejściem kultura Krakowa utraciła postać nietuzinkową, łączącą profesjonalizm z pasją i głęboką empatią.

Urodzona 25 listopada 1950 roku w Krakowie, studiowała filologię angielską oraz historię sztuki. Jej naukowe zainteresowania koncentrowały się wokół średniowiecza – rozprawę magisterską o Dyptyku z Wilton pisała na seminarium prof. Lecha Kalinowskiego. W 1979 roku rozpoczęła pracę w Muzeum Narodowym w Krakowie, gdzie pod okiem dr Marii Kopffowej badała kolekcję sztuki średniowiecznej w Kamienicy Szołayskich oraz w Pałacu Biskupa Erazma Ciołka i opiekowała się nią. Owocem zacięcia popularyzatorskiego Barbary Szyper była ceniona książka *Krakowskim szlakiem Wita Stwosza*.

W 1991 roku podjęła współpracę z prof. Jackiem Purchlą, współtworząc nowo powstałe Międzynarodowe Centrum Kultury. Jako pierwsza kierowniczka Ośrodka Edukacji – Akademii Dziedzictwa przez lata kształtowała program studiów podyplomowych i koordynowała projekty międzynarodowe, między innymi z The New School for Social Research czy Studienstiftung des Deutschen Volkes. Za pełną oddania działalność, którą w MCK realizowała do marca 2023 roku, została odznaczona Medalem Złotym za Długoletnią Służbę przez wojewodę małopolskiego Stanisława Kracika. Studenci Akademii Dziedzictwa zapamiętali ją jako „duszę Akademii", cenioną za rzetelność, troskliwość i niepodrabialne poczucie humoru.

Równie mocno jak w murach krakowskich instytucji serce Barbary Szyper biło w przestrzeni tatrzańskich grani. Swoją przygodę ze wspinaczką rozpoczęła od kursu skałkowego u Mariana Bały, by następnie doskonalić rzemiosło na Hali Gąsienicowej pod okiem wybitnego himalaisty Tadeusza Piotrowskiego. Jej wspinaczkowym idolem był jednak Zygmunt Andrzej Heinrich, którego tragiczne odejście pod Mount Everestem głęboko przeżyła.

Sama poruszała się w pionowym świecie z rzadko spotykaną klasą, mierząc się z wymagającymi drogami na Kościelcu, Zamarłej Turni, Kazalnicy czy Kopie Spadowej. W archiwach tatrzańskich do dziś spoczywa suchy, lecz poruszający ślad tej pasji: wpis z księgi wyjść z 22 sierpnia 1974 roku, dokumentujący jej bezpieczne i terminowe przejście środkowego żebra Skrajnego Granatu. Przyjaciele zapamiętali ją jako wspinacza o genialnym wyczuciu równowagi, gibkości i lekkości; taterniczkę, która pokonywała najtrudniejsze formacje skalne z autentyczną, dziecięcą wręcz radością. Tatry pozostały jej ukochanym miejscem na ziemi aż do ostatnich dni.

Najbardziej niezwykły rozdział jej biografii splata się z historią Wawelu. Barbara Szyper przez ponad dwadzieścia lat pełniła zaszczytną i fizycznie wycieńczającą służbę dzwonniczki dzwonu Zygmunta. Do tego elitarnego, tradycyjnie męskiego grona trafiła w latach siedemdziesiątych z polecenia kolegi z Muzeum Narodowego Wojciecha Bochnaka – w czasie gdy brakowało silnych

rąk do rozkołysania potężnego serca dzwonu, wymagającego jednoczesnej pracy aż dwunastu osób. Kołysała dzwon przez cały pontyfikat papieża św. Jana Pawła II, odmierzając jego potężnym dźwiękiem przełomowe chwile w dziejach narodowych. To właśnie z tego okresu pochodzi moment jej biografii ukazujący, jak wielki szacunek wzbudzała swoją postawą: podczas jednego z oficjalnych spotkań z dzwonnikami papież Jan Paweł II – sam będący honorowym członkiem tego grona – z humorem i serdecznością nazwał Barbarę Szyper „Dzwonnicą". Ten wyjątkowy przydomek natychmiast podchwycili jej koledzy z wieży. W taki oto sposób – na przestrzeni blisko 505 lat istnienia dzwonu Zygmunta – Basia Szyper zapisała się jako jedyna kobieta w stałej, oficjalnej ekipie obsługującej ten narodowy symbol.

Odprowadzona 2 czerwca 2025 roku na Cmentarz Grębałowski, pozostawiła po sobie pustkę, której nie sposób zapełnić. Była człowiekiem formatu, w którym naukowa dyscyplina i miłość do tradycji harmonijnie współistniały z odwagą w przełamywaniu barier i szczerym zainteresowaniem drugim człowiekiem. Dla Międzynarodowego Centrum Kultury, dla pokoleń krakowskich badaczy oraz dla wszystkich, którzy mieli zaszczyt spotkać ją na swojej drodze, pozostanie na zawsze wzorem pasji rozpiętej między mądrością ksiąg a wolnością tatrzańskich szczytów.

„Pani Basiu, dziękujemy za każde spotkanie. W sposób szczególny dziękują studenci i absolwenci studiów podyplomowych Akademia Dziedzictwa, którzy w chwilach trudnych otrzymali od Pani wsparcie i dobre słowo. Dziękujemy za uśmiech, poczucie humoru, rozmowy na każdy temat. Droga Pani Basiu, w naszych sercach i pamięci pozostaniesz na zawsze" – Andrzej Zabłocki

---

Niniejszy tekst powstał na podstawie informacji zebranych przez Andrzeja Zabłockiego i jego wspomnienia o Barbarze Szyper, które ukaże się w roczniku „Wierchy" (za rok 2025), t. 91.

Napisali o nas —

— o wystawie i książce *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Mam wrażenie, że tu więcej znaczy po prostu więcej. Bardziej niż uporządkowany projekt badawczy z litanią dat i suchych faktów wystawa przypomina nostalgiczną podróż, która odczarowuje wstydliwą historię oraz sprawia, że architektura na powrót staje się częścią środkowoeuropejskiej tożsamości. Taka optyka okazuje się po prostu fascynująca i wciągająca.

„Czas Kultury" 2025, nr 1

Zespół kuratorski (Łukasz Galusek, Michał Wiśniewski i Natalia Żak) zamiast linearnej narracji zaproponował problematyczne i kontekstualne ujęcia, nieoczywiste zestawienia oraz nieszablonowe układy. W ten sposób opowiadają o architekturze jako zjawisku, które nie tylko się projektuje, ale przede wszystkim się go doświadcza. Wszystko to sprawia, że wystawa w Międzynarodowym Centrum Kultury oferuje coś więcej niż wizualny kurs historii socmodernizmu w pigułce – proponuje lekcję odzyskiwania świadomości. W tym ujęciu architektura nie tyle jawi się jako bierna obserwatorka historii czy ofiara socjalistycznej ideologii, ile wyrasta na aktywną uczestniczkę procesów, które strukturyzują naszą tożsamość.

„Czas Kultury" 2025, nr 1

W ciągu ostatnich dwóch dekad – pomimo tego, że mieliśmy okazję oglądać wiele wystaw o powojennej architekturze, opublikowanych zostało sporo książek, organizowano wydarzenia artystyczne i projekty edukacyjne, a temat był przedmiotem licznych badań – nie było aż tak bogatej wystawy.

„RESTART" 2025, nr 16 (zima)

Twórcy wystawy patrzą na socmodernizm niestereotypowo, a więc nie wyłącznie krytycznie. Nieoczekiwanie odkrywają w nim także oryginalne projekty. Dokonując przewartościowania, wskazują ikony socmodernizmu, bo jak piszą: „Jeśli nie blokowiska z wielkiej płyty, to czy mamy inny spadek po socjalistycznej architekturze? Tak, mamy! Kosmiczne spodki, wieże jak rakiety, UFO-mosty, hotele-piramidy, wieżowce-kukurydze i wieżowce-gwiazdy, Bramy Słońca, budynki-brutale i budynki-rzeźby, kościoły-namioty i meczety-lunety". I opowiadają przede wszystkim o nich, bo interesuje ich architektura jako sztuka.

„Rzeczpospolita", 7 stycznia 2025

— o wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

To głęboka opowieść o sztuce jako drodze, o świetle jako tworzywie, o prostocie jako najwyższej formie złożoności. To historia przenikania się epok i kultur w tle życia artysty, który – zakorzeniony w folklorze Karpat – stał się zarazem pionierem nowoczesności i symbolem duchowego uniwersalizmu.

magazyn „Szum", 14 listopada 2025

— o wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Jak mało wciąż wiemy w Polsce o sztuce Rumunii, uświadamia nam wystawa gromadząca prace z imponującej prywatnej kolekcji Ovidiu Șandora. [...] Podczas zwiedzania kilka klapek otwiera się nam od razu, a zasługi Victora Braunera dla surrealizmu, Tristana Tzary dla dadaizmu czy wreszcie Constantina Brâncușiego dla sztuki abstrakcyjnej i rzeźby trudno przecież przecenić.

„Polityka", 12 marca 2025

Wystawa okazuje się na tyle reprezentatywna, że pozwala tak na chronologiczne, jak problemowe ujęcie fenomenu nowoczesnej sztuki z Rumunii, krąży wokół tożsamości, historii i polityki, międzynarodowej awangardy i rodzimego folkloru.

„Vogue" 2025, nr 3

Panoramiczna wystawa stu lat sztuki rumuńskiej w MCK w Krakowie jest pierwszym w Polsce tak obszernym pokazem artystów XX i XXI wieku z tego kraju.

„Rzeczpospolita", 10 czerwca 2025

Chociaż wystawa [...] jest gęsta, to jednocześnie właśnie różnorodność, tuż obok ciekawej selekcji prac, jest jej największym atutem. Informacje w tekstach nie przytłaczają odbiorcy, a narracja skonstruowana została tak, że przez całą wystawę przewijają się podobne motywy, związane z folklorem, żartem w stylu dada, emigracją, hybrydą i *ready made*. Rumuńską sztukę ogląda się tu z przyjemnością, ale też z nutką zazdrości. To nie tylko zbiór w większości świetnych prac [...], ale też wystawa, a może raczej mindset, który pokazuje, że o narodowej historii można mówić bez zadęcia i patosu. Można przebić balon powagi i śmiać się, nawet jeśli, a może właśnie dlatego, że wolelibyśmy płakać.

„RESTART" 2025, nr 16 (zima)

— o książce Michała Krasuckiego *Warszawskie getto. Pomiejsce*

Znakomita publikacja. I jak zwykle w przypadku wydawnictw MCK zaprezentowana z nadzwyczajną starannością edytorską.

„Donos kulturalny", 16 czerwca 2025

Zbiór esejów w serii Heritologia [...] z pewnością może inspirować do własnych wypraw po mieście w poszukiwaniu śladów pamięci jego trudnej przeszłości.

Culture.pl, 27 czerwca 2025

ŚMIEJĄC
SIĘ JEDNYM
PŁACZĄC

SZTUKA
RUMUNII
ŚMIEJĄC
SIĘ JEDNYM,
PŁACZĄC
DRUGIM
OKIEM
Art from Romania:
One Eye Laughing,
the Other Crying
8.03—
20.07.25
MCK / ICC
Rynek Główny 25
www.mck.krakow.pl

MIĘDZY
KRESAMI
A KULTURĄ
KACPER DZIEKAN
ŁUKASZ GALUSEK
LUDWIKA WŁODEK
27 lutego 2025 /
18.00

ŚMIEJĄC
SIĘ JEDNYM
PŁACZĄC

ŚMIEJĄC
SIĘ JEDNYM
PŁACZĄC

ŚMIEJĄC
SIĘ JEDNYM
PŁACZĄC

WITAJ, SMUTKU
ŚMIECH PRZEZ
ŁZY JAKO
STRATEGIA
PRZETRWANIA
spotkanie
7.06 / 17.00
sobota
Bogdan de Barbaro
Joanna Hańderek
prowadzi Maciej Kałuża
MCK, Rynek Główny 25
www.mck.krakow.pl

SZTUKA
CENNIEJSZA
NIŻ ZŁOTO.
O KOLEKCJO-
NOWANIU
debata
8.03 / 17.00
sobota
Goście:
Adriana Babeți
Diana Marincu
Ovidiu Șandor
Prowadzi:
Łukasz Galusek
MCK
Rynek Główny 25
www.mck.krakow.pl
Spotkanie w jęz.
rumuńskim tłumaczone
na jęz. polski
Transmisja online
Po spotkaniu
zwiedzanie wystawy
Sztuka Rumunii.
Śmiejąc się jednym,
płacząc drugim okiem
z przewodnikiem

MIEJSKI GRUNT
KULTURY.
POLSKA
I RUMUNIA
spotkanie
27.03 / 18.00
czwartek
Goście:
Kazimierz Jurczak
Irina Tulbure
Prowadzi:
Łukasz Galusek
MCK
Rynek Główny 25
www.mck.krakow.pl
Spotkanie w języku
polskim i rumuńskim
Po spotkaniu
zwiedzanie wystawy
Sztuka Rumunii.
Śmiejąc się jednym,
płacząc drugim okiem
z przewodnikiem

12.04 sobota
15.00
4 MIESIĄCE
3 TYGODNIE
I 2 DNI*
film
17.00
RUMUNIA JAKO
METAFORA
dyskusja
Goście:
Julia Holewińska
Elżbieta Łapczyńska
Prowadzi:
Paulina Małochleb
MCK, Rynek Główny 25
www.mck.krakow.pl
* Bilety na film
dostępne w kasach
Kina Pod Baranami.
W cenie zwiedzanie
wystawy Sztuka
Rumunii. Śmiejąc
się jednym, płacząc
drugim okiem

ARCHEOLOGIA
PAMIĘCI
WARSZAWSKIE
GETTO
SPOTKANIE
Z MICHAŁEM KRASUCKIM,
AUTOREM KSIĄŻKI
WARSZAWSKIE GETTO. POMIEJSCE
PROWADZENIE: EDYTA GAWRON
29 maja 2025 / /czwartek/
18.00
KRAKÓW, RYNEK GŁÓWNY 25
WSTĘP WOLNY
Międzynarodowe
Centrum
Kultury
WWW.MCK.KRAKOW.PL
Radio
Kraków
Kraków Culture
HERITO

SAFE CULTURAL HERITAGE EUROPEAN CHALLENGES IN TIMES OF WAR AND CRISIS
FORUM
3-4.04.2025
KRAKÓW
SAFE CULTURAL HERITAGE

BEZPIECZNE DZIEDZICTWO KULTURY EUROPEJSKIE WYZWANIA WOJENNE I KRYZYSOWE
FORUM
3-4.04.2025
KRAKÓW
BEZPIECZNE DZIEDZICTWO KULTURY

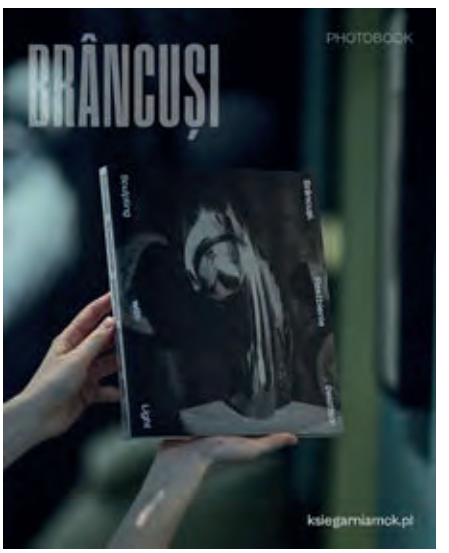

27.09—
—14.12.2025
wystawa / exhibition
BRÂNCUȘI
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
SCULPTING
WITH LIGHT
Kraków

27.09—
—14.12.2025
BRÂNCUȘI
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
SCULPTING
WITH LIGHT
Kraków

27.09
14.12.2025
wystawa / exhibition
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
SCULPTING
WITH LIGHT
Kraków

27.09—
—14.12.2025
wystawa / exhibition
BRÂNCUȘI
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
SCULPTING
WITH LIGHT
Kraków

RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
BRÂNCUȘI
26.09 / 18.00
zapraszamy na
wernisaż

BRÂNCUȘI
PHOTOBOOK
ksiegarniamck.pl

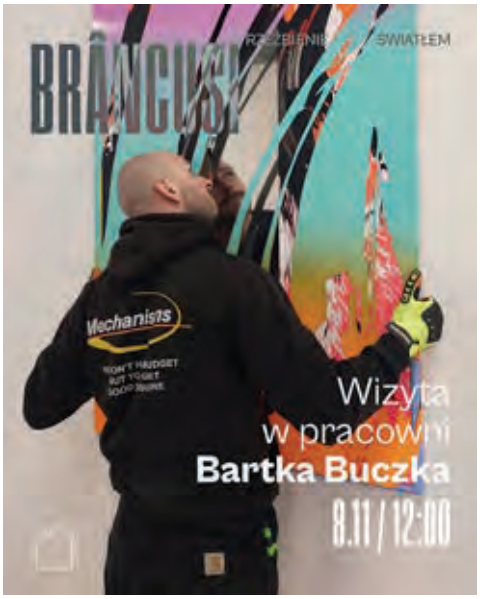

BRÂNCUȘI
ŚWIATŁEM
Kolekcjonowanie zdjęć Brancusiego to pasja mojego życia
Doïna Lemny w rozmowie z Davidem Grobem
Prowadzi Justyna Nowicka
MCK, Rynek Główny 25
27.09 / 17:30

BRÂNCUȘI
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
Po wystawie Brâncuși. Rzeźbienie światłem oprowadza kuratorka Doïna Lemny
28.09 / 14:00

Hałdy i szyby
dziedzictwo pokopalniane
spotkanie
30.06.2025
30.06 / poniedziałek
godz. 18:00
MCK, Rynek Główny 25
www.mck.krakow.pl
goście:
Adam Kowalski
Marta Tomczok
Bartosz Sadulski

BRÂNCUȘI
OPROWADZANIE
Po wystawie oprowadza prof. Erwin Kessler
21.10 / 18:00

BRÂNCUȘI
SENSUALNE
KINO
Projekcja filmu Suspiria
25.10 / 18:00

BRÂNCUȘI
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
Mechanists
Wizyta w pracowni Bartka Buczka
8.11 / 12:00

BRÂNCUȘI
Okiem artysty
Spotkanie
z Michałem Sroką
22.11 / 12:00

BRÂNCUȘI
SENSUALNIE
KINO
Pokaz filmu
The Square
22.11 / 17:00

BRÂNCUȘI
OPROWADZANIE
Podróż,
miłość i metoda
Rysuje i oprowadza
Bogdan Achimescu
23.11 / 16:00

BRÂNCUȘI
Niekończąca się
fotografia
Oprowadzanie autorskie
z Adamem Mazurem
25.11 / 18:00

FINISAŻ
WYSTAWY
BRÂNCUȘI
Po wystawie
oprowadzą
Bogusław
Bachorczyk,
Maciek Bernaś,
Bartek Buczek
i Michał Sroka
13.12 / 16:00

FINISAŻ
BRÂNCUȘI
Performance
artystyczny
To co nieruchome
stanie się ruchome
14.12 / 14:30

BRÂNCUȘI
RZEŹBIENIE
ŚWIATŁEM
Po wystawie
oprowadza kuratorka
Karolina Wójcik
14.12 / 16:00

KALENDARIUM

STYCZEŃ

8/01 Konferencja prasowa dla ogólnopolskich i lokalnych mediów o planach i zamierzeniach MCK na 2025 rok

Socmodernizm niezrealizowany – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

9/01 *Architektki po 1945. Wschód i Zachód Europy* – wykład prof. Heleny Huber-Doudovej, kuratorki kolekcji architektury Galerii Narodowej w Pradze, w ramach programu towarzyszącego wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Prof. Helena Huber-Doudová

Architektura na tle i jako narzędzie konfliktu – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Latające spodki i gwiezdne wojny – architektura ery kosmicznej – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Kosmos wzywa! Fascynacje kosmosem w światowej (pop-)kulturze lat 60. i 70. XX wieku – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

11/01 *Zachodnie inspiracje* – oprowadzanie tematyczne Marcina Wojdaka (Cosmoderna) po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Marcin Wojdak ze zwiedzającymi

11–12/01 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

Zajęcia prowadzone przez Grzegorza Zajączkowskiego

Wizyta w pracowniach konserwatorskich Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem dr Doroty Białek-Kosteckiej

12/01 Dostępna niedziela w MCK

Anna Sokulska (po prawej) ze zwiedzającymi

Jakub Studziński

15/01 *Architektura dla społeczeństwa i społeczeństwo wobec architektury* – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

16/01 *Architektura jako krytyka w Europie Środkowej w latach 1970–1989* – wykład prof. Davida Crowleya w ramach programu towarzyszącego wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Prof. David Crowley

Emancypacja przy desce kreślarskiej – o architektkach i urbanistkach socmodernizmu – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

16–19/01 Delegacja przedstawicieli kultury z Belgradu: dr Slobodan Jović, Wydział Nauk Technicznych, Katedra Architektury i Urbanistyki w Nowym Sadzie, kurator zbiorów poświęconych architekturze, urbanistyce i projektowaniu architektonicznemu w Muzeum Sztuki Użytkowej w Belgradzie; Simona Ognjanović, kuratorka kolekcji sztuki nowoczesnej i współczesnej w Muzeum Jugosławii; prof. Ana Nikezić, była prodziekan Wydziału Architektury Uniwersytetu w Belgradzie; Danica Jovović Prodanović z Centrum Kultury w Belgradzie; Vesna Marjanović, sekretarz generalna Europa Nostra Serbia; prof. Branislav Dimitrijević ze Szkoły Sztuki i Projektowania oraz Nova Academia w Belgradzie z wizytą studyjną w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik i dyr. Łukaszem Galuskiem.

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik z gośćmi w Sali Seminaryjnej MCK

Dyr. Łukasz Galusek oprowadza gości po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

17/01

Socmodernizm w Ukrainie – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Socmodernizm 2.0: społeczne narracje architektury XX wieku – wykład dr Jovany Janinović, z Uniwersytetu Czarnogóry w ramach programu towarzyszącego wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Dr Jovana Janinović

Jacek Multanowski, zastępca dyrektora Instytutu Polskiego w Belgradzie, i prof. Jacek Purchla

18/01 *Czechosłowacka architektura 58–89* – polska premiera filmu dokumentalnego oraz spotkanie z twórcami, reżyserem Janem Zajíčkiem i Pavlíną Muzikářovą, w ramach programu towarzyszącego wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

Od lewej: dr Michał Wiśniewski, Pavlína Muzikářová i Jan Zajíček

Spotkanie Wschodu i Zachodu – Expo w Brukseli i jego wpływ na socmodernizm – oprowadzanie po wystawie *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

19/01 Finisaż wystawy *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*

21/01 Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Dane odosobowe* Elfriede Jelinek

22–24/01 Ferie w MCK – rodzinne warsztaty *Zimowe dziedzictwo Norwegii, Chin, Węgier*

25–26/01 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

27/01 Irina Cajal-Marin, podsekretarz stanu w Rumuńskim Ministerstwie Kultury, wraz z delegacją: Mădălinem Iamandeim, doradcą ministra, i Ovidiu-Iuliu Dajbog-Mironem, dyrektorem Rumuńskiego Instytutu Kultury w Warszawie, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik, dyr. Łukaszem Galuskiem oraz dr Moniką Rydiger

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik wita Irinę Cajal-Marin, Mădălina Iamandeiego i Ovidiu-Iuliu Dajbog-Mirona

27/01 *W życiu i w sztuce. Artystyczne duety XX wieku* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

28/01 Muzeum Fotografii w Krakowie. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w inauguracyjnym posiedzeniu Rady Muzeum

29/01 Katowice, Muzeum Historii Katowic. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik, dyr. Łukasza Galuska i prof. Jacka Purchli w uroczystej gali wręczenia Medali „Zasłużony Kulturze Gloria Artis" prof. Ewie Chojeckiej i prof. Irmie Kozinie

29–31/01 Ferie w MCK – rodzinne warsztaty *Zimowe dziedzictwo Stanów Zjednoczonych, Portugalii, Polski*

30/01 Matthias De Moor, przedstawiciel generalny Flandrii w Polsce i w Krajach Bałtyckich, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Matthias De Moor

LUTY

5/02 Warszawa, Studium Europy Wschodniej. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w posiedzeniu jury Nagrody Przeglądu Wschodniego

7/02 Udział (zdalny) dyr. Łukasza Galuska w obradach Rady Fundacji Borussia

11/02 Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Biały król* Györgya Dragomána

13/02 Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w posiedzeniu Rady Muzeum

14/02 *3xM: Montmartre, Montparnasse, Le Marais* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Stalowa Wola, Muzeum Regionalne w Stalowej Woli. Wernisaż wystawy *Domowroty. Włodzimierz Puchalski*. Współorganizatorem ekspozycji było Muzeum Niepołomickie Zamek Królewski w Niepołomicach, a jej partnerem MCK

20/02 Udział (zdalny) dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu koordynacyjnym komitetu naukowego konferencji *Rola interesariuszy w zarządzaniu miejscami światowego dziedzictwa* UNESCO z okazji 20-lecia uchwalenia Konwencji Ramowej Rady Europy z Faro

22–23/02 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

24/02 *Od Ludwika Sforzy do Peggy Guggenheim. Mecenasi sztuki i ich kolekcje* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Biblioteka Główna. Udział Magdaleny Spyrki w Radzie Dyrektorów Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego

25/02 Warszawa, Ambasada Rumunii w Polsce. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w konferencji prasowej, na której zaprezentowano planowane nowe projekty w ramach Sezonu Kulturalnego Polska–Rumunia 2024–2025

Przy mikrofonie dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

26/02 Ana Kočegarova-Maj, attaché kulturalna Republiki Litewskiej, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Ana Kočegarova-Maj

27/02 *Między Kresami a Kulturą. Polskie soft-power na kierunku wschodnim* – debata wokół raportu dr. Kacpra Dziekana z udziałem autora, dyr. Łukasza Galuska i Ludwiki Włodek. Partnerem wydarzenia było Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego

Od lewej: dr Iwona Reichardt, Ludwika Włodek, dr Kacper Dziekan i dyr. Łukasz Galusek

Przy mikrofonie dr Kacper Dziekan

28/02 Udział (zdalny) dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu koordynacyjnym komitetu naukowego konferencji *Rola interesariuszy w zarządzaniu miejscami światowego dziedzictwa* UNESCO

Udział (zdalny) dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu zarządu sieci RIHA

MARZEC

3/03 Radio Kraków. Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik odbiera nagrodę Marka Radia Kraków za wystawę *Odesa. Długi wiek xx w sztuce*, prezentowaną w Galerii MCK w 2024 roku

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Mariusz Marcin Pulit, redaktor naczelny – likwidator spółki Radia Kraków

4/03 Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w posiedzeniu Rady Programowej OEES

6/03 Oprowadzanie dla influencerów i influencerek oraz osób edukatorskich w przeddzień otwarcia wystawy *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

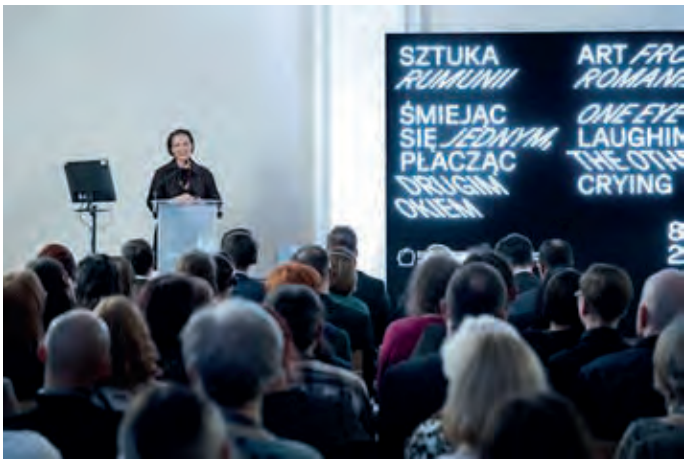
Ovidiu Șandor oprowadza po swojej kolekcji

Ovidiu Şandor i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

7/03 *O rzeźbiarkach XIX i wczesnego XX wieku* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Wernisaż wystawy *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Şandora*

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Występ zespołu wokalnego Chmara pod przewodnictwem Aleksandry Zawłockiej

Jak dobrze, że jesteś, jak dziwnie, że jesteś! – performans towarzyszący otwarciu wystawy

Kuratorzy wystawy: Ovidiu Șandor, dyr. Łukasz Galusek i dr Monika Rydiger

8/03 *Sztuka cenniejsza niż złoto. O kolekcjonowaniu* – debata z udziałem Adriany Babeți, Diany Marincu i Ovidiu Șandora, w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*, którą poprowadził dyr. Łukasz Galusek

Od lewej: Ovidiu Șandor, Diana Marincu, Adriana Babeți i dyr. Łukasz Galusek

Diana Marincu i Adriana Babeți

8–9/03 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

11/03 Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Skarbeniek* Ingi Gaile

Nora Ebneth, stypendystka 31. edycji programu Thesaurus Poloniae, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik, dyr. Łukaszem Galuskiem, prof. Jackiem Purchlą i Zofią Rokitką z Ośrodka Edukacji – Akademii Dziedzictwa

Od lewej: dyr. Łukasz Galusek, Zofia Rokitka, Nora Ebneth, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i prof. Jacek Purchla

14/03 *Dziedzictwo kulturowe w kontekście migracji. Teorie, praktyki, doświadczenia* – seminarium organizowane we współpracy z Ośrodkiem Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Podczas wydarzenia podsumowano projekt HerInt: *Cultural heritage participation patterns among immigrants and their influence on integration. The case of Ukrainians in Poland and Poles in Norway*

Dr Karolina Nikielska-Sekuła prezentuje wyniki projektu HerInt

18/03 Warszawa, Zamek Królewski. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i prof. Jacka Purchli w Gali Nagrody im. prof. Aleksandra Gieysztora. W XXVI edycji jej laureatami zostali Teresa i Andrzej Starmachowie. Prof. Jacek Purchla jako przewodniczący kapituły nagrody wygłosił laudację na cześć laureatów

Od lewej: Elżbieta Czetwertyńska, Prezes Zarządu Citi Handlowy; Teresa i Andrzej Starmachowie; prof. Jacek Purchla

22/03 Spotkanie autorskie z Olką Barczak wokół jej książki *100 kolorów z lamusa, czyli jak działa kolor*

22–23/03 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

23/03 *Zarządzanie projektem międzynarodowym w kulturze* – zajęcia dla studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik zaprezentowała działalność MCK uczestnikom i uczestniczkom studiów podyplomowych „Dyplomacja Kulturalna", prowadzonych w Instytucie Studiów Europejskich UJ

Oprowadzanie kuratorskie dr Moniki Rydiger po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

24/03 *Kobiece twarze awangardy w Polsce: Katarzyna Kobro, Barbara Brukalska, Helena Syrkus* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

25/03 Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w walnym zgromadzeniu członków TMHIZK. W trakcie zgromadzenia prof. Jacek Purchla został wybrany Członkiem Honorowym Towarzystwa

26/03 Uniwersytet Jagielloński. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w posiedzeniu Komitetu Sterującego Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego

27/03 *Miejski grunt kultury. Polska i Rumunia Wspólnie* – debata z udziałem prof. Kazimierza Jurczaka, prof. Iriny Tulbure, w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*, którą poprowadził dyr. Łukasz Galusek

Od lewej: dyr. Łukasz Galusek, prof. Irina Tulbure i prof. Kazimierz Jurczak

Prof. Irina Tulbure i prof. Kazimierz Jurczak

Dr Sabra Daici z Rumuńskiego Instytutu Kultury w Warszawie

28/03 Warszawa, Ambasada Estonii. Spotkanie wokół 54. numeru kwartalnika „Herito" *Estonia* z udziałem estońskiego pisarza prof. Reina Rauda i dr. Łukasza Sommera. W wydarzeniu wzięła też udział dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Prof. Rein Raud i dr Łukasz Sommer

29/03 Warszawa, Pałac Tyszkiewiczów-Potockich. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik, członkini jury, w ceremonii wręczenia Nagrody „Przeglądu Wschodniego". Jedno z wyróżnień – Nagrodę Specjalną XXXII Edycji – otrzymał prof. Tomas Venclova

30/03 Dostępna niedziela w MCK

31/03 Polska Akademia Umiejętności. Urząd Miasta Krakowa. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w zebraniu plenarnym Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa

KWIECIEŃ

1–4/04 Czarnogóra, Budva. Udział prof. Jacka Purchli, przewodniczącego międzynarodowego jury, w dorocznym posiedzeniu Europejskiej Nagrody Dziedzictwa. 2 kwietnia prof. J. Purchla uczestniczył w debacie *Cultural Heritage for Empowering Communities. Civil Society and Activism in Safeguarding* (w Cytadeli w Budvie), a 4 kwietnia – jako wiceprezydent Europa Nostra – wziął udział i podsumował międzynarodowe European Heritage Hub Forum zorganizowane przez European Heritage Hub, Europa Nostra i International Council for Local Environmental Europe (ICLEI). Obrady odbywały się pod hasłem *EU Enlargement. Cultural Heritage as a Key Resource for Cities & Civil Society* i zgromadziły licznych przedstawicieli organizacji pozarządowych i środowisk uniwersyteckich z regionu Bałkanów Zachodnich. W przemówieniu prof. J. Purchla przedstawił zarówno znaczenie Europejskiej Nagrody Dziedzictwa, jak i dorobek Europa Nostra HUB w Krakowie, a także motto polskiej prezydencji *Security Europa* i program odbywającej się w tym samym czasie w MCK konferencji *Bezpieczne dziedzictwo kultury – europejskie wyzwania wojenne i kryzysowe*

Wystąpienie prof. Jacka Purchli

3–4/04 Forum *Bezpieczne dziedzictwo kultury – europejskie wyzwania wojenne i kryzysowe* zorganizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, a także Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej, przy współudziale licznych instytucji krajowych i zagranicznych

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik wita uczestników Forum w MCK

Hanna Wróblewska, ministra kultury i dziedzictwa narodowego

Od lewej: dr Paulina Florjanowicz, dyrektorka Narodowego Instytutu Muzeów w Warszawie, Petra Havu, prezeska Fińskiego Związku Muzeów i przewodnicząca Network of European Museum Organisations (NEMO), Dagnija Baltiņa, dyrektorka Biblioteki Narodowej Łotwy, dr Pavel Jirásek, prezes Czeskiego Komitetu Błękitnej Tarczy i ekspert ds. bezpieczeństwa dziedzictwa kultury, dr Maria Smorževskihh-Smirnova, dyrektorka Muzeum w Narwie w Estonii

5–6/04 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

6/04 *Dzikie płuco. Awangarda w sztuce rumuńskiej* – oprowadzanie autorskie dr. Jakuba Kornhausera po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Dr Jakub Kornhauser ze zwiedzającymi w Galerii MCK

8/04 Marta Wójcik, dyrektor wykonawczy i kurator z The Westcott House Foundation, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik i prof. Jackiem Purchlą

Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Dora i Minotaur. Moje życie z Picassem* Slavenki Drakulić

9/04 Warszawa, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w konferencji *Młode artystki i młodzi artyści – wyzwania i rzeczywistość* organizowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej

10/04 Katowice, Śląski Urząd Wojewódzki. Udział prof. Jacka Purchli w międzynarodowej konferencji *Europejskie Dziedzictwo Węgla i Stali*. W trakcie wydarzenia dr hab. Piotr Gerber odebrał z rąk prof. Purchli, wiceprezydenta Europa Nostra i przewodniczącego międzynarodowego jury oceniającego propozycje zgłaszane do Nagród, medal Nagrody Europa Nostra / Nagrody Dziedzictwa Europejskiego w kategorii Mistrzowie Dziedzictwa 2024

Prof. Jacek Purchla wręcza medal dr. hab. Piotrowi Gerberowi

11/04 Udział (zdalny) dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik, dr. Michała Wiśniewskiego i Wiktorii Zajdel-Marchewczyk w spotkaniu Grupy Roboczej Ekspertów ds. Dziedzictwa Kulturowego Krajów Grupy Wyszehradzkiej dotyczącym organizacji szkoły letniej v4 Heritage Academy

Współczesna sztuka rumuńska z kolekcji Arthur Taubman Trust – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej. Referat Marka Świdraka *Reformowany Salomon z Carolath. Georg von Schönaich (1577–1619) w świetle swojej działalności fundacyjnej* podczas konferencji *Jerozolimskie asocjacje zamków Europy Środkowej*

12/04 *4 miesiące, 3 tygodnie i 2 dni* – pokaz filmu Cristiana Mungiu (Rumunia, 2007). Po projekcji odbyło się spotkanie *Rumunia jako metafora* z udziałem Julii Holewińskiej, Elżbiety Łapczyńskiej i dr Pauliny Małochleb, w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Julia Holewińska i Elżbieta Łapczyńska (przy mikrofonie)

15/04 Dr Tibor Gerencsér, konsul generalny Węgier w Krakowie, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik

16–18/04 *Moja miejscowość w roku 2030 – przyjazna dla mieszkańców i planety* – prezentacja prac uczennic i uczniów z liceów plastycznych z województw: podkarpackiego i śląskiego, w ramach ogólnopolskiego Festiwalu Żywioły (kultura, natura, przyszłość), którego współorganizatorem było MCK

22/04 Pałac Potockich. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu grupy Kultura i Ochrona Dziedzictwa w ramach prac nad aktualizacją dokumentu Strategia Rozwoju Krakowa 2030

24–25/04 *Nafta galicyjska* – eksperckie seminarium związane z przygotowywaną na 2027 wystawą. W trakcie wydarzenia eksperci rozmawiali o kształcie i scenariuszu ekspozycji. MCK reprezentowali: dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, prof. dr hab. Jacek Purchla, dr Beata Nykiel, dr Żanna Komar i Anna Kępińska. W spotkaniu wzięli również udział: Jarosław Angerman, dr Łukasz Bajda (Bieszczadzkie Centrum Dziedzictwa Kulturowego Dawna Rafineria „Fanto", Ustrzyki Dolne), dr Kamila Follprecht (zastępca dyrektora Archiwum Narodowego w Krakowie), prof. dr hab. Piotr Franaszek (Instytut Historii Uniwersytetu

Jagiellońskiego), Krzysztof Gierlach (dyrektor Muzeum Podkarpackiego w Krośnie) i Tomasz Pisarek (Muzeum Podkarpackie w Krośnie), Michał Górecki (Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza w Bóbrce), Zbigniew Jamroz (Fundacja Gazolina), Tomasz Kuba Kozłowski (Dom Spotkań z Historią w Warszawie), Ewa Król (Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo Spółka Akcyjna), dr hab. inż. Piotr Krzywiec (Instytut Nauk Geologicznych PAN w Warszawie), dr hab. Andrzej Laskowski, prof. UEK (Katedra Historii Gospodarczej i Społecznej, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie), dr Vladyslava Moskalets (Ukraiński Uniwersytet Katolicki we Lwowie), Damian Nowak (Muzeum Ziemi Bieckiej w Bieczu), mec. Dariusz Pado, Janusz Pudło (sekretarz generalny Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowniczego), Tomasz Szaynok

Prof. Jacek Purchla i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Dr Żanna Komar i dr Beata Nykiel

25/04 *100 lat (re)modernizmów sztuki rumuńskiej* – wykład prof. Erwina Kesslera w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Od lewej: prof. Erwin Kessler, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i dr Sabra Daici z Rumuńskiego Instytutu Kultury w Warszawie

Prof. Erwin Kessler oprowadza po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem*

26–27/04 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

Wykład prowadzi prof. Jacek Purchla

Zajęcia terenowe Akademii Dziedzictwa – oprowadza dr Andrzej Siwek, wicedyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa

27/04 *Zlepki autoetnograficzne* – warsztaty z Olką Barczak w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*. Cracow Art Week KRAKERS

28/04 *Zbigniew Dłubak i Grupa 55.* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

MAJ

8–15/05 Udział Biblioteki MCK w XXII Ogólnopolskim Tygodniu Bibliotek

9/05 Posiedzenie Zarządu Fundacji MCK (hybrydowo)

Od lewej: dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, Marzena Daszewska, Joanna Hojda-Pepaś, Roman Kawalec

Od lewej: dr Marek Golemo, dr Jakub Górski, prof. Jacek Purchla i Ziyad Raoof

Od lewej: prof. Jacek Purchla, Joanna Hojda-Pepaś, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, dr Monika Rydiger, Marzena Daszewska, Ziyad Raoof, dr Marek Golemo, dr Jakub Górski

10/05 Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik spotkała się z uczestniczkami i uczestnikami podyplomowych studiów z zakresu zarządzania kulturą organizowanych przez Zakład Zarządzania Kulturą Instytutu Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ramach bloku zajęć *Praktyczne przykłady zarządzania instytucją kultury* przedstawiła historię MCK, najważniejsze projekty oraz różnorodne aspekty funkcjonowania instytucji

10–11/05 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

11/05 Dostępna niedziela w MCK

Spacer z audiodeskrypcją *Szlakiem starorzecza Wisły* prowadzi Regina Mynarska

Warsztaty sensoryczne dla dzieci

13/05 Dziennikarze duńskiego publicznego nadawcy radiowo-telewizyjnego DR z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Łukaszem Galuskiem, dr Żanną Komar, Januszem Ogonowskim i dr. Michałem Wiśniewskim. Spotkanie zorganizowane we współpracy z Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego

Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *To tylko dżuma* Ludmiły Ulickiej

14/05 Konsulat Generalny Republiki Federalnej Niemiec. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i prof. Jacka Purchli w wykładzie *Chopin w Trzeciej Rzeszy – idealizowany, zawłaszczony, zakazany* wygłoszonym przez Norę Ebneth, stypendystkę 31. edycji programu Thesaurus Poloniae

Nora Ebneth

15/05 *Wspólny rozwój* – międzynarodowa debata w ramach Festiwalu Sztuki Trójmorza. Kontekstem do rozmów był jubileusz 25-lecia Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, obchodzony w 2025 roku. Organizatorami debaty były: Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Fundacja Sztuki Trójmorza i MCK. Festiwal został objęty patronatem Ministra do spraw Unii Europejskiej podczas prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej w 2025 roku

Od lewej: prof. Rafał Solewski z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; Ciprian Mureșan, rumuński kurator i artysta; Paweł Szczepanik, pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Kultury; dyr. Łukasz Galusek; Maja Wawrzyk, zastępczyni dyrektora wykonawczego Funduszu Wyszehradzkiego

Od lewej: dr Martyna Nowicka-Wojnowska; Barbora Kundračíková – kuratorka, Muzeum Sztuki w Ołomuńcu; dr Małgorzata Kaźmierczak, prezeska AICA International; Péter Inkei, Regionalne Obserwatorium Finansowania Kultury w Europie Środkowo-Wschodniej; Nina Vrbanová, dyrektorka Departamentu Kultury w Bratysławie

Warszawa, Pałac Króla Jana III w Wilanowie. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w posiedzeniu Rady Muzeum

15–18/05 Warszawa, Sala Ratuszowa Pałacu Kultury i Nauki. Udział MCK w Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie

16/05 *Mówić nie swoje: Język wobec cudzego doświadczenia* – debata z udziałem dr Elizy Kąckiej, dr Pauliny Małochleb, Jakuba Skrzywanka i dr. Tomasza Szerszenia, którą poprowadził Edwin Bendyk. Partnerem wydarzenia była Fundacja Batorego

Od lewej: Edwin Bendyk, dr Tomasz Szerszeń, dr Eliza Kącka, Jakub Skrzywanek i dr Paulina Małochleb

Jakub Skrzywanek i dr Paulina Małochleb

Noc Muzeów w MCK. *Ornament wiecznie żywy* – wykład oraz warsztaty prowadzone przez Bartłomieja Pochopienia w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Bartłomiej Pochopień z uczestnikami warsztatów

Noc Muzeów w MCK. *Dekonstrukcja* – warsztaty z Olką Barczak w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Aleksandra Barczak z uczestnikami warsztatów

Bukareszt – modernistyczna wizytówka Rumunii – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

21–25/05 Białystok, Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i dr. Michała Wiśniewskiego w konferencji i ceremonii wręczenia nagród Europejskiego Muzeum Roku 2025 (EMYA), najważniejszej i najdłużej przyznawanej nagrody muzealnej w Europie. Jeden z paneli towarzyszących wydarzeniu, *Innovating for a Sustainable Future*, prowadził dr Wiśniewski, który od 2023 roku jest członkiem zarządu European Museum Forum

Wystąpienie Hanny Wróblewskiej, ministry kultury i dziedzictwa narodowego

Dr Michał Wiśniewski podczas otwarcia panelu

24–25/05 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

24/05 *Mity i rzeczywistości* – oprowadzanie Andreei Anghel po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

25/05 Warsztaty ze śpiewu intuicyjnego z Aleksandrą Zawłocką w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

26/05 *Plakat jako metafora. Twórcy i twórczynie Polskiej Szkoły Plakatu* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

27/05 Pałac Krzysztofory. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w uroczystym podpisaniu porozumienia o współpracy krakowskich instytucji kultury na rzecz dostępności. Porozumienie oficjalnie powołuje Krakowską Sieć Dostępności Kultury, w której MCK reprezentuje koordynator dostępności Daniel Krawczyk

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik podpisuje porozumienie

Muzeum Krakowa. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w Gali Nagrody im. Józefa Dietla, której laureatem został Stanisław Kracik. Laudację na cześć laureata wygłosił prof. Jacek Purchla

Prof. Jacek Purchla i Stanisław Kracik

Prof. Purchla wygłasza laudację

28/05 Warszawa, Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu prezentującym wyniki rankingu Global Soft Power Index 2025

Warszawa. Muzeum POLIN. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik, dr Pauliny Małochleb i Pauliny Roszak-Niemirskiej w spotkaniu autorskim Michała Krasuckiego wokół książki *Warszawskie getto. Pomiejsce*

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik; prof. Jacek Leociak, kierownik Zespołu Badań nad Literaturą Zagłady w Instytucie Badań Literackich PAN; i Michał Krasucki

29/05 Wizyta Marty Cienkowskiej, ministry kultury i dziedzictwa narodowego, w związku z podpisaniem umowy na realizację projektu *Modernizacja i adaptacja parteru kamienicy „Pod Kruki" oraz remont infrastruktury technicznej siedziby Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie*. Projekt otrzymał dofinansowanie w ramach programu FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027

Od lewej: Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i ministra Marta Cienkowska

Dr Monika Rydiger (po prawej) oprowadza ministrę Martę Cienkowską i dyr. Agatę Wąsowską-Pawlik po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem*

Archeologia pamięci. Warszawskie getto – spotkanie autorskie z Michałem Krasuckim, które prowadziła dr Edyta Gawron

Dr Edyta Gawron i Michał Krasucki

30/05 Sala Miedziana, Muzeum Krakowa. Spotkanie promocyjne dotyczące książki prof. Jacka Purchli *Kraków 1990. Na przełomie epok*, wydanej z okazji 35. rocznicy odrodzenia krakowskiego samorządu. Rozmowę z udziałem autora oraz profesorów Andrzeja Chwalby i Waldemara Łazugi poprowadził dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa

CZERWIEC

1/06 Dzień Dziecka w MCK – rodzinne warsztaty na wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Hanna Martynenko i Marcin Krotla z uczestnikami i uczestniczkami warsztatów

2/06 Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w III Kongresie Bezpieczeństwa Dziedzictwa

Udział (zdalny) dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego dotyczącym konferencji MONDIACULT

4–7/06 Włochy, Turyn. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu sieci Culture Action Europe | BEYOND 2025: Being Many

5/06 *Radość dla oka, pociecha dla ducha* – wykład oraz warsztaty plenerowe prowadzone przez Bartłomieja Pochopienia w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Warsztaty na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie

7/06 *Witaj, smutku. Śmiech przez łzy jako strategia przetrwania* – spotkanie z udziałem prof. Bogdana de Barbaro i prof. Joanny Hańderek w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*, które prowadził dr Maciej Kałuża

Marcin Pańtak wita uczestników i uczestniczki spotkania w MCK

Prof. Joanna Hańderek, dr Maciej Kałuża i prof. Bogdan de Barbaro

Mrużenie lewego oka. O prymitywizmie i ludowości, wewnętrznej emigracji i cichym buncie – oprowadzanie autorskie Anny Batko po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Anna Batko (po lewej) ze zwiedzającymi

7–8/06 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

7–10/06 Malta, Valletta. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik, członkini zarządu Europa Nostra, i prof. Jacka Purchli, wiceprezydenta Europa Nostra i przewodniczącego Jury Europejskich Nagród Dziedzictwa / Nagród Europa Nostra, w posiedzeniu Zarządu i Rady Europa Nostra, połączone z uroczystością 60-lecia organizacji Din l-Art Ħelwa's, która jest wieloletnim członkiem Europa Nostra

Od lewej: Vanessa Fraga Prol, Europa Nostra; Hermann Parzinger, prezydent wykonawczy Europa Nostra; Glenn Micallef, komisarz UE odpowiedzialny za sprawiedliwość międzypokoleniową, młodzież, kulturę i sport; Owen Bonnici, minister ds. dziedzictwa narodowego, sztuki i samorządu lokalnego Malty

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, członkini zarządu Europa Nostra, przekazuje raport *Mapping of the Central and Eastern European non-governmental heritage sector* Glennowi Micallefowi, komisarzowi UE odpowiedzialnemu za sprawiedliwość międzypokoleniową, młodzież, kulturę i sport

10/06 Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Czarna matka ziemia* Kristiana Novaka

12/06 Spotkanie wokół pierwszego polskiego wydania *Dzieł zebranych* Maxa Blechera z udziałem Joanny Kornaś-Warwas, dr. Grzegorza Jankowicza, dr Pauliny Małochleb i dr. Piotra Pazińskiego. Po spotkaniu odbyła się projekcja filmu *Zabliźnione serca* Radu Judego (Rumunia, Niemcy 2016). Wydarzenie w ramach Festiwalu Kultury Rumuńskiej, organizowanego przez Rumuński Instytut Kultury w Warszawie

Od lewej: Ovidiu-Iuliu Dajbog-Miron, dyrektor Rumuńskiego Instytutu Kultury w Warszawie, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, dr Paulina Małochleb, dr Piotr Paziński, Joanna Kornaś-Warwas i dr Grzegorz Jankowicz

13/06 *Nicolae Grigorescu i malarze z Barbizon* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Śpiewany performans zespołu Chmara w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

14/06 *Miasto na opak – krakowski spacer z przymrużeniem oka* prowadzony przez dr Małgorzatę Jędrzejczyk w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

Rumunia kraina wina – prezentacja i degustacja rumuńskich win z udziałem sommeliera Alexa Casianova w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora* oraz Festiwalu Kultury Rumuńskiej, organizowanego przez Rumuński Instytut Kultury w Warszawie

Sommelier Alex Casianov

(Ro)mania dans – taneczny weekend w MCK – oprowadzanie z ruchem improwizowanym, które poprowadziła Agata Małodobry, kustoszka w Muzeum Narodowym w Krakowie, w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

14–15/06 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (19. edycja)

Zajęcia prowadzi Agnieszka Szpala

Zajęcia terenowe Akademii Dziedzictwa w Collegium Maius prowadzone przez dr. Andrzeja Siwka, wicedyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa

15/06

(Ro)mania dans – taneczny weekend w MCK. *Kolory i faktury. Co nas zachwyca w sztuce* – warsztaty plastyczno-ruchowe dla dzieci, które poprowadziła Barbara Przerwa w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

(Ro)mania dans – taneczny weekend w MCK. *Pomiędzy galaktyką a piecem kaflowym jest miejsce na zachwyt* – warsztaty tańca intuicyjnego, które poprowadziła Barbara Przerwa w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

16/06 JE Mimoza Halimi, ambasadorka Republiki Albanii oraz ambasadorka nierezydentka w Republice Estońskiej, Republice Łotewskiej i Republice Litewskiej, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik i Marzeną Daszewską

Od lewej: Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, JE Mimoza Halimi i asystentka Aleksandra Rosa

Posiedzenie Rady Programowej Open Eyes Economy Summit z udziałem dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i prof. Jacka Purchli. Spotkanie dotyczyło jubileuszowej, 10. edycji Kongresu OEES, zaplanowanego na 18–19 listopada 2025 roku w ICE Kraków pod hasłem *Ekonomia wartości*

Izabela Chyłek, członkini Rady Dzielnicy Stare Miasto, i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

23–27/06 46. posiedzenie Rady Gubernatorów Asia-Europe Foundation. Posiedzenie odbywa się raz w roku, a jego uczestnicy dyskutują na temat strategii działania, priorytetów oraz planowanych projektów i programów organizacji. W 2025 roku sekretariat ASEF zainaugurował również w Krakowie projekt Asia-Europe Cultural Festival 2025, którego główna część realizowana będzie w Szanghaju. ASEF jest międzynarodową organizacją non profit, której celem jest promocja współpracy między społeczeństwami Azji i Europy. Jej zadania są realizowane w programach wymiany kulturalnej, naukowej i spraw społecznych, kontaktów międzyludzkich. Fundacją zarządza Rada Gubernatorów, która odzwierciedla różnorodność kulturową organizacji i jest wybierana na trzyletnią kadencję. Polska jest członkiem ASEF od 2004 roku. Podczas wydarzenia prof. Jacek Purchla wygłosił wykład *Krakow in the European Core*. MCK odwiedziła również Anna Radwan-Röhrenschef, podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych RP

Obrady Rady Gubernatorów ASEF w Sali pod Kruki

Od lewej: prof. Jacek Purchla, ministra Anna Radwan-Röhrenschef, Marzena Daszewska i dyr. Piotr Bąk

23–28/06 Czechy, Kutná Hora. 14. Edycja V4 Heritage Academy

Powitanie uczestników programu V4 przez dyrektorkę MCK Agatę Wąsowską-Pawlik w Domu Dačickiego

Uczestnicy i organizatorzy V4 z Polski po ceremonii wręczenia dyplomów we Włoskim Dworze w Kutnej Horze

26/06 Świdnica, Kościół Pokoju im. Trójcy Świętej. Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i prof. Jacek Purchla z wizytą u bp. Waldemara Pytla w związku z zakończeniem jego wieloletniej

misji proboszcza Parafii Ewangelicko-Augsburskiej pw. Świętej Trójcy w Świdnicy

Od lewej: prof. Jack Purchla, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, bp Waldemar Pytel i jego żona Bożena Pytel

28/06 *Nie od razu nowoczesny Kraków zbudowano* – spacer miejski z cyklu *Spaceruj z nami*

29/06 *Rumuński akcjonizm i Grupul Sigma* – autorskie oprowadzanie prof. Bogdana Achimescu po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

30/06 *Przestrzenie protestu i troski. Feminizmy w polskiej sztuce xx i xxi wieku* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

Hałdy i szyby – spotkanie z Martą Tomczok i Adamem Kowalskim promujące 56 numer magazynu „Herito"; prowadzenie Bartosz Sadulski

Od lewej: Bartosz Sadulski, Marta Tomczok, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Adam Kowalski

LIPIEC

3/07 *Szalenie szybkie szkice!* – wykład oraz warsztaty plenerowe prowadzone przez Bartłomieja Pochopienia w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

4–7/07 Województwo Świętokrzyskie. Warsztaty Akademii Dziedzictwa poświęcone zarządzaniu obiektami dziedzictwa kulturowego

Pałac Biskupów Krakowskich w Kielcach

Busko-Zdrój, komentarza udzielają Marek Świdrak i prof. Piotr Krasny

5/07 *Po zgliszczach pożaru z 1850 roku* – spacer miejski z cyklu *Spaceruj z nami*

6/07 Dostępna niedziela w MCK

Joanna Majewska-Grabowska i tłumacz PJM Jakub Studziński

Warsztaty w języku prostym z Reginą Mynarską towarzyszące wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem*

7/07 Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Badania spuścizny i kontaktów historyka sztuki: archiwum prof. Wojsława Molè (1886–1973) w zbiorach Uniwersytetu Jagiellońskiego* – wykład

prof. Barbary Kristiny Murovec, stypendystki programu Thesaurus Poloniae. Po wykładzie odbyła się w MCK część warsztatowa, poświęcona archiwom historyków sztuki i historiografii sztuki. Przygotowana została przez prof. Murovec we współpracy z Jackiem Majem (MCK) oraz dr hab. Ewą Manikowską, prof. IS PAN (Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa)

Prof. Barbara Kristina Murovec podczas wykładu

Prof. Barbara Kristina Murovec z prof. Jackiem Purchlą i dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik

11/07 *Surrealizm w Rumunii: zapomniane dziedzictwo awangardy* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

12/07 *Zamknij oczy i rób, co chcesz* – oprowadzanie autorskie Marcina Wojdaka (Cosmoderna) po wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

14/07 Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, dyr. Marzena Daszewska, dyr. Piotr Bąk oraz prof. Maciej Czerwiński, dyrektor Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, podpisali porozumienie o współpracy m.in. w dziedzinie prowadzenia badań, organizacji spotkań i konferencji naukowych

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i prof. Maciej Czerwiński

Od lewej: dyr. Piotr Bąk, dyr. Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik oraz prof. Maciej Czerwiński

16/07 JE Drilon S. Gashi, ambasador Republiki Kosova, i Marta Szpala, analityczka ds. bałkańskich w Ośrodku Studiów Wschodnich, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik i dyr. Marzeną Daszewską

Od lewej: dyr. Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, JE Drilon S. Gashi i Marta Szpala

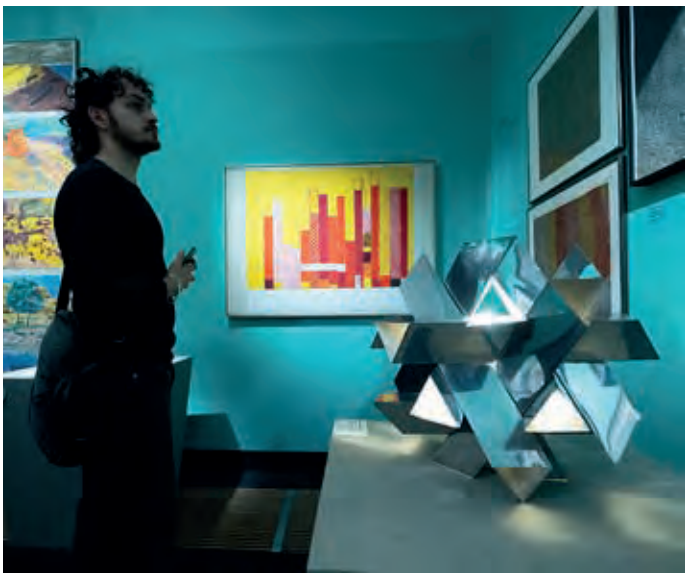
18/07 *Nowy piękny świat* – spotkanie z Radu Judem w ramach programu towarzyszącego wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*, które poprowadził dr Miłosz Stelmach

Dr Miłosz Stelmach i Radu Jude

20/07 Finisaż wystawy *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*

27/07 *Sztuka i symbolika krakowskiego Kazimierza* – spacer miejski z cyklu *Spaceruj z nami*

28/07 *Kraków czasów Gustava Klimta. Związki Krakowa początku XX w. ze środowiskiem wiedeńskim* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

31/07 Wernisaż wystawy *Dotyk Sztuki – laboratorium formy*

Dyr. Piotr Bąk, dr hab. Agnieszka Łakoma, kuratorka wystawy, i Agata Klejzerowicz

Dr hab. Agnieszka Łakoma podczas wernisażu

SIERPIEŃ

2/08 *Na tropie art déco* – warsztaty multisensoryczne z dr hab. Agnieszką Łakomą na wystawie *Dotyk Sztuki – laboratorium formy*

Szlakiem starorzecza Wisły – spacer miejski z cyklu *Spaceruj z nami*

8/08 *Constantin Brâncuși – rzeźbiarz i* fotograf – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

13/08 Oprowadzanie z audiodeskrypcją prowadzone przez Agatę Klejzerowicz, współkuratorkę wystawy *Dotyk Sztuki – laboratorium formy*

Agata Klejzerowicz

20–29/08 *Dziedzictwo pogranicza. Częstochowa, Łódź, Poznań* – seminarium poświęcone dziedzictwu Europy Środkowej, adresowane do badaczy japońskich. Wydarzenie organizowane wspólnie z Tokyo University of Foreign Studies (TUFS) i Fundację MCK

Uczestnicy seminarium w miejscu dawnej granicy między Cesarstwem Rosyjskim a Cesarstwem Niemieckim w Pyzdrach

W bibliotece Klasztoru oo. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie

W Stacji Radegast – Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi

Rynek w Poznaniu, oprowadza dr Dorota Molińska

21–23/08 Lato w MCK – warsztaty na wystawie *Dotyk Sztuki – laboratorium formy*

23/08 Spacer *Szlakiem starorzecza Wisły,* Art-Piknik w Krakowie

25/08 *Kajakiem, wpław, na łyżwach: nowe życie miejskich rzek* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

25–28/08 Zielona Góra i okolice. Wyjazd członków i członkiń Stowarzyszenia Absolwentów Akademii Dziedzictwa, obejmujący zwiedzanie skarbów województw lubuskiego oraz dolnośląskiego. Uczestnicy odwiedzili m.in.: Zieloną Górę, Park Mużakowski, Międzyrzecki Rejon Umocniony, klasztor w Gościkowie-Paradyżu, drewniany kościół w Klępsku, dawne sanatorium w Trzebiechowie, pałac w Bojadłach, Żagań czy pozostałości dawnego Kombinatu DAG Alfred Nobel w Krzystkowicach koło Nowogrodu Bobrzańskiego

Uczestnicy przed Nowym Zamkiem Park Mużakowski (Bad Muskau)

Międzyrzecki Rejon Umocniony

Spotkanie z Barbarą Bielinis-Kopeć, lubuską wojewódzką konserwator zabytków, w Trzebiechowie, dawnym sanatorium (aktualnie Dom Pomocy Społecznej)

26/08 Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Boginie z Žítkovej* Kateřiny Tučkovej

28–29/08 Lato w MCK – warsztaty na wystawie *Dotyk Sztuki – laboratorium formy*

30/08 *Symbole ukryte w architekturze* – rodzinny spacer miejski po Krowodrzy

WRZESIEŃ

2/09 Kino Kijów. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w otwarciu 91. Kongresu Międzynarodowej Federacji PEN

3/09 *PEN w czasach niepokoju* – debata o wolności słowa w czasach represji, autorytaryzmu, polaryzacji i wojny, z udziałem Wołodymyra Jermołenki, prezesa Ukraińskiego PEN; Natashy Lomouri, dyrektorki wykonawczej Gruzińskiego PEN; i Adama Michnika, redaktora naczelnego „Gazety Wyborczej", członka Polskiego PEN Clubu. Prowadzenie: Agnieszka Lichnerowicz

5/09 Uniwersytet Jagielloński, Collegium Maius. Wizyta studyjna Agaty Klejzerowicz w Dziale Popularyzacji Muzeum UJ

8/09 Katowice, Teatr Śląski. *Co po kopalniach?* – spotkanie z cyklu *Tour de Ślōnsk* z udziałem dr. Łukasza Galuska, Anny Syski, Jarosława Makowskiego, które poprowadził Bartosz Sadulski. Partnerami wydarzenia były Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach i Muzeum Śląskie w Katowicach

Od lewej: Bartosz Sadulski, Anna Syska, Jarosław Makowski i dr Łukasz Galusek

10/09 Chorzów, Muzeum Hutnictwa. *Jak się robi muzeum?* – spotkanie z cyklu *Tour de Ślōnsk* z udziałem dr. Adama Hajdugi i Tomasza Owoca, które poprowadził Bartosz Sadulski. Partnerem wydarzenia było Muzeum Hutnictwa w Chorzowie

Od lewej: Bartosz Sadulski, Tomasz Owoc i dr Adam Hajduga

11–14/09 Gdańsk, Europejskie Centrum Solidarności. MCK na Gdańskich Targach Książki

12/09 *Przestrzenie kreacji i eksperymentu. W krakowskich pracowniach artystycznych* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

17/09 Darius Müller, Dyrektor Stowarzyszenia Zamek Trebnitz Centrum Edukacji i Spotkań, pełnomocnik ds. Partnerstwa Kraju Związkowego Brandenburgia na Wielkopolskę, przedstawiciele Fundacji Gustava Seitza w Zamku Trebnitz, Stowarzyszenia Centrum Edukacji i Spotkań w Zamku Trebnitz oraz reprezentanci Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik, dyr. Marzeną Daszewską i dr Moniką Rydiger

Od lewej: Magdalena Antoniewicz, dyr. Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, Darius Müller, Paulina Kurc-Maj, dyrektorka Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, dr Monika Rydiger, Lutz Dittrich oraz Jacenty Matys, kierownik działu komunikacji CRPwO

17/09 Rybnik, Zabytkowa Kopalnia Ignacy. *Pogórnicze miasto przyszłości* – spotkanie z cyklu *Tour de Ślōnsk* z udziałem Marka Gołosza i Adama Kowalskiego, które poprowadził Bartosz Sadulski. Partnerami wydarzenia były Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku i Galeria Sztuki Rzeczna w Rybniku

Od lewej: Adam Kowalski, Marek Gołosz i Bartosz Sadulski

17–21/09 Akademia Dziedzictwa dla Ukrainy. Trzecia edycja projektu, którego celem było podniesienie kompetencji pracowników sektora kultury w Ukrainie w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz rozwijanie współpracy z partnerami z zagranicy. Program realizowany z dotacji programu MKiDN „Kultura inspirująca 2025–2026" we współpracy z Ministerstwem Kultury i Komunikacji Strategicznej Ukrainy, Rezerwatem Historyczno-Kulturowym „Starożytny Dźwinogród" oraz Instytutem Polskim w Kijowie

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik z zespołem i Walentyna Kuzmin, wicekonsul Ukrainy w Krakowie, witają uczestników i uczestniczki

O promocji MCK opowiada Dorota Korohoda

Wizyta w Kopalni Ignacy w Rybniku, oprowadza Marek Gołosz, dyrektor kopalni

Wizyta w Górnośląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie, oprowadza dyrektorka Paulina Cius-Górska

18–20/09 Centrum Konferencyjne Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego, Gdynia. Udział prof. Jacka Purchli, jako członka Komitetu Naukowego, w 10. Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Modernizm w Europie. Modernizm w Gdyni. Ochrona*

i konserwacja zabytkowych zespołów modernistycznych. Prof. Purchla przewodniczył pierwszemu dniu obrad konferencji

19/09 Wernisaż wystawy *Nadzieja w zamknięciu*. Ekspozycja podsumowała trzy lata działalności polsko-ukraińskiego kolektywu wolontariuszy, artystów i konserwatorów zabytków działających w projekcie Ukraina Pomagamy. To inicjatywa, którą prowadzi Fundacja Fundamenty Kultury pod kierunkiem Anny Kudzi, konserwatorki i prezeski fundacji, od ponad dekady zaangażowanej w ochronę wspólnego dziedzictwa kulturowego w Ukrainie. Organizatorami wystawy były: MCK Kraków, Ukraina Pomagamy, Fundacja Fundamenty Kultury, Instytut Bezpieczeństwa Dziedzictwa, a partnerami Instytut Polonika i Audiostories

Od lewej: Natalia Jastrzębska, Anna Kudzia, dyr. Marzena Daszewska i dr Katarzyna Góralczyk

22/09 Posiedzenie Rady Programowej MCK

Od lewej: prof. Andrzej Chwalba, dr Jakub Kornhauser, Dorota Janiszewska-Jakubiak, dyr. Urszula Ślązak, Rasa Rimickaitė, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, dyr. Marzena Daszewska, Philipp Charwath

Od lewej: dyr. Urszula Ślązak, Rasa Rimickaitė, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, dyr. Marzena Daszewska

Od lewej: dr Edyta Gawron, prof. Andrzej Chwalba, dr Jakub Kornhauser

Członkowie i członkinie Rady zwiedzają wystawę *Nadzieja w zamknięciu*

23/09 Studenci z Kolegium Europejskiego w Natolinie z wizytą w MCK

Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Teo od 16 do 18* Ralucy Nagy

Zabrze, Muzeum Górnictwa Węglowego. *Śląsk przyszłości* – spotkanie z cyklu *Tour de Ślōnsk* z udziałem Izoldy Czmok, Grzegorza Kulika i Bartłomieja Szewczyka, które poprowadził Bartosz Sadulski. Partnerem wydarzenia było Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu – Kopalnia Guido

Od lewej: Bartosz Sadulski, Bartłomiej Szewczyk, Izolda Czmok i Grzegorz Kulik

25/09 Oprowadzanie dla influencerów i influencerek oraz osób edukatorskich w przeddzień otwarcia wystawy *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Kuratorki wystawy: Karolina Wójcik i dr Doïna Lemny oprowadzają po wystawie

Dr Doïna Lemny z zaproszonymi gośćmi

Talerzyk Brâncușiego w Bistro Charlotte

25–26/09 *Budapeszt – miasto Słowian? (1781–1920)* – międzynarodowa konferencja naukowa, której tematem były Budapeszt i wpływ Słowian na kształt oraz kulturowe znaczenie tego miasta. Organizatorami wydarzenia byli: Zespół Badań Kultur Słowiańskich w Monarchii Habsburskiej, Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego, dr Anna Kobylińska (Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej UW), dr hab. Maciej Falski (Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej UW), dr hab. Aleksander Łupienko, prof. IH PAN (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN), a parterami Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN oraz MCK

26/09 Wernisaż wystawy *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik wita zebranych gości

Od lewej: dr Doïna Lemny, Karolina Wójcik, Justyna Stasiowska, prof. Bogdan Achimescu, Maciek Bernaś, Bartek Buczek, dr Michał Sroka, prof. Bogusław Bachorczyk

Od prawej kuratorki wystawy: Karolina Wójcik i dr Doïna Lemny

27/09 *Kolekcjonowanie zdjęć Brâncușiego to pasja mojego życia* – spotkanie z dr Doïną Lemny i Davidem Grobem, które poprowadziła Justyna Nowicka w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Dr Doïna Lemny i David Grob

28/09 *Z rumuńskiego grona* – degustacja rumuńskich win z udziałem sommeliera Alexa Casianova w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Sommelier Alex Casianov

Oprowadzanie kuratorskie dr Doïny Lemny po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Dr Doïna Lemny w Galerii MCK

28/09–1/10 Hiszpania, Barcelona. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i Zofii Rokitki z Ośrodka Edukacji – Akademia Dziedzictwa w międzynarodowej konferencji MONDIACULT 2025. Wydarzenie jest jedną z największych konferencji dotyczących polityki kulturalnej i zrównoważonego rozwoju, w której udział biorą przedstawiciele ministerstw kultury z całego świata

Marta Cienkowska, ministra kultury i dziedzictwa narodowego (pierwsza od prawej w dolnym rzędzie), i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik (druga od prawej w górnym rzędzie)

29/09 *Od dagerotypii do fotografii artystycznej. Początki polskiej fotografii* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

PAŹDZIERNIK

3/10 Pszczyna, Cieszyn. Zespół MCK zwiedzał Muzeum Zamkowe w Pszczynie, Muzeum Śląska Cieszyńskiego oraz Kościół Jezusowy w Cieszynie

Muzeum Zamkowe w Pszczynie

Muzeum Śląska Cieszyńskiego

5/10 Oprowadzanie finisażowe Natalii Jastrzębskiej oraz Joanny Majewskiej-Grabowskiej po wystawie *Nadzieja w zamknięciu*

7/10 Warszawa, Muzeum Władysława Broniewskiego. Spotkanie wokół książki *Warszawskie getto. Pomiejsce* Michała Krasuckiego. Z autorem rozmawiał prof. Jacek Leociak

Michał Krasucki i prof. Jacek Leociak

Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Kapo* Aleksandara Tišmy

8/10 *Organiczność rzeczy martwych* – wykład oraz warsztaty prowadzone przez Bartłomieja Pochopienia w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Niemcy, Lüneburg, Instytut Kultury i Historii Niemców w Europie Północno-Wschodniej. *Fotografowanie architektury w okresie okupacji na przykładzie materiałów archiwalnych* – wykład dr Żanny Komar podczas seminarium *Kontakt – Demarkacja – Wyobrażenia. Praktyki przestrzenne w okupowanym mieście w czasach narodowego socjalizmu*

10/10 *Światło jako materia. Eksperymenty rzeźbiarskie* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik zainaugurowała jubileuszową 20. edycję studiów podyplomowych Akademii Dziedzictwa. Dr hab. Hanna Schreiber wygłosiła pierwszy wykład pt. *Kto dziedziczy dziedzictwo? Niewidzialni dziedzice, algorytmy i bezpieczeństwo w świecie dziedzictwa niematerialnego*

Od lewej: Zofia Rokitka, prof. Stanisław Mazur, Wiktoria Zajdel-Marchewczyk, dr Michał Wiśniewski i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik wita zebranych gości

Przemówienie prof. Jacka Purchli, założyciela Akademii Dziedzictwa

Dr hab. Hanna Schreiber

10–12/10 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (20. edycja)

11/10 *Wewnętrzne kształty* – autorskie oprowadzanie dr. Jakuba Kornhausera po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

11–15/10 Belgia, Bruksela. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik, członkini zarządu Europa Nostra, i prof. Jacka Purchli, wiceprezydenta Europa Nostra i przewodniczącego Jury Europejskich Nagród Dziedzictwa / Nagród Europa Nostra, w Europejskim Szczycie Dziedzictwa Kulturowego 2025 Europa Nostra. Edycja miała szczególny wymiar, ponieważ odbyła się przed opublikowaniem przez Komisję Europejską pierwszego w historii Unii Europejskiej *Kompasu kultury dla Europy*. Podczas kongresu omawiano polityczne, społeczne, ekonomiczne oraz środowiskowe znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju Europy, a także dzielono się dobrymi praktykami w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez prezentację osiągnięć 30 zwycięzców Nagród Dziedzictwa Europejskiego / Nagród Europa Nostra 2025, wśród których znalazły się polskie inicjatywy: EC1 Łódź – Miasto Kultury oraz Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego

Prof. Jacek Purchla, przewodniczący Jury Europejskich Nagród Dziedzictwa / Nagród Europa Nostra

12/10 Dostępna niedziela w MCK

13/10 Przedstawicielki Instytutów Polskich z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Marzena Daszewską. W wizycie studyjnej wzięły udział Urszula Orłowska-Węgiel z Instytutu Polskiego w Tbilisi, Eszter Felvidéki i Anna Nicolau z Instytutu Polskiego w Budapeszcie, Milena Michailova z Instytutu Polskiego w Sofii, Katarzyna Zalaszewska z Instytutu Polskiego w Bukareszcie oraz Mila Gavrilović z Instytutu Polskiego w Belgradzie

Od lewej: Eszter Felvidéki, Milena Michailova, Mila Gavrilović, Katarzyna Zalaszewska, Anna Nicolau, dyr. Marzena Daszewska, Urszula Orłowska-Węgiel

16/10 Poznań, Sala Lubrańskiego Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i prof. Jacka Purchli w uroczystości Jubileuszu 50-lecia pracy badawczej prof. Waldemara Łazugi

Oświęcim, Muzeum Zamek w Oświęcimiu. Udział dr Żanny Komar w debacie historycznej *Okupacja i architektura. Niemieckie planowanie i budowanie na ziemiach polskich*. W dyskusji, którą moderował Christhardt Henschel z Niemiec-

kiego Instytutu Historycznego w Warszawie, wzięły także udział Barbara Daczyńska z Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu i dr Aleksandra Paradowska z Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

17/10 Noc Bibliotek w MCK. Warsztaty introligatorskie z Olgą Machowską z Biblioteki Zamku Królewskiego na Wawelu

18/10 MCK na Targach Książki Bazarch. Spotkanie wokół książki *Warszawskie getto. Pomiejsce* Michała Krasuckiego. Z autorem rozmawiała Agnieszka Rasmus-Zgorzelska z Centrum Architektury

Warsztaty relaksacyjne w MCK z jogi nidry w ramach 13. Festiwalu Kultura bez Barier, które poprowadziła Beata Krokowska, psycholożka i instruktorka jogi

Banat: multikulturowe eldorado? – spotkanie z dr hab. Tomaszem Kwoką i dr Olgą Bartosiewicz-Nikolaev promujące 57. numer kwartalnika „Herito"; prowadzenie Bartosz Sadulski

Od lewej: Bartosz Sadulski, dr Olga Bartosiewicz-Nikolaev i dr hab. Tomasz Kwoka

21/10 *Brâncuși: Seeing the Sight* – autorskie oprowadzanie prof. Erwina Kesslera po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

21–22/10 *Rzeźba w przestrzeni publicznej* – kongres realizowany w ramach wieloletniego własnego programu inwestycyjnego Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku *Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej*, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zaproszeni artyści i eksperci analizowali efekty tego projektu i dyskutowali na temat rzeźby w przestrzeni publicznej – w perspektywie współczesnej i historycznej oraz międzynarodowej. Program obejmował także wystawę, performans i oprowadzania dla uczestników wydarzenia. MCK było współorganizatorem kongresu

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik wita gości w MCK

Po prawej: dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i prof. Andrzej Bednarczyk, rektor Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie

Maurycy Gomulicki

Wernisaż wystawy *Przestrzeń – Czas – Forma. Obiekty rzeźbiarskie i projekty rozwiązań architektoniczno-rzeźbiarskich z dorobku Wydziału Rzeźby* ASP *w Krakowie*

Prof. Bogusław Bachorczyk oprowadza po Naszym Ogródku

23–25/10 Spotkanie przedstawicieli międzynarodowego projektu badawczego *Przeszłość przyszłości modernizmu: abstrakcja i tożsamość w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1910–1930*, koordynowanego przez Uniwersytet w Tybindze, z uczestnikami RIHA General Assembly. W jego trakcie dr Żanna Komar wystąpiła z prezentacją o działalności MCK i przybliżyła najważniejsze projekty instytucji związane z modernizmem i awangardą

24/10 Zjazd i obrady Zgromadzenia Ogólnego RIHA – Międzynarodowego Stowarzyszenia Instytutów Badawczych Historii Sztuki. Program wydarzenia obejmował m.in. spotkanie uczestników projektu EVA (*Visual Arts in Europe. An Open History*), coroczne spotkanie redaktorów redakcji lokalnych RIHA Journal, Zgromadzenie Ogólne RIHA, a także okrągły stół z prezentacją aktualnie prowadzonych projektów badawczych w niektórych instytucjach RIHA

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik oprowadza gości po MCK

Dr Magdalena Łanuszka, redaktorka „RIHA Journal" przy MCK, i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Podpisanie umów dotyczących wsparcia realizacji projektu *Modernizacja i adaptacja parteru kamienicy Pod Kruki oraz remont infrastruktury technicznej siedziby Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie*, realizowanego w ramach projektu dofinansowania z Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) 2021–2027. Firma SPDV sp. z o.o. z Krakowa, działająca także w konsorcjum z firmą BUK Invest sp. z o.o., będzie odpowiedzialna za świadczenie usług nadzoru inwestorskiego, obsługi prawnej oraz rozliczeń finansowych projektu.

Od lewej: Anna Okas, Katarzyna Kojara, dyr. Marzena Daszewska, Paweł Osmenda, członek zarządu firmy SPDV, dyr. Piotr Bąk i Klaudiusz Kuc

25/10 *Suspiria* (2018), reż. Luca Guadagnino – pokaz filmu w cyklu filmowym *Sensualne Kino* w ramach wydarzeń towarzyszących wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*, organizowany we współpracy z Kinem pod Baranami

25–26/10 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (20. edycja)

27/10 *Egon Schiele i austriacka sztuka początku xx wieku* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

29/10 Kraków, Muzeum Lotnictwa. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i prof. Jacka Purchli w uroczystości wręczenia Nagrody Dziedzictwa Europejskiego / Nagrody Europa Nostra 2025 Małopolskim Dniom Dziedzictwa Kulturowego w kategorii „Zaangażowanie obywatelskie i podnoszenie świadomości". Wykład inauguracyjny zatytułowany *Przyszłość przeszłości* wygłosił prof. J. Purchla

Tomasz Włodarski, dyrektor Małopolskiego Instytutu Kultury w Krakowie, z członkiniami zespołu Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego

Od lewej: Tomasz Włodarski, dyrektor MIK, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i prof. Jacek Purchla

Fackelmann. Architekt, który budował marzenia z betonu – pokaz filmu i spotkanie z reżyserem Grațianem Gâldăuem, z którym rozmawiał dr Michał Wiśniewski. Spotkanie współorganizowane przez Rumuński Instytut Kultury w Warszawie

Dr Michał Wiśniewski i Grațian Gâldău

30/10 Kraków, Muzeum Fotografii. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w posiedzeniu Rady MuFo

LISTOPAD

3/11 Posiedzenie Rady Naukowej Biblioteki MCK

Od lewej: Magdalena Spyrka, zastępczyni kierownika IDE ds. Biblioteki, dr Beata Nykiel, kierownik IDE, dyr. Marzena Daszewska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, prof. Zdzisław Pietrzyk (przewodniczący) i dr Karolina Grodziska

4/11 Warszawa, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w szkoleniu organizowanym dla dyrektorów jednostek podległych, nadzorowanych i współprowadzonych przez MKiDN, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa z zakresu bezpieczeństwa

8/11 *Spotkanie w pracowni Bartka Buczka* w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

8–9/11 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (20. edycja)

13/11 Wernisaż wystawy prof. Adama Brinckena *Pejzaż z niepokojem 2022/2025*

Prof. Adam Brincken

14/11 Generalny Konsulat Honorowy Republiki Słowackiej w Krakowie. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i dyr. Marzeny Daszewskiej w uroczystym otwarciu placówki

15/11 *W poszukiwaniu utraconego ojca* – pokaz filmu Ionut Teianu (2016). Po projekcji odbyło się spotkanie *Ojciec nieobecny czy nieistniejący?* z udziałem filmoznawczyni i publicystki Anny Taszyckiej oraz psycholożki i psychoterapeutki Agnieszki Kurtyki w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Anna Taszycka i Agnieszka Kurtyka

17/11 Rozgrywka gry planszowej *Oil City* Małopolskiego Instytutu Kultury w Krakowie

Punkt widzenia: Dziedzictwo Architektoniczne Krakowa – debata All In UJ z udziałem dr. Michała Wiśniewskiego, Julii Dragović oraz Marka Świdraka

Od lewej: Marek Świdrak, Julia Dragović i dr Michał Wiśniewski, Julia Błażkowska-Barć, Kacper Gnieciak

18–19/11 Centrum Kongresowe ICE, Open Eyes Economy Summit. MCK było patronem sesji *Współzależność – terapia – odporność. Wokół wpływu kultury na zmianę społeczną*. W dyskusji, moderowanej przez dyr. Agatę Wąsowską-Pawlik, wzięli udział: Michał Merczyński, dyrektor Teatru Nowego; Rasa Rimickaitė, członkini Rady Programowej MCK; Paweł Potoroczyn, dyrektor organizacji Lublin Europejska Stolica Kultury 2029 i członek Rady Programowej OEES; oraz Marta Karczewska, Government Relations and Public Policy Manager, Central & Eastern Europe, TikTok. Natomiast w ramach OEES: Talks, w trakcie sesji *Czytelnictwo a dobrobyt. Czy wspieranie rozwoju kultury czytania wpisuje się w ekonomię wartości?* Bartosz Sadulski rozmawiał z Joanną Gierak-Onoszko o wspieraniu kultury czytania i o tym, czy wpisuje się ono w ekonomię wartości

Od lewej: Monika Auch-Szkoda, Marta Karczewska, Michał Merczyński, Rasa Rimickaitė, Paweł Potoroczyn, Maria Świerżewska i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Bartosz Sadulski i Joanna Gierak-Onoszko

18/11 Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Solea Minor* Evelin Márton

19/11 Urząd Miasta Krakowa. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik i prof. Jacka Purchli w gali wręczenia Nagrody im. Stanisława Vincenza, przyznawanej przez Radę Miasta Krakowa za wybitne osiągnięcia w popularyzacji kultury Europy Środkowo-Wschodniej, której laureatem został prof. Robert Traba, członek Rady Programowej MCK w latach 2020–2022. Laudację na cześć Laureata wygłosił prof. J. Purchla

Prof. Robert Traba

Prof. Jacek Purchla wygłasza laudację

Od lewej: Elżbieta Traba, Rasa Rimickaitė, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, prof. Robert Traba, prof. Jacek Purchla oraz prof. Andrzej Cechnicki

20/11 Stypendyści i stypendystki programu im. Lane'a Kirklanda z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Marzeną Daszewską. Dr Michał Wiśniewski wygłosił wykład poświęcony historii społecznej Nowej Huty, kontekstowi kulturowemu, zagadnieniom tożsamości i integracji Krakowa z Hutą oraz współczesnym procesom rewitalizacyjnym tego regionu, a dopełnieniem

było wystąpienie Katarzyny Kobylarczyk, reportażystki i autorki książek o tej dzielnicy Krakowa

Dyr. Marzena Daszewska opowiada o MCK

21/11 *Sztuka w dobie Instagrama. Sztuka między autopromocją a subwersją* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Bp Waldemar Pytel wraz z małżonką Bożeną na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik i prof. Jackiem Purchlą

Od lewej: dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, bp Waldemar Pytel, Bożena Pytel i prof. Jacek Purchla

21–23/11 MCK na Łódzkich Targach Książek

22/11 *Z perspektywy artysty* – spotkanie z dr. Michałem Sroką w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

The Square (2017), reż. Ruben Östlund – pokaz filmu w cyklu filmowym *Sensualne Kino* w ramach wydarzeń towarzyszących wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*, organizowany we współpracy z Kinem pod Baranami

22–23/11 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (20. edycja)

23/11 Dostępna niedziela w MCK. Spektakl *Dotyk ciemności* opowiadający o świecie osób niewidomych, ich codzienności, relacjach i odwadze odkrywania siebie poprzez dźwięk i emocje, z udziałem artystów: Julii Bukały oraz Artura Zudzina-Wiśniewskiego

Podróż, miłość i metoda – rysowany wykład i oprowadzanie prof. Bogdana Achimescu po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem* w ramach Dnia Otwartego Muzeów Krakowskich

Prof. Bogdan Achimescu (pierwszy po prawej) w Galerii MCK

24/11 *Dziedzictwo w sercu Europy: Polska na liście* UNESCO – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

Rzeszów, Filharmonia Podkarpacka im. Artura Malawskiego. Udział prof. Jacka Purchli i Ewy Wojtoń w *Kongresie Kultury Podkarpacia*. Prof. Purchla wystąpił z referatem *Podkarpacie w Europie Środka* oraz wziął udział w debacie *Podkarpacie – tożsamość pogranicza w Europie Środka*. W dyskusji, którą poprowadził Robert Piaskowski, uczestniczyli również Olga Brzezińska, Hanna Wróblewska i Paweł Kowal

Wystąpienie prof. Jacka Purchli

25/11 *Infrastruktura dialogu* – wizyta studyjna, podczas której podejmowano polsko-ukraińskie rozmowy o modelu edukacji akademickiej w obszarze konserwacji i renowacji zabytków. Organizatorami wydarzenia były Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie i MCK

Niekończąca się fotografia – autorskie oprowadzanie dr. Adama Mazura po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Adam Mazur ze zwiedzającymi

Głosy z Ukrainy – spotkanie z ukraińskimi autorami Julią Iluchą i Myrosławem Łajukiem, które poprowadziła Aleksandra Wojtaszek

Od lewej: Aleksandra Wojtaszek, Myrosław Łajuk, Julia Ilucha i Maciej Piotrowski

26/11 *Fantastyczne faktury, czyli coś o miłości do materiałów* – wykład oraz warsztaty prowadzone przez Bartłomieja Pochopienia w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Joan Roca i Albert, dyrektor Muzeum Historii Barcelony, na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik

27/11 Eelco Veldman, pierwszy sekretarz i zastępca szefa sekcji politycznej w Ambasadzie Niderlandów, z wizytą w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i Eelco Veldman

28/11 *O dostępności instytucji kultury* – wykład Zofii Rokitki dla studentów Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego i oprowadzanie po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Udział (zdalny) dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w Posiedzeniu Zarządu RIHA

29–30/11 Warszawa, Zamek Królewski, Arkady Kubickiego. MCK na Targach Książki Historycznej w Warszawie. 30 listopada odbyły się spotkania autorskie Michała Krasuckiego *Miasto pod miastem. O pamięci ukrytej w przestrzeni* oraz prof. Macieja Janowskiego *Karpaty – o górach, które łączą*

30/11 Uroczyste zakończenie Sezonu Kulturalnego Polska–Rumunia 2024–2025. MCK odwiedzili przedstawiciele i przedstawicielki instytucji zaangażowanych w obchody Sezonu. W ramach festiwalu Eufonie w Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie odbył się koncert *Podróże: Enescu / Dvořák* w wykonaniu orkiestry bukareszteńskiej Filharmonii im. Georgego Enescu pod batutą Gabriela Bebeșelei

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, Olga Wołosiewicz z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Olga Wysocka, dyrektorka Instytutu Adama Mickiewicza, Olga Brzezińska, wicedyrektorka Instytutu Adama Mickiewicza

Robert Piaskowski, dyrektor Narodowego Centrum Kultury, i Ovidiu-Iuliu Dajbog-Miron, dyrektor Rumuńskiego Instytutu Kultury w Warszawie

Karolina Wójcik oprowadza po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

GRUDZIEŃ

2/12 Czechy, Ołomuniec. Wizyta studyjna przedstawicieli MCK w Muzeum Sztuki w Ołomuńcu. Wizyta odbyła się w ramach współpracy partnerskiej w programie FEnIKS. Rozmowy były okazją do wymiany doświadczeń, konsultacji oraz obejrzenia najnowszych wystaw prezentowanych w czeskiej instytucji

Od lewej: Anna Kępińska, dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, Dorota Kosiec, Daniel Krawczyk i dyr. Marzena Daszewska

3/12 *Artysta i jego tworzywo* – oprowadzanie tematyczne po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Kawałek siebie, czyli rzecz o portretach i autoportretach – wykład oraz warsztaty prowadzone przez Bartłomieja Pochopienia

4/12 *Przyszłość sektora kultury i sektora kreatywnego w Wieloletnich Ramach Finansowych 2028–2034* – Forum eksperckie prowadzące do wypracowania rekomendacji dla sektora kultury, które mogłyby być wykorzystane w pracy nad nowymi ramami finansowymi Unii Europejskiej w latach 2028–2034. Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik uczestniczyła w panelu dyskusyjnym *Spójność społeczna*, którego moderatorem był prof. Paweł Kubicki. Organizatorem wydarzenia było Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Dyr. Marzena Daszewska, Karolina Wójcik i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik z ministrą Martą Cienkowską w Galerii MCK

Natura, mitologia, obserwacja. Źródła i inspiracje sztuki Constantina Brâncușiego – oprowadzanie tematyczne po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

5/12 *Constantin Brâncuși i rzeźba nowoczesna* – oprowadzanie tematyczne po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

5–7/12 MCK na Wrocławskich Targach Dobrych Książek. Nagroda Edytorska Pióro Fredry 2025 dla książki *Socmodernizm. Architektura w Europie Środkowej czasu zimnej wojny*, autorstwa dr. Michała Wiśniewskiego i dr. Łukasza Galuska. Za projekt graficzny publikacji odpowiadał Kuba Sowiński, za redakcję Paulina Roszak-Niemirska. Jury konkursu doceniło „mistrzowskie udźwignięcie i opanowanie różnorodności bogatego materiału tekstowego i ilustracyjnego"

6/12 *Spotkanie w pracowni Marty Antoniak* w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

6–7/12 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (20. edycja)

7/12 Mikołaj w MCK

9/12 Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha. Udział dyr. Agaty Wąsowskiej-Pawlik w spotkaniu poświęconym pamięci prof. Ryszarda Otręby

Spotkanie dyskusyjnego Klubu Książki Środkowoeuropejskiej. Rozmowa o książce *Ogrodnik i śmierć* Georgiego Gospodinowa

10/12 *Artysta i jego droga* – oprowadzanie tematyczne po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Architektura jako narzędzie władzy – wersja rosyjska: inwazja na Ukrainę – wykład dr. Lukasa Pauera, architekta, historyka i edukatora. Współorganizatorem wydarzenia był Konsulat Generalny Austrii

Konferencja prasowa dotycząca rozpoczęcia projektu *Modernizacja i adaptacja parteru kamienicy Pod Kruki oraz remont infrastruktury technicznej siedziby Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie*

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik przedstawia szczegóły projektu

Dyr. Marzena Daszewska udziela wywiadu Justynie Nowickiej z Radia Kraków

11/12 *Brâncuși i Paryż* – oprowadzanie tematyczne po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

12/12 *Od intymnego atelier do „fabryki sztuki". Przeobrażenia pracowni artystycznych w XX i XXI wieku* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dojrzali do sztuki*

Gala wręczenia Nagrody im. Wacława Felczaka i Henryka Wereszyckiego w 2025 roku. Nagroda wręczana jest od 2001 roku przez Polskie Towarzystwo Historyczne – Oddział w Krakowie i Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. MCK dołączyło w 2025 roku do grona jej organizatorów i jest reprezentowane w kapitule nagrody przez dr Beatę Nykiel

Dyr. Marzena Daszewska wita zebranych gości w MCK

Własnym głosem – oprowadzanie tematyczne Zofii Grząślewicz po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

13/12 *W dialogu z Brâncușim* – oprowadzanie ze współczesnymi artystami: prof. Bogusławem Bachorczykiem, Maciejem Bernasiem, Bartłomiejem Buczkiem i dr. Michałem Sroką po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Pokaz filmu *Brâncuși Filmed*, z muzyką na żywo: Wojciech Kiwer w ramach programu towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

13–14/12 Zajęcia Akademii Dziedzictwa (20. edycja)

14/12 Finisaż wystawy *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*. W programie *Wzięli drewno do lasu i stali się rzeźbą* – performans prof. Bogusława Bachorczyka, Michała Iwańskiego i Samuela Kłody oraz oprowadzanie Karoliny Wójcik, współkuratorki wystawy

15/12 *Impresjonizm po polsku: nowe spojrzenie na sztukę i naturę* – wykład dr Małgorzaty Jędrzejczyk z cyklu *Dekady ze sztuką*

Zadar – między mitami a rzeczywistością – spotkanie z prof. Maciejem Czerwińskim i Robertem Makłowiczem, które poprowadził Grzegorz Wysocki

Prof. Maciej Czerwiński, Grzegorz Wysocki i Robert Makłowicz

Robert Makłowicz

Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Biblioteka Główna. Udział Magdaleny Spyrki w Radzie Dyrektorów Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego

18/12 Przedstawiciele Fundacji Archeologia Fotografii z wizytą studyjną w MCK i na spotkaniu z dyr. Agatą Wąsowską-Pawlik i dyr. Marzeną Daszewską oraz zespołem MCK

WYSTAWY

SOCMODERNIZM
ARCHITEKTURA W EUROPIE ŚRODKOWEJ CZASU ZIMNEJ WOJNY

3 PAŹDZIERNIKA 2024 – 19 STYCZNIA 2025

Architektura nie jest polityczną kalką i dlatego socjalistyczny modernizm wymaga nowego odczytania. Bez przesądów i bez uprzedzeń. Ten proces już trwa, choć dotąd rzadko wykraczał poza granice poszczególnych krajów. Wystawa w Galerii Międzynarodowego Centrum Kultury proponowała więc szerszy horyzont i gruntowniejsze przewartościowanie. Spojrzenie przez pryzmat najwybitniejszych realizacji, pokazanie różnorodności form, zrozumienie kontekstu.

Nawet w niesprzyjających warunkach projektanci potrafili zachować oryginalność i artystyczną wolność. Tworzyli dzieła wymykające się łatwym sądom. Trzymali się własnej drogi. Nie dawali się uwięzić żadnej doktrynie – ani architektonicznej, ani politycznej. Robili swoje.

Mimo niebywałej skali wojennych zniszczeń, mimo konieczności „zaczynania od zera" wielu było architektami ciągłości, wiernymi etosowi profesji i dorobkowi poprzedników. Z takim zapleczem rozwinęli indywidualny język architektoniczny, a sporo dzieł zyskało status ikon.

Retoryka zimnowojennego podziału świata sugestywnie czerpała z architektonicznej terminologii: żelazna kurtyna, mur berliński czy blok wschodni – oto najbardziej wyraziste przykłady. Nawet po latach walący się komunizm ratowano za pomocą „przebudowy", czyli *pieriestrojki*. Architektura od początku została wprzęgnięta do zimnowojennej rozgrywki. Widać to było świetnie w podzielonym Berlinie. Wizytówką komunistycznej części miasta stała się socrealistyczna

Aleja Stalina. W odpowiedzi po przeciwnej stronie powstała nowoczesna zabudowa projektu wiodących światowych modernistów. Reprezentowała demokratyczne ideały powojennego Zachodu. Odejście od socrealizmu, zadekretowane w 1955 roku, pozwoliło enerdowskim komunistom zareagować równie silnie i współcześnie. Wieża Telewizyjna, Pałac Republiki czy budynki zamykające Aleję Marksa (wcześniej Stalina) stały się wizytówkami niemieckiej architektury socjalistycznej.

„Zupełnie jak w Berlinie" – mawiano o Gorycji podzielonej między Włochy a Jugosławię, której przypadł wyłącznie Dworzec Transalpejski, skąd wychodziło się wprost na druty kolczaste. Budowana wysiłkiem całego kraju Nova Gorica miała „zalśnić ponad granicą", aby pokazać Zachodowi miejskie wcielenie socjalizmu. Szybko jednak straciła na znaczeniu. Od początku lat pięćdziesiątych

ELAVATE

Tito normalizował relacje z Zachodem i nie potrzebował już chlubić się nowoczesnym miastem tuż przy granicy. Ciężar propagandowego przekazu przesunął się ku krajom socjalistycznym, którym teraz chciano pokazać wyższość jugosłowiańskiej „trzeciej drogi".

Powojenny socrealizm, urosły do rozmiarów „stalinowskiego empiru", okazał się dobrym celem dla Nikity Chruszczowa, który w 1954 roku napiętnował go jako symbol marnotrawstwa i niewydolności budownictwa. Walka z architektonicznym „nadmiarem" była próbą generalną przed decydującym aktem destalinizacji, dokonanym w 1956 roku, kiedy w tajnym przemówieniu Chruszczow oskarżył poprzednika o nadużycia władzy i symbolicznie strącił z piedestału. Niebawem Stalina zaczęto usuwać z pomników. Niekiedy w rewolucyjnym zapale (Budapeszt), innym razem po kryjomu,

choć nie bez huku (Praga). Paradoks polegał na tym, że w momencie gdy Chruszczow zanegował „styl stalinowski", *gros* spektakularnych inwestycji dopiero nabierało tempa, a tylko w wypadku niektórych udało się zmodyfikować realizowane projekty.

O ile socrealizm był tragedią dla awangardy o międzywojennym rodowodzie, o tyle odwilż odnowiła nadzieje na powrót do modernistycznych ideałów, zarówno tych rodzimych, jak i aktualnie rozwijających się na Zachodzie.

Jugosławia obrała odmienną ścieżkę od reszty bloku: rozbrat ze Stalinem nastąpił już w 1948 roku, a socrealizm niemal tam nie zaistniał. Architektoniczną elitę stanowili w niej uczniowie Jožego Plečnika, którzy dopiero co przeszli przez pracownię Le Corbusiera. W Jugosławii niemal od początku nowoczesność i socjalizm szły w parze, wprawiając w zakłopotanie obserwatorów z Zachodu.

W połączeniu z wrażliwością na kontekst, lokalne materiały i tradycję zaowocowały na wskroś oryginalną architekturą.

„Chcemy być nowocześni!" – oto pragnienie rozbudzone przemianami politycznymi 1956 roku. Dwa lata później, na wystawie światowej w Brukseli, państwa z obu skonfliktowanych bloków spotkały się po raz pierwszy od zakończenia wojny. Każda ze stron starała się przedstawić jako bardziej zaawansowana na różnych płaszczyznach. Ponadto dwie technologie przyszłości – podróże kosmiczne i energia jądrowa – miały tam premiery przed szeroką publicznością. Obok ZSRR swoje pawilony zbudowały Czechosłowacja i Węgry. Na Expo wystąpiła również nienależąca już do bloku Jugosławia. Wbrew stereotypom wszystkie państwa socjalistyczne zaprezentowały się nowocześnie i bez propagandowego zadęcia.

Największy sukces odniosła Czechosłowacja, co w kraju doprowadziło do powstania „stylu brukselskiego". W całym bloku socjalizm stał się nowoczesny: w architekturze, sztuce, życiu codziennym. Odwaga w eksperymentowaniu

i optymizm wynikający z chwilowego odprężenia w zimnej wojnie przełożyły się na znakomitą architekturę. Kolejne międzynarodowe wystawy były nowymi etapami w wyścigu ku nowoczesności. Pojawiły się jednak pierwsze oznaki tego, że socjalistyczna produkcja nie jest w stanie nadążyć za świetnym projektowaniem.

Dekadę po Brukseli wszyscy przekonali się boleśnie, iż ładne, nowoczesne opakowanie nie czyni systemu mniej totalitarnym. Marzenie o „socjalizmie z ludzką twarzą" przepadło w 1968 roku wraz ze stłumieniem Praskiej Wiosny.

Pierwszy sztuczny satelita wystrzelony w 1957 roku czy pierwsza kosmiczna podróż człowieka w 1961 roku dały społeczeństwom socjalistycznym powody do dumy. Podbój wszechświata był ważnym aspektem zimnowojennego współzawodnictwa, a zarazem zawładnął wyobraźnią ludzi po obu stronach żelaznej kurtyny. Kosmiczne fascynacje stały się wszechobecne – zarówno w sztuce, jak i w życiu codziennym. Zmieniły też myślenie o formie architektonicznej.

Budowle takie jak Spodek, który wylądował w centrum Katowic w dziesiątą rocznicę lotu Gagarina, hotel z nadajnikiem telewizyjnym, upodabniający górę Ještěd do kosmodromu, albo schronisko na Śnieżce, wydające się pozaziemską stacją badawczą, natychmiast okrzyknięto ikonami. Nie przypadkiem Bratysławę, gdzie dzięki federalizacji kraju powołano w latach siedemdziesiątych liczne instytucje narodowe, Słowacy ukształtowali jako „kosmiczną" stolicę.

Szczególnym typem architektury *high-tech* były wieże telewizyjne – symbol epoki międzyplanetarnej i komunikacji pokonującej ograniczenia. W socjalistycznych metropoliach były znakiem zaawansowania technologicznego, a jednocześnie wnosiły ambiwalentny podtekst wszechobecnej kontroli. Wiele projektów sondujących krańcowe możliwości architektury albo ekspansji człowieka we wszechświecie powstawało na obrzeżach, z dala od oka partyjnych decydentów – w sudeckim Libercu, gdzie działała Grupa SIAL, w dolnośląskim Wrocławiu, gdzie odbył się przegląd *Terra X*, czy w górzystej Słowacji, gdzie Grupa VAL ulokowała swoje na wpół surrealistyczne wizje.

Powojnie uczyniło architekta artystą-inżynierem, badaczem procesów społecznych, znawcą ekonomii i promotorem nowych technologii. Wespół z gronem rozmaitych specjalistów stał się on kreatorem materialnego świata. Niemal demiurgiem! Dzięki architekturze, racjonalnej urbanistyce i planowaniu przestrzennemu wprowadzał ład i kontrolował zmiany zachodzące w przestrzeni.

W Europie Środkowej totalne wizje modernizmu spotkały się z totalitaryzmem, a jednocześnie jedno z drugim nie było tożsame. Snuto utopię synturbanizmu jako remedium na niedoskonałości świata, wznoszono Koldům, socjalistyczną jednostkę mieszkalną, tworzono supernowoczesne estońskie kołchozy, przeobrażano Górnośląski Okręg Przemysłowy w rozległy industrialny ogród. Powstały miasta niemal idealne: Nowe Tychy, Nowy Belgrad – jako nowa stolica Jugosławii – czy odbudowywane po trzęsieniu ziemi Skopje.

Prefabrykacja wydawała się skuteczną odpowiedzią na wielką urbanizację towarzyszącą forsownej industrializacji. Poszukiwano systemu, który z kilku elementów dałby maksymalną liczbę wariantów, aby masowo produkować możliwie różnorodne domy. Marzenie to ziściło się połowicznie. A także

zaskakująco – w multiplikowalnych kolorowych jugokioskach, albo zabawnie – w kostce Rubika.

Niestety skojarzenie socmodernizmu z architekturą uprzemysłowioną i skolektywizowaną przesłoniło najwybitniejsze indywidualności, twórców pewnych własnego języka, wchodzących w dialog z dorobkiem poprzednich epok. Jednym z celów wystawy było wydobycie ich z cienia.

Modernizm zaspokajał nie tylko życiowe potrzeby „człowieka socjalistycznego". Z myślą o głębszym, duchowym wymiarze egzystencji komunizm wypracował nowe, świeckie rytuały i ich odpowiednią oprawę. Pałace ślubów i domy pożegnań wpisały się w socjalistyczną codzienność. Te ostatnie często łączono z krematoriami, które w Europie Środkowej nie były nowością; miały precedensy na przykład w międzywojennej Czechosłowacji, lansującej laicki model państwa i społeczeństwa.

Popularny plakat z uśmiechniętym kosmonautą obwieszczał: *Boga niet!*. W komunizmie nie było miejsca na transcendencję, a wraz z jego rozwojem religia miała ostatecznie zniknąć. Ale nie znikała. Jednocześnie w Kościele katolickim dokonała się epokowa zmiana – uwspółcześnienie i otwarcie na świat. Podstawowymi innowacjami, jakie wprowadził Sobór Watykański II, były skierowanie uwagi na wolnostojący ołtarz i postulat takiego rozwiązania przestrzennego, aby wierni najpełniej przeżywali współuczestnictwo w liturgii.

W każdym kraju socjalistycznym sytuacja religii kształtowała się inaczej, co rzutowało na architekturę sakralną albo na jej brak. A zarazem przeświadczenie o powszechnym ateizmie w tych krajach pozostało tak silne, że budowle sakralne – różnych denominacji, nawet te najwybitniejsze – w szerszej perspektywie są przeoczonym dziedzictwem. Gdy Fritz Wotruba kończył wiedeński kościół okrzyknięty rzeźbą, dalej na wschód i też nad Dunajem, w Orszowej, wznoszono świątynię, której twórcy równie odważnie obeszli się z betonem. Ale z przyczyn politycznych nie mogli zyskać rozgłosu.

Obok budowy nowego, lepszego materialnego świata wielkim zadaniem stało się opłakanie wojennej tragedii. Po stalinizmie sławiącym zwycięstwo i bohaterstwo żołnierzy przyszedł czas na żałobę po cywilnych ofiarach. Totalność

drugiej wojny światowej polegała bowiem na tym, że w jej wir zostały wciągnięte nie tylko armie, lecz w ogromnej mierze zwykli ludzie.

Przypominanie bestialstwa nazistów było częścią zimnowojennej retoryki zakładającej, że wspierane przez USA Niemcy Zachodnie jawią się jako spadkobiercy Trzeciej Rzeszy. Zakłamana była również prawda o rozmiarach Zagłady Żydów. A mimo to upamiętnienia obozów śmierci – operujące pustką, abstrakcją i oszczędnymi, acz przejmującymi środkami – stały się przestrzeniami empatycznej interakcji, w których widz przestawał być biernym odbiorcą, ale stawał się ich współtwórcą i pamiętającym.

Obok ofiar ludobójstwa starano się również utrwalić wysiłek antyfaszystowski, jak w muzeum-rzeźbie w słowackiej Bańskiej Bystrzycy czy w czarnogórskim Kolašinie. To właśnie w Jugosławii wypracowano wspaniałą kulturę pamięci i niezwykły repertuar jej miejsc – od monumentalnych rzeźb, przez cmentarze czy parki, aż po złożone kompleksy spajające architekturę i rzeźbę z innymi sztukami oraz z kształtowaniem krajobrazu. Jugosłowiańskimi specjalnościami stały się łączenie upamiętniania z codzienną egzystencją, a pod względem estetycznym – innowacje i eksperymenty. Bogdan Bogdanović okazał się mistrzem tej architektury, a jednocześnie osobnym wszechświatem. Jego dzieła powstały jako ludzkie miejsca, w których pamięć jest częścią toczącego się dalej życia i które dają pocieszające zapewnienie, że przezwycięża ono śmierć nawet w obliczu najstraszniejszego zła.

Od połowy lat siedemdziesiątych z uczuciem zawodu patrzono na rosnący dystans dzielący państwa socjalistyczne do Zachodu. Z przerażeniem uświadamiano sobie niewydolność systemu. Katastrofa w Czarnobylu była tego dotkliwym dowodem. I niemożliwym do ukrycia początkiem końca komunizmu.

Kryzys modernizmu zarysował się już wcześniej. Przy deskach kreślarskich zajęło miejsce nowe pokolenie architektonicznych „dysydentów", niepodzielające wiary „demiurgów" w jedyny dobry świat. Dehumanizacja siedlisk

ludzkich i katastrofa ekologiczna stawały się faktem. Bunt był kwestią czasu. W totalitarnym społeczeństwie coraz głośniej upominano się o prawa człowieka. Z kolei od architektury domagano się pierwiastka ludzkiego. Humor i ironia – znamiona postmodernizmu – w socjalistycznym kontekście były antidotum na poczucie bezsensu i tkwienia w pułapce. Postmodernizm oznaczał powrót do rodzimości i tożsamości. Natura odzyskała status partnerki, modernistyczne uniwersalia zostały podważone, wzrastało znaczenie tego, co niepowtarzalne, odrębne, indywidualne.

Igrzyska olimpijskie w Moskwie były łabędzim śpiewem imperium sowieckiego. Lokując część zawodów w Tallinnie, starano się w oczach gości potwierdzić, że ZSRR „dogonił" już Zachód. Jakość estońskiej architektury nie odbiegała od niego, natomiast od radzieckich standardów dzieliła ją przepaść. Dystopię socjalistycznej nowoczesności jaskrawo ukazała bukareszteńska Ceaușima, a ostatecznie również wojna w rozpadającej się Jugosławii.

U schyłku komunizmu budowano niewiele i byle jak. Najciekawsza jest papierowa architektura. Podzwonne dla modernizmu przybrało kształt wyimaginowanych cmentarzy czy budowli z niepotrzebnych projektów, kalk i brystoli. Także europejski komunizm trafi niebawem na śmietnik historii...

W 1989 roku system zaczął się chwiać w posadach. Najpierw Polska, a za nią inne kraje wyswabadzały się z komunizmu, zwracały ku demokracji, wolności słowa i gospodarce rynkowej. Bezradny Związek Radziecki, przygnieciony skalą zapaści i miotany wstrząsami, odszedł do przeszłości w ostatnim dniu 1991 roku. Marny koniec europejskiego komunizmu oznaczał także to, że jego architektoniczny dorobek nagle stał się kłopotliwym dziedzictwem.

W połowie lat dziewięćdziesiątych Adam Miłobędzki nazwał tę spuściznę socmodernizmem i pokusił się o pierwszą jej ocenę. Siłą rzeczy wypadła niekorzystnie – setki realizowanych przez państwo blokowisk wcielających w życie dogmat inżynierii społecznej, wielka płyta i fabryki domów, architektura stypizowana, skrajnie ekonomiczna i utylitarna, rezultat biurokratyzacji zawodu architekta. Innymi słowy: „era postartystyczna", reprodukująca drugorzędny funkcjonalizm biernie zapożyczony z Zachodu – oto socjalistyczny modernizm w oczach Miłobędzkiego. Dziś wiemy, że to krytyka zbyt surowa. Zdajemy sobie też sprawę, że komunizm był złym rozwiązaniem, ale problemy, z którymi próbował się mierzyć, istniały w rzeczywistości. Wiele z nich nadal pozostaje nierozwiązanych. Gdy ideologia zwietrzała, świadomi ograniczeń naszych czasów staraliśmy się spojrzeć na socmodernizm na nowo. Dalecy od jednoznacznych rozstrzygnięć.

dr Łukasz Galusek

KONCEPCJA WYSTAWY *dr Łukasz Galusek, dr Michał Wiśniewski*
KURTORZY *dr Łukasz Galusek, dr Michał Wiśniewski, Natalia Żak*
ARCHITEKTURA WYSTAWY *Barbara Nawrocka, Dominika Wilczyńska* (Miastopracownia)
PRODUKCJA *Dorota Kosiec*
PROJEKT ALBUMU I DRUKÓW TOWARZYSZĄCYCH WYSTAWIE *Kuba Sowiński*

PAUL NEAGU

ŚMIEJĄC SIĘ JEDNYM, PŁACZĄC DRUGIM OKIEM
SZTUKA RUMUNII Z KOLEKCJI OVIDIU ȘANDORA

8 MARCA – 20 LIPCA

Wpisująca się w Sezon Kulturalny Polska–Rumunia 2024–2025 wystawa, przygotowana we współpracy z Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie, była prezentacją kolekcji Ovidiu Șandora, uznawanej za jeden z najważniejszych prywatnych zbiorów sztuki współczesnej w Europie Środkowej.

Ovidiu Șandor, przedsiębiorca, jest nie tylko prywatnym kolekcjonerem, lecz także aktywnym propagatorem sztuki. Założona przez niego Fundacja Spotkania Sztuki (Fundaţiei Art Encounters) w Timișoarze inicjuje wiele ważnych wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, projektów wystawienniczych i badawczych. Tworzy unikalną platformę dialogu i wymiany doświadczeń o skali lokalnej i międzynarodowej, między innymi organizowane od 2015 roku Biennale Spotkania Sztuki (Art Encounters Biennial). Kolekcja Şandora obejmuje okres od początku xx wieku do chwili obecnej, stanowiąc reprezentatywny zbiór prac pozwalający prześledzić kluczowe tendencje zarówno międzywojennej, jak i powojennej sztuki – aż po zjawiska po 1989 roku i najbardziej aktualne praktyki najmłodszego pokolenia artystów rumuńskich.

Jak konstatuje Ovidiu Șandor: „Za aktem kolekcjonowania zawsze kryje się pragnienie zbadania swojej tożsamości, odkrycia na nowo historii własnego kontekstu jako osoby, społeczności lub cywilizacji – nieustanne poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, skąd pochodzimy i dokąd zmierzamy".

Dla kuratorów krakowskiej wystawy to właśnie te słowa stały się punktem wyjścia, mając przybliżyć polskim widzom swoistość rumuńskiej sztuki

ROPRIA VOCE

poprzez losy i biografie – jednostkowe perypetie artystów uwikłanych w pełną zawiłości i dramatycznych zwrotów historię Rumunii w xx wieku. Ekspozycja była prezentacją sztuki, ale zarazem stała się opowieścią o ludziach, ich dylematach, wyborach, przemyśleniach. Rozpatrywanie tej sztuki w pogłębionym kontekście polityczno-historycznym pozwoliło ukazać jej osobną dynamikę – od śmiałych eksperymentów formalnych, przez wyważone często intymne prace, po dzieła naznaczone polityczną opresją.

Sam tytuł wystawy został pomyślany jako ważny trop dla widzów. *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem* nawiązywał do określenia *râsu-plânsu*, czyli swoiście rumuńskiej cechy stawiania czoła nieszczęściom i przeciwnościom z pewną dozą sarkazmu, czarnego humoru i ironicznego dystansu. W sztuce znakomicie podchwycili to dadaiści, a wciąż wyczuwalne jest w pracach najmłodszej generacji artystów z Rumunii.

Choć ekspozycja miała układ chronologiczny, to z namysłem i celowo był on przełamywany, a szczególnie ujawniało się to w pierwszej części ekspozycji. Zderzono w niej artystów różnych pokoleń i różnej ekspresji, aby unaocznić nieustanną moc rezonowania złożonej rumuńskiej tożsamości w sztuce.

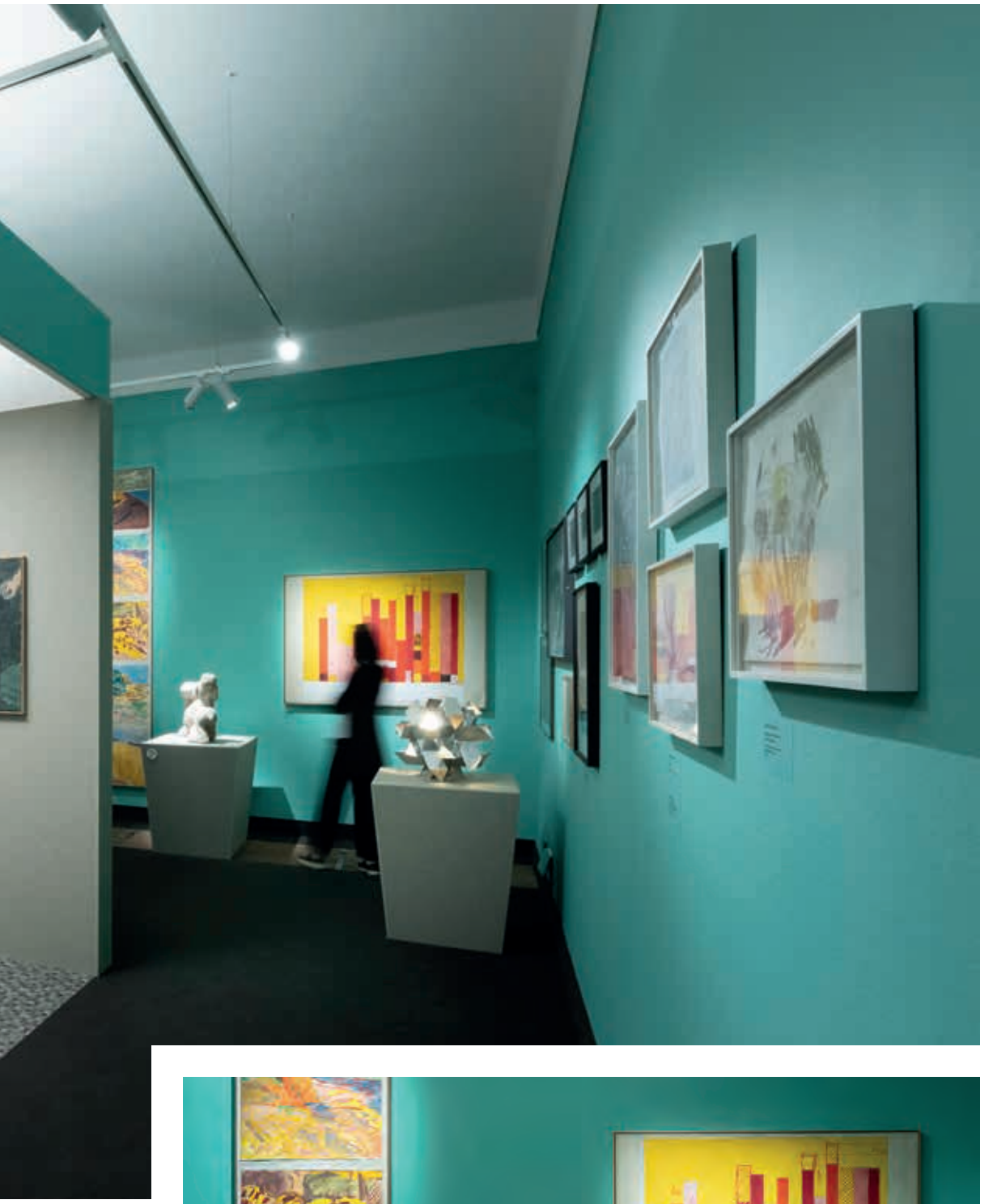
Na wystawie obok dzieł tak wielkich sławnych artystów jak Constantin Brâncuși, Victor Brauner, Tristian Tzara, Brassaï, Jacques Hérold znalazły się znakomite prace twórców mniej znanych polskiej publiczności, takich jak: Geta Brătescu, Ana Lupaș, Florin Mitroi, Ion Grigorescu, Silvia Radu, Vasile Gorduz, Paul Neagu, Marin Gherasim, Ciprian Mureșan. Zaskoczeniem były prace bardzo młodych autorów – Eugena Roșcy, Lei Rasovszky, Mircei Nicolaego, Ovidiu Toadera, Davida Farcașa, Tincuțy Marin – którzy nie doświadczyli życia w komunizmie. Przystąpienie Rumunii do Unii Europejskiej w 2007 roku bez wątpienia otworzyło przed nimi zupełnie nowe horyzonty. Światowe galerie i muzea

doceniły świeżość i oryginalność młodej rumuńskiej sztuki. Jej charakterystycznymi rysami pozostają wciąż wyraźne zakorzenienie w dadaistycznej spuściźnie, pełen ironii dystans do trudnej przeszłości i gry z zagmatwaną tożsamością.

dr Monika Rydiger
Ośrodek Wystaw

KURATORZY *dr Monika Rydiger, dr Łukasz Galusek, dr Ovidiu Șandor*
ARANŻACJA PLASTYCZNA *Anna Wisz*
PRODUKCJA WYSTAWY *Magdalena Gacek, Natca Vaszilcsin, Karolina Wójcik*
PROJEKT ALBUMU I DRUKÓW TOWARZYSZĄCYCH WYSTAWIE *Kuba Sowiński*

BRANCUȘI
RZEŹBIENIE ŚWIATŁEM

27 WRZEŚNIA – 14 GRUDNIA

Wystawa *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*, zorganizowana w Międzynarodowym Centrum Kultury we współpracy z Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie w ramach Sezonu Kulturalnego Polska–Rumunia 2024–2025, prezentowała wybór fotografii pochodzących z trzech prestiżowych kolekcji prywatnych: Davida Groba, nowojorskiej Bruce Silverstein Gallery oraz Christiana Reyntjensa. Ekspozycja podążała śladami artystycznej drogi Brâncușiego – wiodącej go spod rodzimych Karpat do Paryża, w samo centrum awangardy, a zwieńczonej symbolicznym powrotem do Rumunii z Zespołem Pomnikowym Târgu Jiu, upamiętniającym zdarzenie, które wstrząsnęło całą Europą: pierwszą wojnę światową.

Do udziału w wystawie zaproszeni zostali krakowscy artyści zainspirowani twórczością Constantina Brâncușiego – na swój sposób występowali oni w roli jej „tłumaczy", kontekstualizując ją i podejmując z nią dialog poprzez własne dzieła. Ich interwencje były proste i nienachalne, dopełniając główne prace; nawiązania były czytelne, otwarte: koncentrujące się na przekazaniu ducha Brâncușiego, z jednoczesnym zachowaniem integralności własnej wypowiedzi artystycznej.

Tym samym wystawa splatała perspektywy tradycyjne i współczesne. Strategie mniej dosłowne stały się zaproszeniem do głębszej refleksji. Choć Brâncuși był zdecydowanie tradycjonalistą w kwestii prezentowania swoich prac, reinterpretacja jest nieunikniona, jeśli jego dziedzictwo ma pozostać żywe. Rzeźby i fotografie wciąż rozwijają się w nowych kontekstach – podobnie ich odbiór. W reinterpretacjach dokonuje się twórcza ewolucja, pokazująca, jak idee potrafią się rozwijać z upływem czasu.

Celem prezentacji było rozpisanie polifonicznej opowieści, w której Brâncuși pozostawał postacią centralną – tą, która zapoczątkowuje dialog i umożliwia współwybrzmienie różnych perspektyw. Obok prac rumuńskiego artysty wielogłos współtworzyli: prof. Bogdan Achimescu, prof. Bogusław Bachorczyk, Bartek Buczek, Maciek Bernaś, dr Michał Sroka oraz Justyna Stasiowska. Ich instalacje podejmowały konstruktywny dialog z dziedzictwem Brâncușiego, proponując nowe spojrzenia na jego ponadczasowe dzieło.

Karolina Wójcik, dr Doïna Lemny
Kuratorki wystawy

AUTORKI I KURATORKI WYSTAWY *dr Doïna Lemny, Karolina Wójcik*
ARANŻACJA PLASTYCZNA *dr Michał Sroka*
PRODUCENTKI WYSTAWY *Magdalena Gacek, Dorota Kosiec*
PROJEKT ALBUMU I DRUKÓW TOWARZYSZĄCYCH WYSTAWIE *Kuba Sowiński*

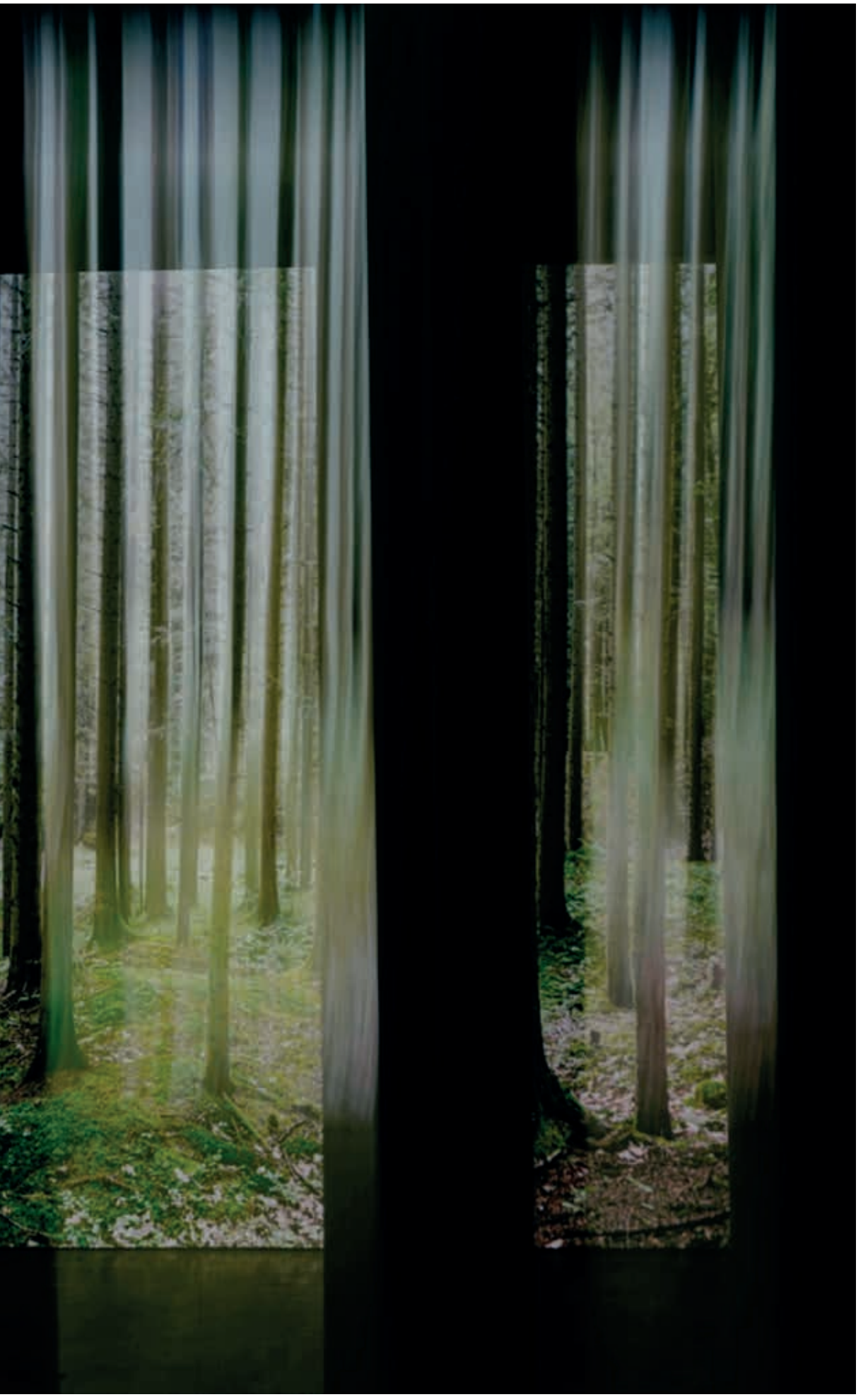

DOTYK SZTUKI
LABOLATORIUM FORMY

1–31 SIERPNIA

Wystawa *Dotyk Sztuki – laboratorium formy* była pierwszą w Międzynarodowym Centrum Kultury w pełni dostępną ekspozycją dla wszystkich odbiorców i miłośników sztuki, w tym osób z niepełnosprawnością wzroku. Wpisywała się w szerszy program Kultura Dostępna i została zbudowana z instalacji graficznych, które zapraszały widzów do doświadczania i poznawania sztuki oraz dziedzictwa kulturowego także poprzez zmysł dotyku.

Powstałe w projekcie i zaprezentowane na wystawie unikatowe, multisensoryczne grafiki autorstwa Agnieszki Łakomej, inspirowane dekoracjami rzeźbiarskimi i motywami zdobniczymi modernistycznych kamienic w Krakowie, tworzyły rodzaj artystycznego alfabetu Braille'a. Wykonane w technikach druku wypukłego (reliefu) instalacje graficzne zachęcały odbiorców przede wszystkim do percepcji haptycznej, stanowiąc unikalną formę przekazu obrazu, treści i emocji. W ten sposób zapraszały widza do komunikowania się z przestrzenią, ale także z formą, pamięcią oraz ze samym sobą, wpisując się w szeroki nurt sztuki efemerycznej i minimal artu.

Poprzez dotykowe wrażenia grafik reliefowych artystka zachęcała widza do cielesnej i mentalnej identyfikacji oraz do współuczestnictwa w procesie tworzenia, powodując amalgamat emocji odbiorców: fizycznego doświadczenia, artystycznych wrażeń i projekcji indywidualnej. Wystawa, którą można było oglądać w świetle i ciemności w Patio MCK, została zaopatrzona w audiodeskrypcję. Grafiki reliefowe odbiorcy i odbiorczynie często traktowali jak unikalne tyflografie, które w przeciwieństwie do klasycznych pomocy dotykowych, zwykle drukowanych na tworzywach sztucznych, były w odbiorze przyjemne, miękkie i co równie ważne – zróżnicowane kolorystycznie.

Sposób aranżacji i montażu wystawy miał szczególne znaczenie i został przygotowany z dużą wrażliwością na potrzeby różnych odbiorców i odbiorczyń. Grafiki umieszczono pod różnymi kątami, na różnych wysokościach, na podłożach o zróżnicowanych fakturach oraz w różnorodnym otoczeniu, dostarczając szerokiej gamy wrażeń sensorycznych. Osoby uczestniczące w warsztatach i odwiedzające wystawę swobodnie dotykały wszystkich powierzchni elementów ekspozycji i wszystkich grafik. Przesuwając dłonią po wklęsłościach i wypukłościach form, poznawały kształty charakterystycznych modernistycznych dekoracji rzeźbiarskich oraz unikatowych detali zdobniczych w stylu polskiego art déco z dzielnicy Krowodrza w Krakowie.

W ramach wystawy odbyły się także dedykowane oprowadzania haptyczne (oparte na zmyśle dotyku), warsztaty partycypacyjno-multisensoryczne oraz spacery po Krowodrzy.

dr hab. Agnieszka Łakoma, prof. AŚ

KURATORKA I AUTORKA *dr hab. Agnieszka Łakoma*
WSPÓŁPRACA KURATORSKA I PROGRAM TOWARZYSZĄCY *Agata Klejzerowicz*
ARANŻACJA PLASTYCZNA *dr hab. Agnieszka Łakoma*
DOSTĘPNOŚĆ *Daniel Krawczyk*
AUDIODESKRYPCJA *Adrian Wyka*

NADZIEJA W ZAMKNIĘCIU

19 WRZEŚNIA – 5 PAŹDZIERNIKA

Wystawa fotografii prezentowana w zabytkowych piwnicach Międzynarodowego Centrum Kultury podsumowała trzy lata działalności polsko-ukraińskiego kolektywu wolontariuszy, artystów i konserwatorów zabytków działających w projekcie Ukraina Pomagamy. To inicjatywa, którą prowadzi Fundacja Fundamenty Kultury pod kierunkiem Anny Kudzi – konserwatorki i prezeski fundacji, od ponad dekady zaangażowanej w ochronę wspólnego dziedzictwa kulturowego na terenie Ukrainy. Ekspozycja i towarzysząca jej aukcja charytatywna były okazją do refleksji nad wojną, solidarnością i odpowiedzialnością za kulturę, a jednocześnie formą realnego wsparcia dla medyków i żołnierzy na froncie.

Centralny element wydarzenia o artystyczno-charytatywnym charakterze stanowiła wystawa zdjęć Natalii Jastrzębskiej, przenosząca widza w świat ludzi, którzy nie poddali się wojnie. Teksty Anny Kudzi przybliżyły emocje, które im towarzyszyły, a dźwięki z Donbasu, nagrywane podczas pomocowych wyjazdów razem z Wołodymyrem Olszańskim i Audiostories, pozwoliły zanurzyć się w przestrzeni tych miejsc. Wizualną opowieść o wsparciu walczącej Ukrainy, zarówno poprzez pomoc medyczną, jak i kontynuowane prace konserwatorskie, uzupełniły metalowe skrzynki po amunicji. Przywiezione z frontu i pomalowane przez ukraińskich artystów i artystki symbolizowały wojenne zamknięcie, ale też nadzieję rodzącą się mimo strachu i niepewności.

Fotografie zaprezentowane na wystawie wystawiono na aukcji Allegro Charytatywni, a dochód przeznaczono na zakup apteczek IFAK i plecaków medycznych ratujących życie w warunkach bojowych.

Organizatorami wystawy były: MCK, Ukraina Pomagamy, Fundacja Fundamenty Kultury, Instytut Bezpieczeństwa Dziedzictwa, a partnerami Instytut Polonika i Audiostories.

Małgorzata Bożek
Ośrodek Komunikacji

PEJZAŻ Z NIEPOKOJEM 2022/2025

13 LISTOPADA 2025 – 6 STYCZNIA 2026

Wystawa prof. Adama Brinckena stanowi symboliczne zwieńczenie jubileuszu 50-lecia jego pracy twórczej. Ekspozycja miała charakter szczególny – była rodzajem artystycznego dziennika wojennego, który nie dokumentuje faktów ani przebiegu wydarzeń, lecz zapisuje emocje towarzyszące współczesnemu doświadczeniu wojny. Poprzez język sztuki abstrakcyjnej, niejednoznacznej i pełnej subtelnych napięć, artysta podejmuje próbę uchwycenia oraz oswojenia niepokoju wywołanego konfliktem toczącym się za wschodnią granicą Polski.

W zabytkowych piwnicach Międzynarodowego Centrum Kultury zaprezentowano ponad 200 prac na papierze oraz 20 obiekto-obrazów dedykowanych ofiarom wojny w Ukrainie. Tłem dla tej wielowątkowej opowieści stała się *III Symfonia* Tadeusza Bairda, której brzmienie współtworzyło atmosferę refleksji i napięcia. Cykl powstaje nieprzerwanie od 2022 roku, kiedy rozpoczęła się pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę. Choć artysta pozostaje w swojej pracowni, jego prace rejestrują poczucie zagrożenia i emocjonalne echo wydarzeń oglądanych z dystansu, za pośrednictwem mediów.

Jak podkreśla kuratorka wystawy i krytyczka sztuki Anna Baranowa, prof. Brincken tworzy dziennik wojenny na własnych zasadach, posługując się wypracowanym językiem formalnym. Nie przedstawia dosłownie zniszczeń ani ofiar – zamiast tego koncentruje się na intensywności przeżyć. Posługuje się pastelami olejnymi i ołówkiem, budując kompozycje z dynamicznych linii, zygzaków, plam barwnych i wklejanych fragmentów papieru. Powierzchnie prac są następnie rysowane, drapane, naruszane ostrymi narzędziami, co potęguje ich dramatyzm i przestrzenność. Dominują w nich błękity, czerwienie, czernie

oraz przytłumione barwy ziemi i szarości, układające się w sugestywne, choć niedosłowne konstelacje emocji.

Uzupełnieniem cyklu są wielkoformatowe obiekto-obrazy powstałe w latach 2023–2025, w tym tryptyk, w których malarstwo łączy się z kolażem i z elementami materialnymi. Ich powierzchnie są cięte, zszywane, wzbogacane o detale ze złota i srebra, co nadaje im wielowarstwowy charakter i przywołuje skojarzenia z ranami, pęknięciami oraz ruiną. *Pejzaż z niepokojem* to nie tylko podsumowanie wieloletniej drogi twórczej artysty, lecz także poruszająca refleksja nad kondycją współczesnego świata i sposobami wyrażania doświadczenia wojny poprzez sztukę.

Dorota Korohoda
Ośrodek Komunikacji

KURATORKA *Anna Baranowa*
AUTORKA ARANŻACJI PLASTYCZNEJ *dr hab. Anna Król, prof. ASP*
PATRONAT HONOROWY *Aleksander Miszalski, Prezydent Miasta Krakowa; prof. Andrzej Bednarczyk, rektor ASP im. Jana Matejki w Krakowie; Związek Polskich Artystów Plastyków; Stowarzyszenie Historyków Sztuki*
ORGANIZATORZY *Stowarzyszenie Przyjaciół Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki, Międzynarodowe Centrum Kultury*

DOMOWROTY
WŁODZIMIERZ PUCHALSKI

14 LUTEGO – 26 CZERWCA

Stalowa Wola

Wyjątkowa kolekcja fotografii, które przypominają postać Włodzimierza Puchalskiego – polskiego przyrodnika, fotografa, filmowca i zrazem wrażliwego na piękno otaczającego go świata artysty. Wystawa, kuratorowana przez jej pomysłodawcę Andrija Bojarova oraz współkuratorki dr Monikę Rydiger z ramienia MCK i Anetę Słowikowską z Muzeum Niepołomickiego, miała swoją premierę w Galerii MCK latem 2022 roku. W 2025 roku odbył się pokaz w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli. Tytułowe „domowroty" są w polskiej terminologii naukowej odpowiednikiem określenia *„homing"*, które opisuje wrodzoną zdolność zwierząt do odnajdowania drogi do domu, niezależnie od miejsca, w którym przebywają. W kontekście prezentowanej wystawy domowroty odnoszą się bezpośrednio do bocianów ze wsi Butyny, gdzie w 1937 roku Włodzimierz Puchalski uczestniczył w badaniach nad tym niezwykłym, zwierzęcym fenomenem. Współcześnie Butyny oraz położona nieopodal wieś Mosty Wielkie należą do Ukrainy. Tym mocniej nabierają one nowego, symbolicznego znaczenia, będąc wyraźnym odniesieniem do trwającego konfliktu między rosyjskim agresorem a broniącymi swojej wolności Ukraińcami.

Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie było partnerem stalowowolskiej ekspozycji.

Paulina Orłowska-Bańdo
WYDAWNICTWO MCK

KONFERENCJE SEMINARIA

DZIEDZICTWO KULTUROWE W KONTEKŚCIE MIGRACJI
TEORIE, PRAKTYKI, DOŚWIADCZENIA

14 MARCA

Konferencję zorganizował Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego z inicjatywy dr Karoliny Nikielskiej-Sekuły. W realizację wydarzenia aktywnie włączyło się Międzynarodowe Centrum Kultury. Podczas konferencji podsumowano projekt HerInt: *Cultural heritage participation patterns among immigrants and their influence on integration. The case of Ukrainians in Poland and Poles in Norway*. Grono ekspertek i ekspertów zastanawiało się nad tym, jak migracja wpływa na postrzeganie i praktyki związane z dziedzictwem kulturowym. Spotkanie miało też zidentyfikować wyzwania i dobre praktyki w obszarze wielokulturowości.

Seminarium końcowe projektu HerInt w MCK zgromadziło osoby badające i praktycznie zajmujące się tematyką migracji oraz dziedzictwa kulturowego. Wydarzenie stanowiło podsumowanie badań i działań realizowanych w ramach projektu i było okazją do wspólnej refleksji nad społecznym wymiarem dziedzictwa w kontekście rosnących ruchów migracyjnych. Omówiono między innymi trendy migracyjne na obszarze Polski, zagadnienia związane z tym, jak osoby migrujące angażują się w dziedzictwo kulturowe, i dyskutowano o pracy

z dziedzictwem w kontekście wielokulturowości. Dr Karolina Nikielska-Sekuła zaprezentowała również w jednym z wystąpień wyniki projektu HerInt.

HerInt badał indywidualne postawy migrantów wobec uczestnictwa w dziedzictwie kulturowym i jego możliwego wpływu na proces adaptacji w nowym kraju zamieszkania. Pozwoliło to na zidentyfikowanie wzorców uczestnictwa w dziedzictwie kulturowym migrantów z Polski do Norwegii oraz z Ukrainy do Polski – dwóch krajów europejskich o różnych modelach polityki. Badania wskazały ponadto rekomendacje dla polityk kulturowych krajów przyjmujących osoby migrujące, jak również dla instytucji kulturalnych, pracujących z tego rodzaju publicznością.

Małgorzata Bożek
Ośrodek Komunikacji

BEZPIECZNE DZIEDZICTWO KULTURY
EUROPEJSKIE WYZWANIA WOJENNE I KRYZYSOWE

3–4 KWIETNIA

Międzynarodowe Forum Bezpieczne dziedzictwo kultury – europejskie wyzwania wojenne i kryzysowe było wydarzeniem odbywającym się w ramach polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Głównymi organizatorami były Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie oraz m.in. z Komendą Główną Państwowej Straży Pożarnej, Szkołą Aspirantów PSP w Krakowie i Zamkiem Królewskim na Wawelu.

W Forum uczestniczyli przedstawiciele i przedstawicielki trzydziestu państw europejskich, reprezentujący administrację rządową, instytucje kultury oraz służby mundurowe. Wśród gości znaleźli się: Hanna Wróblewska, ministra kultury i dziedzictwa narodowego, Wiesław Leśniakiewicz, wiceminister spraw wewnętrznych i administracji, Anna Battistutta z Dyrekcji Generalnej ds. Europejskich Operacji Ochrony Ludności i Pomocy Humanitarnej przy Komisji Europejskiej, płk Krzysztof Sałaciński, prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy, oraz nadbryg. Wojciech Kruczek, komendant główny Państwowej Straży Pożarnej. Obecne były również osoby eksperckie z instytucji unijnych oraz liderzy i liderki projektów międzynarodowych, w tym PROCULTHER czy CORILA – konsorcjum badawczego zajmującego się systemem ochrony laguny weneckiej.

Od lewej: nadbryg. Wojciech Kruczek, komendant główny Państwowej Straży Pożarnej; dyr. Agata Wąsowska-Pawlik; Hanna Wróblewska, ministra kultury i dziedzictwa narodowego, Wiesław Leśniakiewicz, podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji

Wystąpienie Anny Battistutty z Komisji Europejskiej

Celem Forum była wymiana doświadczeń oraz najlepszych praktyk europejskich osób eksperckich w zakresie ochrony dziedzictwa kultury zagrożonego katastrofami naturalnymi i cywilizacyjnymi, konfliktami zbrojnymi, terroryzmem oraz nielegalnym handlem dobrami kultury. Program podzielono na trzy sesje tematyczne: *Dziedzictwo w obliczu wojny informacyjnej i konfliktów zbrojnych*, warsztatową *Ochrona najcenniejszego dziedzictwa kultury* oraz *Dziedzictwo kultury wobec kryzysów i zagrożeń pożarowych*. Podczas paneli zastanawiano się nad zasadami postępowania w obliczu wojny informacyjnej i konfliktów zbrojnych, które po wybuchu wojny w Ukrainie stały się znów aż nazbyt realną rzeczywistością. Tu szczególnie mocnym głosem w dyskusji było wystąpienie dr Marii Smorževskihh-Smirnovej, dyrektorki Muzeum w Narwie w Estonii. Nadbryg. Michał Kamieniecki, warmińsko-mazurski komendant

Krzysztof Sałaciński, prezes Polskiego Klubu Błękitnej Tarczy

wojewódzki PSP w Olsztynie, na przykładzie Kotliny Kłodzkiej przedstawił doświadczenia związane z powodziami, które w ostatnich latach przyniosły poważne straty w zasobach kultury, co było przyczynkiem do wystąpienia mł. bryg. dr. inż. Artura Luzara, dyrektora centralnego Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, na temat ogólnej roli Państwowej Straży Pożarnej w ochronie dziedzictwa kulturowego. Panelistki i paneliści poruszyli również temat regionalnych inicjatyw współpracy na rzecz zagrożonego dziedzictwa kultury i mechanizmów współpracy instytucji europejskich w ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. Jednomyślnym wnioskiem osób uczestniczących była konieczność wzmacniania współpracy międzyinstytucjonalnej – od poziomu lokalnego po międzynarodowy – rozwijania systemów wczesnego ostrzegania oraz podejmowania działań prewencyjnych w obliczu rosnącej liczby zagrożeń, również tych wynikających ze zmian klimatu.

Ćwiczenia symulacyjne ratowania zbiorów na Wawelu

Sesja warsztatowa odbyła się na przykładzie szczególnie cennego obiektu zabytkowego Krakowa – Zamku Królewskiego na Wawelu – pokazane zostały praktyczne aspekty ochrony zbiorów na czas zagrożeń. Podczas ćwiczeń symulacyjnych przeprowadzonych przez Komendę Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie oraz Wydział – Centrum Szkolenia Ochrony Ludności i Dóbr Kultury Szkoły Aspirantów PSP w Krakowie wraz ze specjalistami z Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowych Zbiorów Sztuki uczestnicy i uczestniczki mogli się zapoznać z technologią demontażu przykładowych dzieł sztuki: arrasu, obrazu, kamiennej rzeźby, porcelany i Szczerbca, pakowania ich w dostosowane do obiektu, bezpieczne dla dzieł sztuki materiały oraz odpowiedniej ewakuacji poza muzeum do specjalistycznego namiotu pneumatycznego lub unikalnego w skali kraju kontenera do ewakuacji dóbr kultury.

Forum stanowiło okazję do zaprezentowania wkładu Polski w rozwój europejskiego systemu ochrony dziedzictwa kultury również poprzez przypomnienie sylwetek prof. Jana Zachwatowicza i prof. Karola Estreichera, którzy odegrali kluczową rolę w ratowaniu zbiorów podczas drugiej wojny światowej i w powojennej odbudowie. Dwudniowe obrady potwierdziły, że bezpieczeństwo dziedzictwa kulturowego jest wspólną odpowiedzialnością państw europejskich i wymaga stałej, skoordynowanej współpracy w obliczu współczesnych zagrożeń.

Anna Kępińska
Instytut Dziedzictwa Europejskiego

Organizatorzy
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Współorganizatorzy
Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie
Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie

Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki w Krakowie
Muzeum Narodowe w Krakowie – Oddział Muzeum Książąt Czartoryskich
Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie
Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie
Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie
Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych w Warszawie
Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie
Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie
Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
Archiwum Narodowe w Krakowie

Partnerzy forum
Ministerstwo Obrony Narodowej
Narodowy Instytut Muzeów w Warszawie
Międzynarodowy Ośrodek Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu we Wrocławiu
Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą Polonika w Warszawie
Polski Komitet Błękitnej Tarczy w Warszawie

WSPÓLNY ROZWÓJ
FESTIWAL SZTUKI TRÓJMORZA

15 MAJA

W ramach Festiwalu Sztuki Trójmorza w Międzynarodowym Centrum Kultury odbyła się debata z udziałem ekspertów i ekspertek w dziedzinie kultury Europy Środkowej. Dyskutowali o wspólnym dziedzictwie i o współczesności regionu. Otwartą dla publiczności międzynarodową dyskusję *Wspólny rozwój – Festiwal Sztuki Trójmorza* rozpoczęło wystąpienie inauguracyjne pod tytułem: *The Central European Pendulum*, które wygłosił Richard Gregor, dyrektor Galerii Petera Michala Bohúňa w Liptowie na Słowacji.

Dyskusje, które złożyły się na debatę, dotyczyły wspólnych mianowników i stanu współpracy między instytucjami i obiegami kultury krajów Inicjatywy Trójmorza, a także dziedzictwa 25 lat działalności Funduszu Wyszehradzkiego. W pierwszej z nich, *International Cultural Cooperation in Central Europe – Heritage and Present*, uczestniczyli: dyr. Łukasz Galusek; prof. Rafał Solewski z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; Ciprian Mureșan, rumuński kurator i artysta; Paweł Szczepanik, pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. kultury, oraz Maja Wawrzyk, zastępczyni dyrektora wykonawczego Funduszu Wyszehradzkiego. Druga nosiła tytuł *Common development – 25 years of the Visegrad Fund* i była rozmową ekspertów w dziedzinie publicznego wspierania instytucji kultury. Wzięli w niej udział: Nina Vrbanová, dyrektorka Departamentu Kultury w Bratysławie; Małgorzata Kaźmierczak, prezeska AICA International; Barbora Kundračíková, kuratorka, Muzeum Sztuki w Ołomuńcu; Péter Inkei z Regionalnego Obserwatorium Finansowania Kultury w Europie Środkowo-Wschodniej, z którymi rozmawiała dr Martyna Nowicka-Wojnowska.

Festiwal Sztuki Trójmorza odbył się w 2025 roku po raz pierwszy. Tematem przewodnim wydarzenia były różnorodne modele sprawiedliwego rozwoju

Wystąpienie Richarda Gregora, dyrektora Galerii Petera Michala Bohúňa w Liptowie

Od lewej: prof. Rafał Solewski z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; Ciprian Mureşan, rumuński kurator i artysta; Paweł Szczepanik, pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Kultury; dyr. Łukasz Galusek; Maja Wawrzyk, zastępczyni dyrektora wykonawczego Funduszu Wyszehradzkiego

Od lewej: dr Martyna Nowicka-Wojnowska; Barbora Kundračíková – kuratorka, Muzeum Sztuki w Ołomuńcu; dr Małgorzata Kaźmierczak, prezeska AICA International; Péter Inkei, Regionalne Obserwatorium Finansowania Kultury w Europie Środkowo-Wschodniej; Nina Vrbanová, dyrektorka Departamentu Kultury w Bratysławie

widziane z perspektywy artystów. W ramach symultanicznej rezydencji artystycznej do Krakowa przyjechały duety kuratorów i twórców z Austrii, Bułgarii, Czech, Danii, Grecji, Węgier, Litwy, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Ukrainy i Turcji, a także duet reprezentujący obywatelskie społeczeństwo Białorusi. W festiwalu wzięło udział niemal 100 artystów i kuratorów z 14 krajów Inicjatywy Trójmorza i całego regionu. W ramach wydarzenia odbyła się również seria wystaw, w tym ekspozycja główna prezentowana w Bunkrze Sztuki.

Małgorzata Bożek
Ośrodek Komunikacji

Od lewej: Ciprian Mureșan, rumuński kurator i artysta; Paweł Szczepanik, pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Kultury; Maja Wawrzyk, zastępczyni dyrektora wykonawczego Funduszu Wyszehradzkiego; dyr. Łukasz Galusek; prof. Rafał Solewski z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

NAGRODA EUROPEJSKIE MUZEUM ROKU 2025

21–25 MAJA

Europejskie Muzeum Roku 2025 (European Museum of the Year Award) to najważniejsza i najdłużej przyznawana nagroda muzealna w Europie. Jej początki sięgają 1977 roku i są związane z inicjatywą brytyjskiego historyka Kennetha Hudsona budowy wspólnoty narodów Europy poprzez instytucje muzealne. Pomysł ustanowienia nagrody wsparła Rada Europy. Współcześnie co roku blisko czterdzieści instytucji z całego kontynentu uczestniczy w konkursie organizowanym przez European Museum Forum, organizację, której przedstawiciele odwiedzają wszystkie zgłoszone instytucje i dokonują wyboru nagrody głównej, specjalnej nagrody Rady Europy oraz kilku nagród towarzyszących.

Ceremonia wręczenia nagród oraz towarzysząca jej konferencja zostały zorganizowane w Białymstoku przez Muzeum Sybiru, laureata Nagrody Rady Europy 2024, dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwa Podlaskiego i Miasta Białystok. To był już drugi raz w blisko półwiecznej historii nagrody, gdy zawitała ona do Polski. Jeden z paneli towarzyszących wydarzeniu, *Innovating for Sustainable Future*, prowadził dr Michał Wiśniewski z Ośrodka Edukacji – Akademii Dziedzictwa, który od 2023 roku jest członkiem zarządu EMF.

dr Michał Wiśniewski
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

DZIEDZICTWO POGRANICZY
CZĘSTOCHOWA, ŁÓDŹ I WIELKOPOLSKA

20–29 SIERPNIA

Międzynarodowe Centrum Kultury we współpracy z Tokyo University of Foreign Studies oraz Fundacją MCK realizuje projekt „Dziedzictwo pogranicza", w ramach którego co dwa lata organizowane jest objazdowe seminarium naukowe dla badaczy z Japonii. Program obejmuje wizyty studyjne, wykłady oraz spotkania z przedstawicielami instytucji zajmujących się ochroną i badaniem dziedzictwa kulturowego Europy Środkowej.

W ciągu siedemnastu lat odbyły się seminaria poświęcone następującym obszarom: Galicja (Polska i Ukraina, 2008), Rzeczpospolita Obojga Narodów

W zamku cesarskim (Centrum Kultury Zamek) w Poznaniu

W Muzeum Narodowym Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie

(Polska i Litwa, 2010; Polska i Białoruś, 2012), Szlak Stefana Batorego (Polska, Słowacja, Węgry, 2014), Śląsk (2016), Państwo Wielkomorawskie (Polska, Słowacja, Czechy, 2018) oraz Pomorze, Warmia i Mazury (2023). Ósma edycja seminarium, zorganizowana 20–29 sierpnia 2025 roku, została poświęcona dziedzictwu Częstochowy, Łodzi i Wielkopolski. Tematem przewodnim programu, odbywającego się w roku tysiąclecia koronacji Bolesława Chrobrego, były początki państwa Piastów oraz kluczowe dla polskiej tożsamości miejsca pamięci.

Objazd rozpoczął się w Częstochowie, gdzie osoby uczestniczące zapoznały się z historią zespołu klasztornego na Jasnej Górze oraz odwiedziły pobliskie Konopiska. Kolejnym etapem była Łódź, w której uczestnikom i uczestniczkom przybliżono rozwój przemysłowy i złożoną, wielokulturową strukturę społeczną XIX i XX wieku, a także współczesne wyzwania związane z rewitalizacją miasta i kultywowaniem jego kultury pamięci. Następnie odwiedzono między innymi kompleks Księży Młyn, Centralne Muzeum Włókiennictwa oraz Muzeum Sztuki MS1, Dom Hilarego Majewskiego, ECI – Narodowe Centrum Kultury Filmowej oraz ulicę Piotrkowską. Istotnym elementem były wizyty w miejscach związanych z historią społeczności żydowskiej, w tym na Cmentarzu

W Kościele pw. Wszystkich Świętych w Poznaniu. Oprowadza dr Dorota Molińska

Przed Teatrem Wielkim w Poznaniu

Pokaz archiwum Braci Polskich na zamku w Kórniku

Na promie na Ostrów Lednicki

Na chórze muzycznym (pod organami) w poznańskiej farze

Żydowskim przy ulicy Brackiej i na Stacji Radegast, a także w Centrum Dialogu im. Marka Edelmana.

Drugą część seminarium poświęcono Wielkopolsce. Uczestnicy i uczestniczki odwiedzili rezerwat archeologiczny w Biskupinie, Gniezno wraz z Muzeum Początków Państwa Polskiego i katedrą oraz Ostrów Lednicki. Trzy dni przeznaczono na zapoznanie się z Poznaniem i jego historią. Wizyty objęły

Muzeum Archeologiczne w Biskupinie

W zamku cesarskim (Centrum Kultury Zamek) w Poznaniu

takie miejsca jak Rezerwat Archeologiczny „Genius Loci", katedrę poznańską, farę miejską (wraz ze strychem), ratusz, Muzeum Narodowe, Zamek Cesarski, Muzeum Powstania Poznańskiego – Czerwiec 1956, Centrum Szyfrów Enigma oraz Fort VII.

Podczas seminarium zwiedzono liczne miejscowości na terenie Wielkopolski i historycznego Śląska. Wśród całodniowych wyjazdów warto wspomnieć o trasie poświęconej dziejom reformacji i kontrreformacji, która objęła wizyty w Lesznie, Wschowie, Siedlisku i Grodzisku Wielkopolskim. Temat ten obecny był również podczas specjalnego pokazu wpisanych na *Międzynarodową listę światowego dziedzictwa* UNESCO *Pamięć Świata* akt Braci Czeskich, przechowywanych w Zamku w Kórniku. Grupa odwiedziła ponadto między innymi Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, oddział poznańskiego Muzeum Narodowego w Rogalinie, sanktuarium w Licheniu, opactwo w Lądzie i dawny posterunek graniczny w Pyzdrach.

Seminarium stanowiło część długofalowej współpracy akademickiej, umożliwiającej japońskim badaczom bezpośredni kontakt z wybranymi ośrodkami i instytucjami związanymi z historią i dziedzictwem Europy Środkowej.

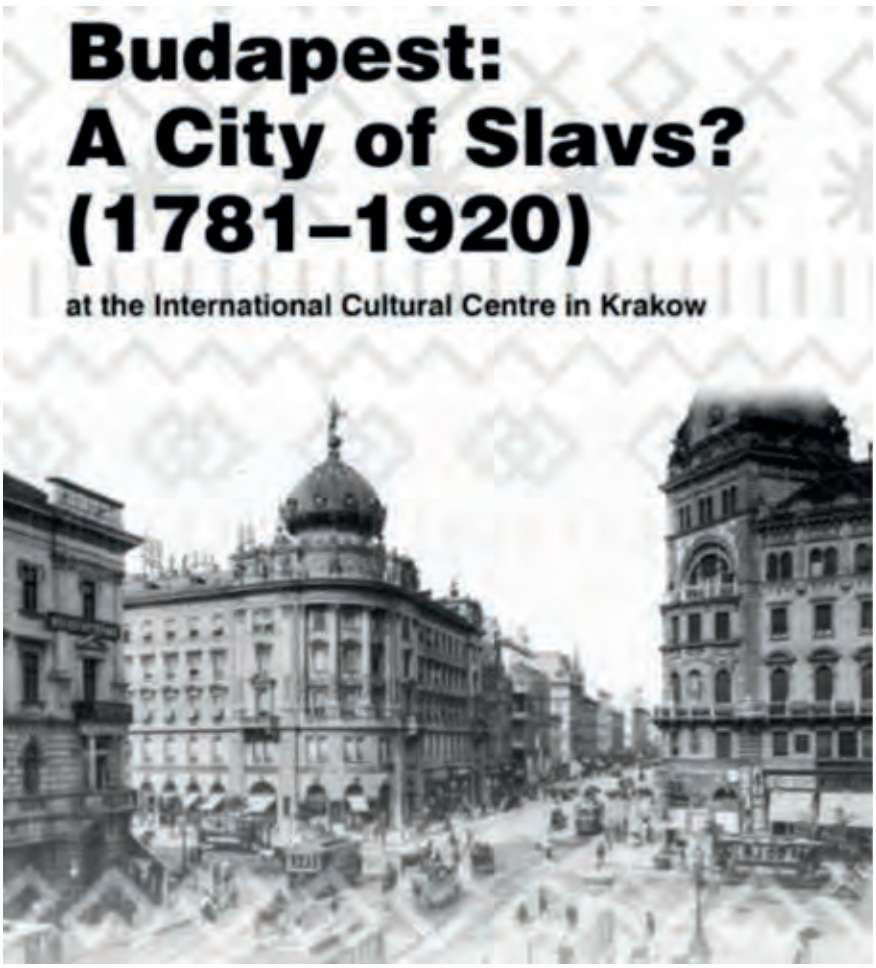
Marek Świdrak
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

BUDAPESZT – MIASTO SŁOWIAN? (1781–1920)

25–26 WRZEŚNIA

Konferencja naukowa została poświęcona wielowymiarowej obecności Słowian w Budzie, Óbudzie i Peszcie, miejscach połączonych we wczesnych latach siedemdziesiątych XIX wieku w jeden organizm miejski – Budapeszt. Jej celem było ukazanie Budapesztu jako „miasta dialektycznego", którego znaczenia kulturowe kształtowały się na styku różnych żywiołów narodowo-etnicznych, w tym istotnego pierwiastka słowiańskiego. Miasto wyrosłe na rzymsko-węgierskiej podstawie w trakcie swojego rozwoju, zwłaszcza po administracyjnym zjednoczeniu, stało się nowoczesną metropolią rywalizującą symbolicznie z Wiedniem, a zarazem przestrzenią intensywnych kontaktów między Węgrami a Słowianami.

Wystąpienia dotyczyły obecności Słowaków, Serbów, Chorwatów, Bośniaków i Polaków w przestrzeni miejskiej, ich udziału w życiu społecznym,

gospodarczym i instytucjonalnym oraz wzajemnych relacji między grupami etnicznymi. Analizowano Budapeszt jako rynek pracy i kuźnię elit, ośrodek komunikacyjny i medialny, a także przestrzeń codziennych praktyk, pamięci i identyfikacji. Przywoływano postaci Jána Kollára, Józefa Bema i Ljudevita Gaja jako symbole słowiańskiej obecności w mieście.

Organizatorami konferencji były Zespół Badań Kultur Słowiańskich w Monarchii Habsburskiej przy Instytucie Slawistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Instytutem Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk oraz MCK.

Anna Kępińska
Instytut Dziedzictwa Europejskiego

RZEŹBA W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ
IV KONGRES

21–22 PAŹDZIERNIKA

Międzynarodowe Centrum Kultury zostało zaproszone do pełnienia funkcji gospodarza i współtworzenia dwudniowej IV edycji Kongresu Rzeźby realizowanej w ramach wieloletniego, inwestycyjnego programu własnego Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku – *Rzeźba w przestrzeni publicznej dla Niepodległej*. Zainicjowane w 2022 roku orońskie kongresy stały się ważną platformą spotkań i dyskusji przedstawicieli środowisk zawodowych i społecznych, które zaangażowane są w kształtowanie i badanie przestrzeni publicznej. Czwarta edycja stała się przede wszystkim okazją do podsumowania i analizy efektów samego programu inwestycyjnego, w ramach którego – aby podnieść jakość estetyczną i funkcjonalną przestrzeni publicznych w Polsce – dokonywane są zakupy dzieł już istniejących lub realizowane prace według wybranego projektu artysty, bądź poddawane konserwacji dzieła powstałe przed laty, a wymagające już odnowienia i ochrony.

W pierwszym dniu Kongresu, oprócz prezentacji wszystkich dotychczasowych działań, uwagę poświęcono strategiom świadomego i odpowiedzialnego kształtowania wspólnych przestrzeni. Prelegentami pierwszego dnia było sześciu artystów, którzy przedstawili swoje propozycje rzeźbiarskie zrealizowane na zamówienie beneficjentów edycji 2025 oraz opowiedzieli o własnych doświadczeniach, postulatach, sugestiach i pomysłach związanych z pracą z „przestrzenią ogólnodostępną" z punktu widzenia twórcy rzeźbiarza.

Rejestracja gości w pierwszym dniu Kongresu

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik otwiera obrady

Od lewej: prof. Jarosław Kozakiewicz; Paulina Kurc-Maj, dyrektorka CRP w Orońsku; Anna Kłosowska; prof. Maciej Aleksandrowicz; Ewa Rombalska; prof. Bartłomiej Struzik

Maurycy Gomulicki zaprezentował realizowaną w ramach programu rzeźbę *Gaja* dla Fundacji Nowa Przestrzeń Sztuki w Busku-Zdroju, a Jan Sajdak omówił koncepcję *Wierzbowej Świątyni*, która zostanie ulokowana w warszawskim Parku Fosa i Stokach Cytadeli. Z kolei Jerzy Norkowski przybliżył ideę instalacji *Letnisko* w Poznań Visual Park nad Jeziorem Strzeszyńskim, realizowaną dla beneficjenta programu – Fundacji Europejskie Forum Sztuki.

Wystąpienie dr. Michała Wiśniewskiego

Od lewej: dr Monika Rydiger, Natalia Żak, Agata Małodobry, prof. Agata Agatowska, prof. Anna Maria Leśniewska, Magdalena Ujma

Dr Monika Rydiger i Natalia Żak

Prof. Erwin Kessler oprowadza po wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Agata Małodobry oprowadza po Ogrodzie Rzeźbiarek

Wśród prelegentów zaproszonych do udziału w Kongresie znalazł się również dr Jerzy Dobrzański, który przedstawił projekt funkcjonalnej rzeźby przestrzennej dla wsi Orońsko, dedykowanej inżynierowi Franciszkowi Ksaweremu Christianiemu. W tym gronie znalazł się dr Tomasz Domański, autor *Dzwonu poziomego*, dzieła inaugurującego plenerową kolekcję sztuki w Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie.

Autorskie prezentacje zamykała Katarzyna Lipecky, która opowiedziała między innymi o rzeźbie *Roślina*, przygotowanej dla Samorządowej Agencji Promocji i Kultury w Szczecinku. Ważnym momentem tego dnia było wystąpienie prof. Katarzyny Chrudzimskiej-Uhery, moderatorki poprzednich edycji Kongresu, która podsumowała dotychczasowe ustalenia i wnioski wypracowane podczas orońskich dyskusji w latach 2021–2024 oraz zaprezentowała wydawnictwo sumujące wystąpienia tudzież referaty ekspertów i ekspertek – osób uczestniczących we wszystkich dotychczasowych kongresach.

Miho Iwata podczas performansu

Wystawa prac studentów krakowskiej ASP towarzysząca Kongresowi

Wyjątkowym artystycznym zwieńczeniem pierwszego dnia Kongresu był performans Miho Iwaty w przestrzeni patia MCK.

Drugi dzień Kongresu, którego program został przygotowany przez zespół MCK (dr Monikę Rydiger i Natalię Żak), poświęcono rzeźbie w przestrzeni publicznej w perspektywie współczesnej i historycznej, nie tylko polskiej, ale także międzynarodowej. Zaproponowany temat *Negocjowanie przestrzeni. Parki rzeźby w Europie Środkowej* miał skierować uwagę na ponadlokalną perspektywę, która nie tylko pozwoliła osadzić rzeźbę w szerszym kontekście, ale też stała się okazją do wymiany doświadczeń i refleksji nad fenomenem Europy Środkowej.

Uwagę skupiono na ważnych społecznie obszarach natury – parkach, ogrodach rzeźby – które tworzą swoisty kontekst dla tej sztuki. Rzeźba współczesna umiejscawiana w naturalnym krajobrazie nie tylko jest kontynuacją wielowiekowej tradycji eksponowania jej w otoczeniu i na tle przyrody, ale też odkrywaniem ogromnego twórczego potencjału w budowaniu głębszych relacji z naturą.

W Naszym Ogródku u prof. Bogusława Bachorczyka

Ten szczególny „zwrot ku naturze", chęć subtelnego ingerowania bądź konfrontowania się z nią, czy wręcz używanie jej jako artystycznego tworzywa wpisują się w definicję „rozszerzonego pola rzeźby", wytyczonego przez słynny diagram Rosalind Krauss, porządkujący złożone przemiany tej dziedziny i nowe jej formuły wypracowane przez artystów w XX wieku.

Koncentrując się na tym zagadnieniu, jednocześnie przeanalizowano je, biorąc pod uwagę realia społeczno-polityczne, które znacząco wpłynęły na sferę publiczną i szczególnie rezonują w twórczości artystów działających w tym obszarze. Środkowoeuropejskie parki rzeźby to nie tylko intrygujący koncept artystyczny, ale też przestrzeń, w której wybrzmiewa kulturowy krajobraz regionu, z jego skomplikowaną historią i tożsamością.

Prelegenci drugiego dnia Kongresu zaprezentowali wybrane zespoły i parki współczesnej rzeźby w Europie Środkowej. Anna Podsiadły (Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku) omówiła znaczący charakter kolekcji rzeźb prezentowanych w orońskim parku. Prof. Erwin Kessler, dyrektor Muzeum Sztuki w Bukareszcie (Rumunia), zaprezentował założenie pomnikowe w Târgu Jiu, będące unikalnym zespołem rzeźb Constantina Brâncusiego, oraz przeprowadził jego porównanie ze współczesnymi zespołami rzeźb w przestrzeniach publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień na styku władzy i polityki. Dr Barbora Kundračíková z Muzeum Sztuki w Ołomuńcu (Czechy) zreferowała zagadnienie ram instytucjonalnych i idei parków rzeźby w Czechach. Z kolei Kristina Mizgirytė (Litwa, AV17 Gallery) zaprezentowała panoramę litewskich przykładów: zainicjowany w latach siedemdziesiątych minionego wieku park rzeźby w Kłajpedzie, „potransformacyjny" Europos parkas i współczesne praktyki na styku rzeźby i przestrzeni publicznej (efemeryczne pokazy w wileńskich parkach). Natomiast Deja Bečaj (Słowenia, Galeria Božidara Jakaca) przybliżyła ponadsześćdziesięcioletnią historię niezwykłej inicjatywy rzeźbiarskiej Forma Viva i zespołów w Ravne, Portorožu, Kostanjevicy, Mariborze. Leonarda Ķestere (Łotwa, Muzeum Turaida) omówiła historię *Dainu kalns* stworzonego przez rzeźbiarza Indulisa Ranka w Turaidzie. Z kolei dr Michał Wiśniewski (Kraków, MCK) syntetycznie

nakreślił problematykę środkowoeuropejskich parków z „niechcianą" rzeźbą socjalistyczną.

Dzień zakończył się panelem dyskusyjnym i dwoma wydarzeniami towarzyszącymi: oprowadzaniami performatywnymi Agaty Małodobry w Ogrodzie Rzeźbiarek oraz prof. Bogusława Bachorczyka w Naszym Ogródku – unikanej artystycznej przestrzeni przy ulicy Czystej 17 w Krakowie.

Bez wątpienia udział w kongresowych dyskusjach zaproszonego grona wybitnych ekspertów i badaczy – prof. Agaty Agatowskiej, prof. Macieja Aleksandrowicza, Anny Kłosowskiej, Marty Leśniakowskiej, prof. Anny Marii Leśniewskiej, Agaty Małodobry, Ewy Rombalskiej, prof. Bartłomieja Struzika, Magdaleny Ujmy – pozwolił na dogłębną analizę zjawiska, porównanie z przykładami zachodnioeuropejskimi, lepsze poznanie jego specyfiki i kontekstu.

dr Monika Rydiger, Natalia Żak
Ośrodek Wystaw

KURATORKI II DNIA KONGRESU *dr Monika Rydiger, Natalia Żak*
ORGANIZATORZY *Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie*
KOORDYNATORKI *Anna Podsiadły (CRP), Anna Adamczyk (CRP), Karolina Wójcik (MCK)*

WSPÓŁZALEŻNOŚĆ – TERAPIA – ODPORNOŚĆ
WOKÓŁ WPŁYWU KULTURY NA ZMIANĘ SPOŁECZNĄ

18–19 LISTOPADA

Międzynarodowe Centrum Kultury po raz kolejny pojawiło się na kongresie Open Eyes Economy Summit. W 2025 roku hasłem przewodnim wydarzenia była „Ekonomia wartości". Jako partner merytoryczny kongresu MCK zaangażowało się między innymi w sesję pod tytułem *Współzależność – terapia – odporność. Wokół wpływu kultury na zmianę społeczną*. Moderatorką tej dyskusji

panelowej, zaplanowanej w ramach bloku *Marka – Kultura* i ścieżki tematycznej *Rozwojowa siła kultury*, była dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, będąca również członkinią Rady Programowej OEES.

Podczas sesji zastanawiano się nad tym, jak kultura może nie tylko chronić tożsamość, lecz także realnie odnawiać – relacje, zasoby, przestrzenie i wspólnoty. Podkreślono, że dostęp do kultury powinien być prawem, a nie luksusem, i mówiono o tym, jak istotna jest współpraca świata kultury z innymi dziedzinami życia. Uczestnicy i uczestniczki spotkania rozważali również kwestie jej wpływu na zmianę społeczną oraz rolę w stanie permanentnego kryzysu, w jakim znaleźliśmy się ze względu na obecną sytuację na świecie. W panelu moderowanym przez dyr. Agatę Wąsowską-Pawlik wzięli również udział: Monika Auch-Szkoda, koordynatorka programowa z Fundacji PZU; Marta Karczewska, menadżerka ds. relacji rządowych i polityki publicznej w Europie Środkowo-Wschodniej, Tik Tok; Michał Merczyński, dyrektor Nowego Teatru w Warszawie; Paweł Potoroczyn, dyrektor organizacji Lublin Europejska Stolica Kultury 2029 i członek Rady Programowej OEES; Rasa Rimickaitė, członkini Rady Programowej MCK; oraz Maria Świerżewska, koordynatorka projektu, ING Polish Art Foundation.

W kongres OEES zaangażowany był także Bartosz Sadulski, redaktor naczelny magazynu „Herito", który w ramach OEES: Talks rozmawiał z Joanną Gierak-Onoszko, prezeską zarządu Unii Literackiej, o wspieraniu kultury czytania i o tym, czy wpisuje się ono w ekonomię wartości. Sesja nosiła tytuł *Czytelnictwo a dobrobyt. Czy wspieranie rozwoju kultury czytania wpisuje się w ekonomię wartości?*.

Małgorzata Bożek
Ośrodek Komunikacji

PRZYSZŁOŚĆ SEKTORA KULTURY I SEKTORA KREATYWNEGO W WIELOLETNICH RAMACH FINANSOWYCH 2028–2034

4 GRUDNIA

W siedzibie Międzynarodowego Centrum Kultury odbyło się forum eksperckie *Przyszłość sektora kultury i sektora kreatywnego w Wieloletnich Ramach Finansowych 2028–2034*, zorganizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Spotkanie otworzyła Marta Cienkowska, ministra kultury i dziedzictwa

Marta Cienkowska, ministra kultury, przywitała zebranych w Sali pod Kruki

Obrady w Sali Panoramicznej

narodowego, podkreślając strategiczne znaczenie kultury dla tożsamości oraz odporności społecznej: „Kultura i dziedzictwo kulturowe stanowią jeden z fundamentów istnienia państw oraz Unii Europejskiej – tożsamości rozumianej jako wspólnota wartości, głęboko osadzona w naszej bogatej historii" – zaznaczyła, nazywając kulturę infrastrukturą krytyczną. Wystąpienia online na otwarcie forum skierowali również do zebranych Glenn Micallef, komisarz UE ds. sprawiedliwości międzypokoleniowej, młodzieży, kultury i sportu, oraz Nela Riehl, przewodnicząca Komisji Kultury i Edukacji w Parlamencie Europejskim.

Forum miało na celu wypracowanie rekomendacji dla prac nad przyszłymi ramami finansowymi Unii Europejskiej na lata 2028–2034. W pięciu panelach tematycznych dyskutowano o sytuacji artystów, bezpieczeństwie

Michał Krasucki

dziedzictwa, roli mediów, wsparciu sektorów kreatywnych oraz spójności społecznej. W ostatniej debacie, moderowanej przez prof. Pawła Kubickiego z Katedry Społeczeństwa i Dziedzictwa Kulturowego Europy Uniwersytetu Jagiellońskiego, uczestniczyła między innymi dyr. Agata Wąsowska-Pawlik. Podkreślono w tej części znaczenie kultury dla integracji, zdrowia psychicznego i promowania wartości demokratycznych.

Podczas forum grono ekspertów i ekspertek omówiło także źródła i cele finansowania kultury, sektorów kreatywnych, dziedzictwa i mediów w nowej perspektywie budżetowej, w tym wsparcie dla artystów, rozwój kompetencji,

ochronę dziedzictwa czy inicjatywy medialne. Dyskusje odnosiły się również do dokumentów strategicznych Komisji Europejskiej, takich jak „Kompas kultury dla Europy" i program Agora UE.

Małgorzata Bożek
Ośrodek Komunikacji

WYKŁADY
SPOTKANIA
EDUKACJA KULTUROWA

SPOTKANIA I PROGRAM TOWARZYSZĄCY WYSTAWOM

SOCMODERNIZM

Styczeń upłynął pod hasłem socmodernizmu. W ramach kontynuacji programu otwartej w poprzednim roku wystawy odbyły się wykłady z cyklu TALK soc: prof. Heleny Huber-Doudovej o architektkach we wschodniej i zachodniej Europie, prof. Davida Crowleya podejmujący temat architektury jako krytyki w Europie Środkowej w latach 1970–1989 oraz dr Jovany Janinović – skupiający się na terminie Socmodernizm 2.0, pod którym kryją się społeczne narracje architektury xx wieku.

Ostatnie autorskie oprowadzanie w ramach wystawy zrealizowane przez Marcina Wojdaka (Cosmoderna), fotografa i autora książek o architekturze, skupione zostało na alternatywnej ścieżce narracyjnej. Niekonwencjonalna forma angażująca zgromadzoną publiczność stała się punktem wyjścia do osnutej absurdem i humorem opowieści o architekturze i ludziach, którzy ją tworzyli.

W ramach finisażu ekspozycji, a także ostatniego pokazu z cyklu SOC DOK zorganizowana została polska premiera filmu dokumentalnego *Czechosłowacka architektura 58–89*. Gośćmi specjalnymi wydarzenia byli twórcy filmu Pavlína Muzikářova i reżyser Jan Zajíček, z którymi rozmowę po projekcji przeprowadził dr Michał Wiśniewski.

Od lewej: dr Michał Wiśniewski, Pavlína Muzikářová i Jan Zajíček

W ostatni weekend trwania ekspozycji Natalia Żak oraz dr Michał Wiśniewski zaprezentowali oprowadzania kuratorskie, które cieszyły się dużym zainteresowaniem.

ŚMIEJĄC SIĘ JEDNYM, PŁACZĄC DRUGIM OKIEM

Z początkiem marca nastąpiło otwarcie wystawy *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora*. Dzień przed oficjalnym otwarciem odbyło się oprowadzanie dla influencerów i influencerek oraz

Od lewej: prof. Erwin Kessler, dr Sabra Daici i dyr. Agata Wąsowska-Pawlik

Od lewej: Edwin Bendyk, dr Tomasz Szerszeń, dr Eliza Kącka, Jakub Skrzywanek i dr Paulina Małochleb

osób edukatorskich, które poprowadził osobiście kurator oraz właściciel kolekcji prezentowanej na ekspozycji – dr Ovidiu Șandor. Wśród zaproszonych gości znaleźli się twórcy internetowi, prezentujący w social mediach treści związane ze sztuką, designem, fotografią i dobrostanem. Drugą część wieczoru stanowiło oprowadzanie po siedzibie MCK zrealizowane przez dr. Michała Wiśniewskiego.

Wernisaż wystawy został uświetniony rozbudowaną częścią artystyczną, której koncepcję przygotowali Joanna Biegacz, Paulina Semianchuk oraz Marcin Pańtak z Ośrodka Komunikacji. Było to połączenie poezji rumuńskiej, tańca i muzyki, tworzących syntezę sztuk odnoszącą się do emocji i pamięci. Występ zarejestrował Borys Dubiański, a wykonali go: grupa taneczna Laboratorium Pamięci do choreografii autorstwa Agaty Jędrzejczak oraz zespół wokalny Chmara pod kierownictwem Aleksandry Zawłockiej, głosem rumuńskiej poezji był Sebastian Pietrzak. Za konsultację językową odpowiadała Joanna Kornaś-Warwas.

W ramach weekendu otwarcia wystawy zorganizowano także debatę: *Sztuka cenniejsza niż złoto. O kolekcjonowaniu* z udziałem Adriany Babeți, Diany Marincu, dr. Ovidiu Șandora, którą poprowadził dr Łukasz Galusek. Skupiona została wokół refleksji nad znaczeniem kolekcji sztuki jako formy interpretacji dziedzictwa artystycznego oraz sposobem na budowanie dialogu między różnymi perspektywami – historyczną, krytyczną i osobistą.

Pod koniec marca odbyło się spotkanie wokół tematu przestrzeni miejskiej odzwierciedlającej procesy społeczne i kulturowe połączone z wymianą doświadczeń między dwoma krajami pod tytułem *Miejski grunt kultury. Polska i Rumunia*. Wydarzenie poprowadził dr Łukasz Galusek, a jego gośćmi byli prof. Kazimierz Jurczak i prof. Irina Tulbure, którzy odpowiedzieli również na pytania, jak urbanizacja, polityka przestrzenna i dziedzictwo architektoniczne kształtują krajobraz miejski w Polsce i w Rumunii.

W kwietniu w ramach wystawy *Śmiejąc się…* zorganizowano oprowadzanie autorskie z dr. Jakubem Kornhauserem: *Dzikie płuco. Awangarda w sztuce rumuńskiej*. We współpracy z Kinem pod Baranami prezentowany był film *4 miesiące, 3 tygodnie i 2 dni* w reżyserii Cristiana Mungiu. Projekcji towarzyszyło

spotkanie z udziałem Julii Holewińskiej i Elżbiety Łapczyńskiej, które poprowadziła dr Paulina Małochleb.

Pod koniec miesiąca MCK gościło prof. Erwina Kesslera, który wygłosił wykład *100 lat (re)modernizmów sztuki rumuńskiej*, a także wykonał oprowadzanie eksperckie *Spojrzenie przez współczesną sztukę rumuńską*. Badacz opowiedział o sztuce Rumunii i o jej przemianach na przestrzeni ubiegłych stu lat.

W maju Aleksandra Zawłocka, wokalistka, aktorka i pedagożka, przeprowadziła warsztaty śpiewu intuicyjnego oparte na jej autorskiej metodzie „Harmonia Głosu i Ciała", skupione na pieśniach tradycyjnych i koncentrujące się na wydobywaniu głębi głosu oraz jego mocy. Oprócz ekspertów swoje spojrzenie na wystawę zaprezentowali także artyści, których prace wystawiano w przestrzeni ekspozycji. Wśród nich była Andreea Anghel, rumuńska artystka interdyscyplinarna, która podczas oprowadzania *Mity i rzeczywistości* zaprezentowała unikalną, autorską perspektywę, nawiązując do obecnej sytuacji politycznej w Rumunii, do związanych z nią niepokojów, ale też do własnego procesu twórczego i tamtejszej sceny artystycznej.

W czerwcu podczas spotkania *Witaj, smutku. Śmiech przez łzy jako strategia przetrwania* prof. Bogdan de Barbaro, prof. Joanna Hańderek oraz dr Maciej Kałuża rozmawiali o akceptacji rozpaczy i o tym, co Rumuni nazywają *„a face haz de necaz"*, czyli znajdowaniu uśmiechu nawet w obliczu nieszczęść. Spotkanie cieszyło się ogromnym zainteresowaniem ze strony licznie zgromadzonej publiczności.

Swoją autorską interpretację wystawy zaprezentowała Anna Batko podczas autorskiego oprowadzania *Mrużenie lewego oka. O prymitywizmie i ludowości, wewnętrznej emigracji i cichym buncie*. Krytyczka sztuki skupiła się na outsiderach, twórcach funkcjonujących poza systemem, dla których życie i działania artystyczne na marginesie były sposobem na ucieczkę przed polityczną kontrolą.

Literatura rumuńska znalazła swoje miejsce w MCK podczas dyskusji na temat *Dzieł zebranych* Maxa Blechera, publikacji wydanej nakładem Państwowego Instytutu Wydawniczego. W spotkaniu zorganizowanym wspólnie z PIW oraz Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie uczestniczyli: tłumaczka książki Joanna Kornaś-Warwas, dr Grzegorz Jankowicz, dr Paulina Małochleb i dr Piotr Paziński. Po spotkaniu odbyła się projekcja filmu *Zabliźnione serca* rumuńskiego reżysera Radu Judego na podstawie powieści Maxa Blechera pod tym samym tytułem.

Warsztaty śpiewu intuicyjnego z Aleksandrą Zawłocką

Prof. Bogdan de Barbaro z uczestniczkami spotkania

Muzyka, taniec oraz odczuwanie sztuki poprzez ruch i zmysły odegrały istotną rolę w budowanej wokół wystawy narracji – zorganizowano taneczny weekend, w ramach którego odbyły się taneczne oprowadzania z ruchem improwizowanym po ekspozycji z Agatą Małodobry – kustoszką Muzeum Narodowego w Krakowie, a także warsztaty tańca intuicyjnego *Pomiędzy galaktyką a piecem kaflowym jest miejsce na zachwyt*, przeprowadzone przez Barbarę Przerwę, animatorkę kultury o specjalizacji tanecznej, pedagożkę i edukatorkę związaną z Muzeum Narodowym we Wrocławiu. Przestrzenie MCK stały się miejscem do swobodnej ekspresji ruchowej.

Tanecznemu weekendowi towarzyszyły prezentacja i degustacja *Rumunia kraina wina*, które poprowadził sommelier Alex Casianov, promotor kultury i kuchni Mołdawii i Rumunii. Przybliżył on historię winiarstwa tego regionu i zaproponował degustację wybranych rumuńskich win od czołowych

producentów. Wydarzenie wraz premierą literacką *Dzieł zebranych* odbyło się w ramach 15. edycji Festiwalu Kultury Rumuńskiej, organizowanego przez Rumuński Instytut Kultury w Warszawie.

Pod koniec czerwca autorskie oprowadzanie zaprezentował jeden z artystów związanych z Krakowem – prof. Bogdan Achimescu. Podczas wydarzenia *Rumuński akcjonizm i Grupul Sigma* twórca poruszył zagadnienie rumuńskiego akcjonizmu, a także jeden z najważniejszych momentów w sztuce Rumunii lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku – działalność neoawangardowej Grupy Sigma z Timișoary.

W lipcu w ramach działań związanych z finisażem wystawy do MCK powrócił Marcin Wojdak (Cosmoderna), który podczas autorskiego oprowadzania *Zamknij oczy i rób, co chcesz* opowiedział o kluczowej roli, jaką odgrywa intuicja w odbiorze sztuki współczesnej. Wydarzeniem kończącym wystawę było spotkanie z rumuńskim reżyserem Radu Judem. O „polskości" i „rumuńskości", o tym, gdzie kończy się kultura, a zaczyna rozrywka oraz czy jedno wyklucza drugie, rozmawiał z reżyserem dr Miłosz Stelmach. Podczas spotkania, które zgromadziło w MCK liczną widownię, dyskutowano o granicach tego, co nazywane jest popkulturą, rozrywką, ale też twórczością artystyczną.

BRÂNCUȘI. RZEŹBIENIE ŚWIATŁEM

Pod koniec września nastąpiło otwarcie wystawy *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*, która skupiona została wokół światła i fotografii oraz ich kluczowej roli w kształtowaniu formy przez artystę. Motywem przewodnim programu towarzyszącego stało się zatem zacieranie granic pomiędzy tym, co realne, a tym, co wyobrażone. Osoby uczestniczące w zajęciach, warsztatach, oprowadzaniach, koncertach czy projekcjach podejmowały wraz z prowadzącymi zagadnienie siły artystycznego przekazu, a także postrzegania jego widzialności i realności.

Na otwarcie zorganizowano oprowadzanie dla internetowych twórców i twórczyń oraz osób edukatorskich, które poprowadziła kuratorka wystawy dr Doïna Lemny. Kolejną część wieczoru stanowiła premiera limitowanego zestawu – *Talerzyka Brâncușiego*, wyniku współpracy MCK oraz Bistro Charlotte.

Wernisaż wystawy uświetniono częścią artystyczną w postaci wideo autorstwa Macieja Bernasia nawiązującego do sławnego mitu założycielskiego – przejścia Brâncușiego z rumuńskich Karpat do Paryża.

Gościem MCK był wówczas również kolekcjoner David Grob. Wspólnie z dr Doïną Lemny – wybitną znawczynią twórczości artysty – wziął udział w spotkaniu *Kolekcjonowanie zdjęć Brâncușiego to pasja mojego życia*, które poprowadziła dziennikarka i krytyczka sztuki Justyna Nowicka.

Zwieńczeniem weekendu otwarcia była degustacja rumuńskich win, zrealizowana ponownie przez sommeliera Winnic Mołdawii Alexa Casianova. Ekspert opowiedział o najważniejszych lokalnych szczepach win i o najciekawszych wątkach kulturowych związanych z rumuńskim winiarstwem.

W październiku z eksperckim spojrzeniem na wystawę powrócili dr Jakub Kornhauser podczas oprowadzania *Wewnętrzne kształty* oraz prof. Erwin Kessler podczas spotkania *Brâncuși: Seeing the Sight*, skupionych wokół postaci wielkiego twórcy oraz jego warsztatu. Oprowadzanie prof. Kesslera towarzyszyło Kongresowi *Rzeźba w przestrzeni publicznej*, organizowanemu wspólnie przez Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku i MCK.

Na przełomie października i listopada obyły się liczne projekcje filmowe, począwszy od produkcji *Suspiria* (2018) w reżyserii Luki Guadagnina oraz

Od lewej: red. Justyna Nowicka z Radia Kraków, dr Doïna Lemny i David Grob

The Square (2017) w reżyserii Rubena Östlunda w ramach cyklu Sensualne Kino, organizowanego wspólnie z Kinem pod Baranami. Motywem przewodnim cyklu były miłość do sztuki oraz szaleństwo, przesuwające granice i zadające pytania, czy to, co widzimy, jest tym, czym jest naprawdę.

Dodatkowo odbył się pokaz filmu *Fackelmann*, któremu towarzyszyło spotkanie *Architekt, który budował marzenia z betonu*. Rozmowę z reżyserem Gratianem Gâldăuem poprowadził dr Michał Wiśniewski. Twórca opowiedział, kim dla niego jest Hans Fackelmann i jak wyglądał proces pracy nad filmem o nim.

Zorganizowano także projekcję dokumentu *W poszukiwaniu utraconego ojca* wraz ze spotkaniem psychologicznym *Brâncuși. Ojciec: nieobecny czy nieistniejący?*, którego gościniami były filmoznawczyni Anna Taszycka i psycholożka Agnieszka Kurtyka.

Pod koniec listopada prof. Bogdan Achimescu wykonał w przestrzeni wystawy oprowadzanie połączone z performansem *Brâncuși w ruchu. Trzy rysunki o podróży, miłości i metodzie*. Korzystając ze specjalnych rzutników, artysta stworzył na żywo oryginalną opowieść o rumuńskim twórcy.

Podczas wydarzenia *Niekończąca się fotografia* ekspert w dziedzinie sztuki współczesnej, a zwłaszcza w zakresie fotografii – Adam Mazur, zaprezentował spojrzenie na wystawę przez pryzmat ulotności medium fotograficznego, zadając pytanie, czy zdjęcie dzieła sztuki może się stać sztuką samą w sobie. W grudniu finisaż wystawy obfitował w działania performatywne. Zaprezentowano pokaz niemego filmu *Brancusi Filmed* z muzyką na żywo w wykonaniu Wojciecha Kiwera – kompozytora, twórcy instalacji i spacerów dźwiękowych. Tworzywem spektaklu były między innymi klatki filmu, muzyka z wystawy MCK autorstwa Justyny Stasiowskiej oraz oryginalne utwory, których rumuński artysta słuchał w swojej pracowni w Paryżu.

Wydarzeniami kończącymi wystawę w ostatnim dniu jej prezentacji były oprowadzanie kuratorskie Karoliny Wójcik oraz performans *Wzięli drewno do lasu i stali się rzeźbą* prof. Bogusława Bachorczyka we współpracy z artystami – Samuelem Kłodą i Michałem Iwańskim. Wykrojniki do rzeźb twórcy stały się jednym z eksponatów podczas finisażowego pokazu.

INNE WYDARZENIA ORGANIZOWANE PRZEZ MCK

Pod koniec lutego MCK we współpracy z Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego zorganizowało debatę inspirowaną raportem *Między Kresami a Kulturą. Polskie soft-power na kierunku wschodnim* autorstwa dr. Kacpra Dziekana. W dyskusji udział wzięli: autor raportu dr Łukasz Galusek i Ludwika Włodek, którzy rozmawiali o instytucjach kształtujących polską politykę kulturalną, o edukacji jako narzędziu *soft power* oraz o kluczowych inicjatywach i programach. Przedstawili także rekomendacje, jak wzmocnić skuteczność polskiej miękkiej siły na Wschodzie.

Pod koniec marca we współpracy z Ambasadą Republiki Estońskiej w Polsce w jej siedzibie zostało zorganizowane spotkanie wokół 54. numeru magazynu „Herito". O współczesnej Estonii, jej kulturze, relacjach z Polską i problemach geopolitycznych dr Łukasz Sommer rozmawiał z estońskim pisarzem prof. Reinem Raudem. Dyskutowali o wyjątkowym charakterze, drodze do rozwoju i współczesnych wyzwaniach Estonii.

W ramach promocji najnowszego tomu serii Heritologia pod koniec maja odbyły się dwa spotkania autorskie z Michałem Krasuckim, autorem książki *Warszawskie getto. Pomiejsce*. Rozmowy z autorem przeprowadzili: prof. dr hab. Jacek Leociak (w Warszawie), kierownik Zespołu Badań nad Literaturą Zagłady w Instytucie Badań Literackich PAN, oraz dr Edyta Gawron (w Krakowie), historyczka specjalizująca się w dziejach Żydów polskich i wykładowczyni Instytutu Judaistyki UJ. Spotkania były okazją do refleksji nad pamięcią miasta, mechanizmami zapominania i sposobami upamiętniania – a także nad naszą odpowiedzialnością za dziedzictwo trudnej historii.

Rysowany wykład prof. Bogdana Achimescu

Michał Krasucki z czytelnikami

Pod koniec czerwca zorganizowano premierę 56. numeru „Herito" *Pogórnicze* pod tytułem *Hałdy i szyby* z udziałem badaczki Marty Tomczok i działacza kultury Adama Kowalskiego. Spotkanie poprowadził Bartosz Sadulski. W trakcie dyskusji podjęty został temat postrzegania materialnego i architektonicznego dziedzictwa pokopalnianego oraz prześledzenia historii wydobycia na terenie Polski.

We wrześniu pogórniczemu numerowi poświęcona została rozbudowana trasa promująca *Tour de Ślōnsk*. Obejmowała ona cykl spotkań:

– *Co po kopalniach?* w Katowicach, goście: dr Łukasz Galusek, Jarosław Makowski, Anna Syska, zorganizowane we współpracy z Teatrem Śląskim Katowicach oraz Muzeum Śląskim;

– *Jak się robi muzeum?* w Chorzowie, goście: dr Adam Hajduga, Tomasz Owoc, zorganizowane we współpracy z Muzeum Hutnictwa w Chorzowie;

– *Pogórnicze miasto przyszłości* w Rybniku, goście: Marek Gołosz, Adam Kowalski, zorganizowane we współpracy z Zabytkową Kopalnią Ignacy i Galerią Sztuki Rzeczna w Rybniku;

– *Śląsk przyszłości* w Zabrzu, goście: Bartłomiej Szewczyk, Izolda Czmok, Grzegorz Kulik, zorganizowane we współpracy z Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu – Kopalnia Guido.

Spotkania poprowadził Bartosz Sadulski – redaktor naczelny magazynu. Rozmowy skupione były wokół zagadnień: jak rozpoznawać, dbać i pielęgnować architektoniczną spuściznę przemysłu oraz niematerialny i duchowy wymiar przemysłu.

Równocześnie w ramach 91. Międzynarodowego Kongresu PEN w Krakowie w MCK zorganizowano debatę *PEN w czasach niepokoju*, której gośćmi byli: Natasha Lomouri, promotorka literatury i dyrektorka PEN Gruzja; Adam Michnik, redaktor naczelny „Gazety Wyborczej", historyk i publicysta; Wołodymyr Jermołenko, ukraiński filozof i prezes PEN Ukraina. Spotkanie poprowadziła dziennikarka oraz autorka książki *Idzie wojna?* Agnieszka Lichnerowicz, a zorganizowane zostało we współpracy z Polskim PEN Clubem oraz z Krakowskim Biurem Festiwalowym.

W październiku odbyła się premiera 57. numeru „Herito" poświęconego Banatowi – nierównomiernie podzielonemu pomiędzy Rumunię, Serbię i Węgry. O regionie, którego mieszkańcy mają jednak wspólną ojczyznę, rozmawiali dr Olga Bartosiewicz-Nikolaev oraz dr hab. Tomasz Kwoka. Spotkanie poprowadził Bartosz Sadulski.

Pod koniec listopada MCK gościło ukraińskich autorów – Julię Iluchę i Myrosława Łajuka, z którymi o książkach *Moje kobiety* i *Bachmut* rozmawiała dr Aleksandra Wojtaszek. Spotkanie zorganizowane zostało we współpracy z Kolegium Europy Wschodniej oraz z Instytutem Ukraińskim.

W grudniu odbył się wykład *Architecture Is an Instrument of Power – Russian Version: Invasion of Ukraine* (Architektura jako narzędzie władzy – wersja rosyjska: inwazja na Ukrainę), wygłoszony przez dr. Lukasa Pauera, badacza specjalizującego się w analizowaniu dziedzin takich jak architektura, geografia, politologia czy media przez pryzmat wykorzystywania ich jako narzędzie władzy. Spotkanie zostało zorganizowane we współpracy z Konsulatem Generalnym Austrii w Krakowie oraz z Narodowym Instytutem Architektury i Urbanistyki w Warszawie.

Ostatnim wydarzeniem, które odbyło się w MCK w 2025 roku, było spotkanie *Zadar między mitami a rzeczywistością* z Robertem Makłowiczem i prof. Maciejem Czerwińskim, promujące publikację *Złoto i srebro Zadaru* wydaną nakładem Wydawnictwa MCK. Książka prezentuje bogactwo twórczości Miroslava Krleży i ukazuje miejsce, jakie ten wybitny pisarz zajmuje w pejzażu kultury środkowoeuropejskiej. Rozmowę poprowadził Grzegorz Wysocki.

Marcin Pańtak
Ośrodek Komunikacji

PROGRAM EDUKACYJNY TOWARZYSZĄCY WYSTAWOM

Głównym założeniem programu edukacyjnego Międzynarodowego Centrum Kultury jest nauka aktywnego uczestnictwa w kulturze. Z tego powodu większość zajęć ma początek w Galerii, w otoczeniu dzieł sztuki. Tegorocznym wystawom towarzyszyły cykliczne warsztaty, spacery, lekcje oraz oprowadzania przeznaczone dla rodzin z dziećmi, młodzieży, dorosłych, grup szkolnych oraz indywidualnych zwiedzających. Ekspozycje stanowiły przestrzeń do poznawania nowych tematów, rozwijania zainteresowań i zadawania pytań, a lekcje galeryjne oferowały ciekawą alternatywę dla szkolnych zajęć. Warsztaty, spacery i spotkania sprzyjały dialogowi, wymianie pomysłów i inspiracji – otwierając uczestników i uczestniczki na sztukę w sposób aktywny i angażujący.

Podczas niedzielnych warsztatów plastycznych *MINIspotkania ze sztuką* najmłodsi uczestnicy i uczestniczki rozwijali zdolności manualne, poznawali twórczość prezentowaną na wystawach oraz odkrywali nowe pojęcia związane ze sztuką oraz z dziedzictwem kulturowym. Równoległym projektem, skupionym wokół eksponowanych w MCK dzieł, były warsztaty prowadzone w języku ukraińskim – *Słówka i pędzle*. Łączyły one elementy zajęć plastycznych z nauką języka polskiego oraz ukraińskiego. Warsztaty poprzez kreatywne działania zbliżają zarówno ukraińskie, jak i polskie rodziny, tworząc integracyjne, wielokulturowe środowisko. Każda z wystaw została opatrzona ścieżką edukacyjną, umożliwiając wspólne, rodzinne zwiedzanie i odkrywanie ekspozycji. Zagadki i łamigłówki dostosowane do potrzeb najmłodszych odbiorców sztuki prowadziły szlakiem najciekawszych obiektów zgromadzonych w Galerii MCK, jednocześnie wspierając wzmacnianie więzi rodzinnych. Poza cyklicznymi, weekendowymi warsztatami dzieci odwiedzały Kamienicę pod Kruki

Warsztaty sensoryczne podczas *Dostępnej niedzieli*

Ścieżka edukacyjna do wystawy *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem*

Ścieżka edukacyjna do wystawy *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

podczas tematycznych warsztatów i spotkań organizowanych z okazji świąt, ferii zimowych, wakacji czy mikołajek. Do każdej ekspozycji został także przygotowany program lekcji galeryjnych skierowany do uczniów i uczennic oraz osób uczących w szkołach podstawowych lub ponadpodstawowych zatytułowany *Wystawa z klasą!*. Zajęcia polegały na aktywnym zwiedzaniu ekspozycji, interpretacji dzieł oraz na wykonywaniu kreatywnych prac artystycznych inspirowanych poznawaną sztuką. W MCK często gościły grupy zorganizowane: dzieci z przedszkoli, uczniowie i uczennice, osoby studenckie czy dorośli uczestniczący w dostosowanych do potrzeb i zainteresowań oprowadzaniach oraz warsztatach. Otwarte oprowadzania w językach polskim, angielskim oraz

Spotkanie w pracowni Marty Antoniak

ukraińskim odbywały się w każdy weekend, prezentując aktualnie eksponowaną twórczość, często nawiązując również do bieżących problemów i tematów. Uczestniczyły w nich przede wszystkim osoby dorosłe oraz nastoletnie. Poza tradycyjnymi oprowadzaniami każda wystawa proponowała oprowadzania tematyczne – autorski wybór tematów edukatorów. Ich rolą było przedstawienie szerszego kontekstu oraz wyeksponowanie poszczególnych zagadnień w czasie ostatnich tygodni trwania ekspozycji. Wystawom towarzyszyły comiesięczne wykłady skierowane do dorosłej publiczności *Dojrzali do sztuki*, prowadzone przez historyczkę sztuki i wieloletnią współpracowniczkę MCK dr Małgorzatę Jędrzejczyk. Spotkania dotyczyły historii, kultury i architektury związanych z postaciami oraz miejscami prezentowanymi w przestrzeni Galerii. Były okazją do dyskusji, wspólnego zwiedzania i dialogu wokół dzieł sztuki.

Ekspozycja *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem. Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Șandora* stała się pretekstem do realizacji szerokiej oferty edukacyjnej. W ramach cyklu *Wystawa z klasą!* najmłodsi odkrywali emocje ukryte w formie i kolorze, uczniowie klas IV–VIII zgłębiali absurdy dadaizmu, tworząc humorystyczne kolaże. Młodzież szkół ponadpodstawowych skupiła się na krytycznej analizie sztuki rumuńskiej. Ofertę uzupełniały tematyczne, autorskie oprowadzania przygotowane przez edukatorki oraz edukatorów MCK. Dotyczyły one między innymi natury w sztuce rumuńskiej, postaw artystów wobec władzy komunistycznej, sztuki konceptualnej, znaczenia twórczości rumuńskiej w kontekście globalnym, dadaistycznego humoru oraz głosu mniejszości w sztuce Rumunii. Oferta edukacyjna wykraczała poza mury instytucji. Na Cmentarzu Rakowickim uczestnicy pleneru *Radość dla oka, pociecha dla ducha* ćwiczyli rysunek, utrwalając w detalach nagrobków subtelny dialog piękna z przemijaniem. Rynek stał się z kolei sceną dla działań zatytułowanych *Szalenie szybkie szkice!*, gdzie dynamikę miejskiego życia chwytano, łącząc szkic ze słowem i performansem. Spacer *Miasto na opak* z dr Małgorzatą Jędrzejczyk odsłaniał oblicze krakowskiej awangardy, naznaczone ironią i buntem. Trasa wiodła od dziedzictwa Kabaretu Zielony Balonik aż po współczesny aktywizm, ukazując ciągłość twórczej nonkonformistyki w miejskiej przestrzeni.

Warsztaty multisensoryczne na wystawie *Dotyk Sztuki – laboratorium formy*

W trakcie Nocy Muzeów uczestnicy tworzyli kolorowe „totemy" z Aleksandrą Barczak – osobiste kompozycje inspirowane pracami André Caderego oraz rzeźbili w drewnie pod okiem Bartłomieja Pochopienia. Podczas zajęć *Ornament wiecznie żywy?* uczestnicy i uczestniczki rzeźbili ornamenty w drewnie, które posłużyły do stworzenia stempli, wykorzystanych do zdobienia toreb tradycyjnymi rumuńskimi motywami. Z kolei w ramach Cracow Art Week KRAKERS zrealizowano *Zlepki autoetnograficzne* – warsztaty kolażu. Czerpiąc z dadaistycznej estetyki, można było składać z prasowych wycinków osobiste historie na granicy jawy i snu, by podkreślić znaczenie autoetnografii jako narzędzia do opowiadania osobistych historii.

Program towarzyszący wystawie *Dotyk Sztuki – laboratorium formy* zaprojektowano z myślą o zapewnieniu równego dostępu osobom z niepełnosprawnością wzroku, przy jednoczesnym zachowaniu jego otwartego charakteru dla wszystkich odbiorców i odbiorczyń zainteresowanych sztuką, grafiką i architekturą. Warsztaty *Na tropie art déco* skupiały się na roli detalu i ornamentu w architekturze XX wieku. Na zajęciach *W pracowni grafika*, przy ulicy Asnyka 6, uczestnicy i uczestniczki tworzyli grafiki w technice suchego tłoku, dotykowo

W dialogu z Brâncuși. Maciej Bernaś, prof. Bogusław Bachorczyk, dr Maciej Sroka i Bartek Buczek z publicznością

poznając zapomniane rzemiosło. Wakacyjne warsztaty pozwalały wielozmysłowo odkrywać symbolikę architektonicznych godeł oraz tworzyć własne prace inspirowane detalami krakowskich kamienic. Zwieńczeniem programu stał się dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku rodzinny spacer szlakiem modernistycznych godeł.

Jednym z filarów programu edukacyjnego towarzyszącego wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem* były lekcje galeryjne adresowane do osób uczących się w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Najmłodsi poznawali fotograficzny oraz rzeźbiarski dorobek artysty oraz tworzyli własne, inspirowanie nim prace. Uczniowie i uczennice klas IV–VIII zestawiali jego twórczość z pracami współczesnych artystów, a młodzież ze szkół ponadpodstawowych w ramach warsztatów *Sztuka uważnego patrzenia* ćwiczyła krytyczny odbiór sztuki oraz wrażliwość na światło, formę i detal. Odbiorcy i odbiorczynie MCK odwiedzali pracownie krakowskich artystów – Marty Antoniak, dr. Michała Sroki i Bartka Buczka. W kameralnych przestrzeniach pracowni mogli przyjrzeć się codzienności pracy twórczej, procesowi powstawania dzieła, przygotowywania wystaw oraz współpracy z instytucjami kultury. Marta Antoniak zaprezentowała autorskie szkicowniki oraz osobistą kolekcję obiektów z lat dziewięćdziesiątych towarzyszących jej całej drodze twórczej. Opowiedziała o swoim charakterystycznym podejściu, w którym łączyła klasyczne techniki artystyczne z materiałami zupełnie obcymi światu sztuki, budując własne, hybrydyczne uniwersum. Dr Michał Sroka poruszył temat roli artysty, trudnych debiutów i budowania kontekstu dla własnych dzieł, a także tego, jak ważny jest społeczny odbiór sztuki i tworzenie nowych miejsc jej prezentacji. Z kolei w przestrzeni Bartka Buczka uczestnicy poznali kulisy pracy art handlera i zaplecze współczesnych wystaw oraz słuchali o tym, jak wiele obowiązków wiąże się z obecnością w środowisku artystycznym, daleko wykraczając poza samą twórczość.

Autorski cykl warsztatów dla dorosłych poprowadził architekt i edukator Bartłomiej Pochopień, splatając wykłady z działaniami praktycznymi.

W przestrzeni krużganków krakowskiego Klasztoru oo. Dominikanów odbyły się *Fantastyczne faktury, czyli coś o miłości do materiałów*, zajęcia skupione na nauce uważnego patrzenia, dostrzegania struktur i faktur, by potem przenieść te inspiracje na papier. *Organiczność rzeczy martwych*, temat inspirowany formami charakterystycznymi dla Brâncușiego, balansującymi na granicy abstrakcji, stał się przyczynkiem do twórczości w glinie. Warsztaty rysunkowe *Kawałek siebie, czyli rzecz o portretach i autoportretach*, skupiały się na uchwyceniu cech osobistych, nastroju i emocji przy użyciu jedynie trzech środków wyrazu: formy, światła i gestu.

Z okazji finisażu przewodniczki i przewodnicy MCK przygotowali cykl autorskich oprowadzań tematycznych. Pozwalały one spojrzeć na twórczość artysty z wielu perspektyw – od przyrodniczych i mitologicznych źródeł inspiracji, po znaczenie jego prac dla całego rozwoju nowoczesnej rzeźby. Ofertę uzupełniły warsztaty rodzinne, oprowadzania na zamówienie, oprowadzania kuratorskie przygotowane zarówno dla szerokiej publiczności, jak i dla pracowników krakowskich instytucji kultury oraz spotkanie *W dialogu z Brâncuși*m, z udziałem współczesnych artystów: prof. Bogusława Bachorczyka, Macieja Bernasia, Bartka Buczka i dr. Michała Sroki, którzy udowodnili, że dziedzictwo rzeźbiarza wciąż pozostaje żywym punktem odniesienia dla współczesnej sztuki. Całość dostosowano do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, między innymi osób ze spektrum autyzmu, z niepełnosprawnością intelektualną, wzroku czy ruchu, a także do potrzeb grup integracyjnych.

Agata Klejzerowicz
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

EDUKACJA DLA DZIEDZICTWA

Poprzez warsztaty, spacery, wykłady oraz zajęcia prowadzone zarówno stacjonarnie, jak i online Międzynarodowe Centrum Kultury rozwija uważne i świadome spojrzenie na dziedzictwo. Traktuje je jako zjawisko wielowymiarowe – poddaje refleksji, zadaje pytania, pokazuje różne perspektywy. Przybliża jego rozmaite oblicza obecne w kulturach wielu krajów oraz to, jak kształtuje postawy jednostek i całych społeczności. Pomaga dostrzec, że nie jest ono zamknięte za muzealnymi szybami lub w kartach archiwów, lecz żyje tuż obok nas: w reliefie na fasadzie sąsiedzkiej kamienicy, w rodzinnym przepisie przekazywanym z pokolenia na pokolenie, w krajobrazie lasu za miastem, we wspólnych wspomnieniach i relacjach. Program edukacyjny MCK wzmacnia poczucie współodpowiedzialności za to wspólne dobro, odsłaniając powiązania między dziedzictwem materialnym, niematerialnym i naturalnym. Uczestnicy i uczestniczki odkrywają jego niekończącą się różnorodność i prawdziwą wartość, a zdobyta wiedza oraz praktyczne wskazówki zachęcają ich zarówno do aktywnego

Ferie w MCK

Wizyta stypendystek i stypendystów im. Lane'a Kirklanda

Rodzinne warsztaty z edukatorką Beatą Bujak-Szwaczką

Spacer *Nie do razu nowoczesny Kraków zbudowano* prowadzony przez Zofię Grząślewicz

uczestnictwa w życiu instytucji kultury, jak i do uważnego, odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich wspólnych zasobów dziedzictwa.

Cykl lekcji *Użyj dziedzictwa!* został przygotowany z myślą o uczniach i uczennicach szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Każde spotkanie łączyło krótką część wprowadzającą, wspólną dyskusję oraz praktyczne działania artystyczne związane z tematem przewodnim. Osoby uczestniczące w zajęciach poznawały różne oblicza dziedzictwa i zasady jego ochrony, dowiadywały się o istniejących zagrożeniach oraz o tym, jak ważna jest przynależność do lokalnej społeczności, do własnej małej ojczyzny. Otrzymywały również praktyczne wskazówki, jak mądrze i bezpiecznie korzystać z zasobów dziedzictwa dostępnego w sieci. Poznawały różne warianty dziedzictwa krok po kroku: spotkania o historii Krakowa odsłaniały jego wielowiekową, wielokulturową tożsamość, zajęcia o dziedzictwie przyrodniczym uczyły codziennej troski o środowisko, a na przykładach polskich metropolii wyjaśniano, jak decyzje urbanistyczne kształtują dziedzictwo, z którym spotykamy się każdego dnia. Tematyka dziedzictwa niematerialnego podkreślała wartość folkloru i przekazywania tradycji z pokolenia na pokolenie, a moduł poświęcony dziedzictwu lokalnemu zachęcał do bliższego poznania własnej małej ojczyzny. W ramach cyklu przygotowano jedenaście tematów, pozwalających odkryć dziedzictwo z bardzo różnych, często nieoczywistych perspektyw: *Dziedzictwo od podstaw, Moja mała ojczyzna – dziedzictwo lokalne, Ja obywatel; ja obywatelka, Dziedzictwo w sieci, Kraków wielokulturowy, Kraków miasto królów, Dziedzictwo w lesie, Miasto jako dziedzictwo,*

Spacer miejski *Alegorie ukryte w architekturze*

Art-Piknik. Spacer *Szlakiem starorzecza Wisły* w języku ukraińskim

Dziedzictwo niematerialne, Fun & folk – obyczaje i tradycje oraz *Ukraińskie dziedzictwo*. Lekcje online dostępne w trzech językach: polskim, angielskim oraz ukraińskim, cieszyły się bardzo szerokim zasięgiem. Korzystali z nich uczniowie z całej Polski, a także społeczności szkół i uniwersytetów polonijnych.

Na tropie dziedzictwa! to cykl zajęć, w trakcie których uczniowie i uczennice odkrywali lokalne dziedzictwo kulturowe w przestrzeni miejskiej podczas tematycznych spacerów po krakowskich dzielnicach. Edukacja szła tu w parze z bezpośrednim doświadczaniem przestrzeni. Wędrując ulicami Krakowa, poznawali miejsca i opowieści ukryte w murach, zaułkach i krajobrazach. Trasy spacerów prowadziły przez różnorodne obszary i epoki, rozwijając tematy: *Podgórze – miasto*

Forum Edukacji, MCK reprezentowała Agata Klejzerowicz (pierwsza od lewej)

upragnione, Zwierzynieckie zauroczenia, Po wielkim pożarze z 1850 roku, Dzielnica żydowska przed II wojną światową, Sztuka i symbolika krakowskiego Kazimierza, Szlakiem starorzecza Wisły, Alegorie ukryte w modernistycznej architekturze, O krakowskim getcie, Szlakiem krakowskich legend, Galicyjski pierścień Krakowa oraz *Ukraińskie ślady w Krakowie*.

Szlaki krakowskich dzielnic przemierzano również w okresie wiosenno-letnim. Wówczas odbywały się spacery ulicami miasta, prezentujące lokalne dziedzictwo w ramach cyklu *Spaceruj z nami* – otwartych spotkań adresowanych do szerokiej publiczności, w tym całych rodzin. Część z nich była tłumaczona na Polski Język Migowy oraz opatrzona audiodeskrypcją, co zapewniało dostępność.

Wspominając wystawy organizowane w MCK na przestrzeni lat, zapraszaliśmy dorosłych na comiesięczne spotkania zatytułowane *Dekady ze sztuką*. Za pośrednictwem platformy Zoom dr Małgorzata Jędrzejczyk omawiała wybrane zagadnienia niegdyś prezentowane na ekspozycjach MCK, wpisując je we współczesny kontekst. Rozmawiano o mistrzach secesji wiedeńskiej – Klimcie i Schielem, oraz o ich krakowskich powiązaniach, przywołując ducha modernizmu na przełomie wieków. Spotkania przypominały o artystycznych parach i o mecenacie, od renesansowych książąt po dwudziestowiecznych kolekcjonerów rysunku. Przyglądano się kobiecym głosom w sztuce, od awangardowych rzeźbiarek i architektek po strategie feministyczne, oraz fenomenom awangardy europejskiej. Nie pomijano sztuki użytkowej: plakatu jako medium, fotografii artystycznej od dagerotypii po współczesność, a także grafiki. Rozważania te uzupełniały refleksje o dziedzictwie, zarządzaniu zabytkami UNESCO, roli rzek w tkance miejskiej oraz kalifornijskim impresjonizmie.

W ramach edukacji kulturowej kontynuowany był program *Ukraina i Polska. Blisko siebie* składający się z rodzinnych warsztatów, spacerów miejskich oraz oprowadzań, realizowany dla ukraińskojęzycznych mieszkańców i mieszkanek Krakowa.

Agata Klejzerowicz
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

KLUB KSIĄŻKI ŚRODKOWOEUROPEJSKIEJ

Klub Książki Środkowoeuropejskiej, działający w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, powstał w 2022 roku jako otwarta przestrzeń spotkań dla osób zainteresowanych literaturą naszego regionu. Jego celem jest wspólna lektura i rozmowa o książkach, które pozwalają lepiej zrozumieć historię, doświadczenia i wyobraźnię Europy Środkowej. Spotkania mają charakter otwarty – mogą w nich uczestniczyć zarówno osoby regularnie śledzące literaturę współczesną, jak i czytelniczki i czytelnicy, którzy dopiero zaczynają swoją przygodę z literaturą regionu. Spotkania Klubu mają formę moderowanych dyskusji. Ich celem nie jest jedynie analiza fabuły czy stylu literackiego, lecz przede wszystkim wymiana interpretacji i doświadczeń czytelniczych. Dzięki temu Klub Książki tworzy wspólnotę czytelniczą i przestrzeń dialogu, w której różne perspektywy wzbogacają odbiór literatury. Animatorami spotkań są: dr Paulina Małochleb, Daniel Warmuz, dr Aleksandra Wojtaszek.

W 2025 roku uczestniczki i uczestnicy Klubu czytali książki autorek i autorów z różnych krajów regionu. Cykl rozpoczęła powieść Elfriede Jelinek *Dane odosobowe* w tłumaczeniu Agnieszki Kowaluk (Wydawnictwo W.A.B.). Następnie omawiano *Białego króla* Györgya Dragomána w przekładzie Elżbiety Sobolewskiej (Wydawnictwo Czarne) oraz powieść Ingi Gaile *Skarbeniek* w tłumaczeniu Daniela Łubińskiego (Wydawnictwo Marpress). Kolejne spotkanie poświęcono książce Slavenki Drakulić *Dora i Minotaur. Moje życie z Picassem*, przełożonej przez Sinišę Kasumovicia (Wydawnictwo Biblioteka Słów), a następnie dramatowi Ludmiły Ulickiej *To tylko dżuma* w tłumaczeniu Agnieszki Sowińskiej (Wydawnictwo Literackie). W dalszej części roku uczestnicy rozmawiali o powieści Kristiana Novaka *Czarna matka ziemia* w przekładzie Magdaleny Połczyńskiej (Wydawnictwo Pogranicze), o książce Kateřiny Tučkovej *Boginie z Žítkovej* w tłumaczeniu Julii Różewicz (Wydawnictwo Afera) oraz o powieści Ralucy Nagy *Teo od 16 do 18* w przekładzie Olgi Bartosiewicz-Nikolaev (Wydawnictwo Pauza). Jesienią omawiano książkę Aleksandara Tišmy *Kapo* w tłumaczeniu Magdaleny Petryńskiej

(Wydawnictwo ArtRage) oraz powieść Evelin Márton *Solea Minor* w przekładzie Daniela Warmuza (Warsztaty Kultury). Rok spotkań zakończyła rozmowa o książce *Ogrodnik i śmierć* Georgiego Gospodinowa.

Dobór tych książek pokazuje różnorodność literatury środkowoeuropejskiej – zarówno pod względem tematów, jak i form literackich. Wspólnym mianownikiem pozostaje refleksja nad historią regionu, pamięcią zbiorową oraz doświadczeniem jednostki żyjącej w świecie gwałtownych przemian politycznych i społecznych. Klub Książki Środkowoeuropejskiej stał się dzięki temu ważnym elementem programu MCK, integrując czytelniczki i czytelników wokół literatury, która pomaga lepiej rozumieć naszą część Europy i budować dialog ponad granicami języków i doświadczeń.

dr Paulina Małochleb
Ośrodek Komunikacji

MIĘDZYNARODOWE CENTRUM KULTURY DOSTĘPNE

Międzynarodowe Centrum Kultury konsekwentnie dąży do tego, aby być instytucją przyjazną i dostępną dla wszystkich, niezależnie od indywidualnych potrzeb. Dostępność traktowana jest jako ważny element misji MCK, a podejmowane inicjatywy mają na celu realne zwiększanie dostępności siedziby dla różnych grup odbiorców i odbiorczyń oraz tworzenie dostępnej oferty kulturalnej.

Zespół MCK regularnie bierze udział w szkoleniach, warsztatach i programach poświęconych zagadnieniom dostępności, które wspierają podnoszenie kompetencji w zakresie projektowania i realizowania działań kulturalnych uwzględniających różne potrzeby odbiorców i odbiorczyń. Cały zespół MCK przeszedł również szkolenie dotyczące zwiększania wrażliwości na potrzeby osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego. MCK jest beneficjentem programu *Projektowanie uniwersalne kultury – dostępność w instytucjach kultury*, finansowanego jako część działania 3.3 *Systemowa poprawa dostępności* w ramach Priorytetu III *Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami* programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027. W ramach projektu pracownicy i pracowniczki MCK uczestniczyli w webinariach i szkoleniach, których celem było zdobycie kompetencji niezbędnych do projektowania oraz realizowania oferty kulturalnej dostosowanej do różnych potrzeb odbiorców i odbiorczyń. Projekt realizowany jest przez Narodowe Centrum Kultury w partnerstwie z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i będzie kontynuowany w 2026 roku. W ramach tego samego zadania koordynator dostępności MCK uczestniczył w *Laboratorium Dostępności* – rocznym programie szkoleniowym skierowanym do obecnych i przyszłych koordynatorów i koordynatorek dostępności w kulturze. Zespół ds. dostępności regularnie bierze udział w wydarzeniach, konferencjach i szkoleniach, które służą zarówno podnoszeniu kwalifikacji, jak i wymianie doświadczeń w obszarze dostępności instytucji kultury.

Spotkanie Krakowskiej Sieci Dostępności Kultury, 27 maja

Wizyta studyjna zespołu ds. dostępności w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie

Zespół ds. dostępności MCK podczas konferencji *Sensorycznie i na serio. Od lewej: Dorota Kosiec, Joanna Hojda-Pepaś, Magdalena Dydyszko (organizatorka konferencji), Daniel Krawczyk, Zofia Rokitka, Agata Klejzerowicz*

Istotnym elementem działań MCK w obszarze dostępności było podpisanie 27 maja 2025 roku *Porozumienia o współpracy na rzecz dostępności* pomiędzy 32 krakowskimi instytucjami kultury, sztuki i nauki. Celem *Porozumienia* jest ścisła współpraca na rzecz i z osobami ze szczególnymi potrzebami, wspólna organizacja wydarzeń dostępnych, wymiana doświadczeń oraz promowanie wdrażania dostępności w obszarze kultury. Porozumienie formalnie powołało do istnienia Krakowską Sieć Dostępności Kultury (KSDK) – oddolną inicjatywę osób koordynujących dostępność w tych instytucjach.

Mimo zabytkowego charakteru budynku będącego siedzibą instytucji dzięki wprowadzeniu licznych udogodnień jego przestrzenie są przyjazne dla osób ze szczególnymi potrzebami. Wystawy prezentowane w Galerii MCK projektowane są w taki sposób, aby uwzględniały różne potrzeby zwiedzających. Przestrzeń galeryjna jest wolna od barier architektonicznych i dostępna dla

Miejsce wyciszenia w Galerii MCK

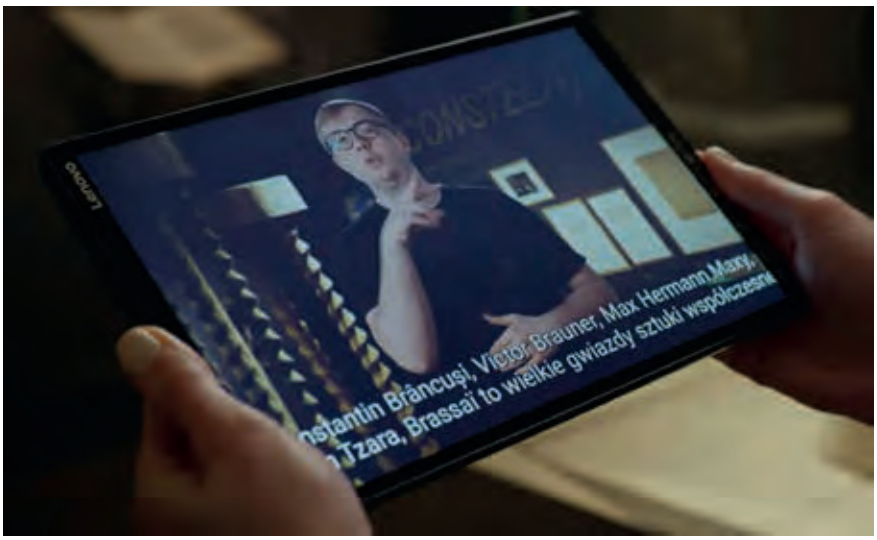

Daniel Krawczyk (pierwszy od prawej) podczas *Laboratorium Dostępności* – programu szkoleniowego dla koordynatorów i koordynatorek dostępności

osób poruszających się na wózkach. Dla osób z niepełnosprawnością wzroku udostępniana jest audiodeskrypcja wybranych obiektów w języku polskim i angielskim oraz pomoce dotykowe, natomiast osoby g/Głuche mogą skorzystać z przewodnika w Polskim Języku Migowym (PJM). Dla osób w spektrum autyzmu oraz osób wysoko wrażliwych przygotowano miejsce wyciszenia, a podczas prezentacji wystaw obowiązują ciche godziny, w trakcie których wyłączane są wszystkie dźwięki i multimedia. Ponadto w kasie można bezpłatnie wypożyczyć urządzenia wspierające zwiedzanie, takie jak słuchawki wyciszające, lupy powiększające oraz system FM.

Asysta podczas zwiedzania wystawy

Zwiedzanie wystawy *Brâncuși. Rzeźbienie światłem* z przewodnikiem w Polskim Języku Migowym

Wszystkie wernisaże wystaw oraz większość wydarzeń odbywających się w Sali pod Kruki miały zapewnione tłumaczenie na Polski Język Migowy. Każdej osobie korzystającej z oferty MCK, która potrzebuje dodatkowego wsparcia, oferowana jest możliwość skorzystania z asysty.

Jednym z istotnych elementów oferty MCK jest cykl *Niedziela dostępna w MCK*, a jego celem jest integracja oraz umożliwienie wszystkim odwiedzającym pełnego uczestnictwa w życiu kulturalnym instytucji. W 2025 roku w ramach cyklu zrealizowano szereg wydarzeń dostępnych, obejmujących między innymi oprowadzania po wystawach z audiodeskrypcją oraz tłumaczeniem na Polski Język Migowy, warsztaty sensoryczne skierowane do rodzin z dziećmi, a także spacery miejskie z elementami audiodeskrypcji. Zwieńczeniem programu był spektakl teatralny *Dotyk ciemności*, przygotowany z myślą o osobach z niepełnosprawnością wzroku, w którym audiodeskrypcja stanowiła integralną

część przedstawienia. Cykl *Niedziela dostępna w MCK* realizowany był w ramach dofinansowania z programu *Kultura Dostępna* ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

MCK było partnerem 13. Festiwalu Kultury bez Barier, w ramach którego zrealizowano warsztaty relaksacyjne z jogi nidry. W siedzibie MCK odbyły się I Małopolskie Targi Pracy dla Osób z Niepełnosprawnościami, zorganizowane przez Fundację Aktywizacja, których MCK było partnerem.

Realizowano również ofertę edukacyjną dla szkół kształcących dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami, obejmującą spacery miejskie, warsztaty, oprowadzania po wystawach, lekcje muzealne oraz zajęcia plastyczne. Podobny program zorganizowano dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami.

Daniel Krawczyk
Koordynator Dostępności MCK

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA SPECJALISTYCZNE PROGRAMY EDUKACYJNE

AKADEMIA DZIEDZICTWA

W październiku 2025 roku Międzynarodowe Centrum Kultury zainaugurowało prace dwudziestej edycji Akademii Dziedzictwa. Historia tego najdłużej działającego programu edukacyjnego w Polsce, łączącego światy nowoczesnej ekonomii i ochrony dziedzictwa, sięga 2001 roku. Od tego czasu studia podjęło już blisko 450 osób z całej Polski. Wśród pomysłodawców projektu byli prof. Jerzy Hausner, ekonomista i polityk, wraz ze swoim zespołem z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz prof. Andrzej Tomaszewski, ówczesny Generalny Konserwator Zabytków, i prof. Jacek Purchla.

W 2025 roku wykład inauguracyjny poświęcony dziedzictwu niematerialnemu wygłosiła dr hab. Hanna Schreiber. Spotkanie pozwoliło na przywołanie

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i dr hab. Hanna Schreiber

Wykład dr hab. Hanny Schreiber

historii realizowanego od ćwierćwiecza projektu i przypomnienie osób, które były i są z nim związane. Od chwili powstania Akademia Dziedzictwa łączy osoby zajmujące się ochroną i konserwacją zabytków, pracujące w muzeach, działające w instytucjach samorządowych.

Przed tym wyjątkowym jubileuszem, w pierwszej połowie roku, MCK wspólnie z Małopolską Szkołą Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie realizowało zajęcia dziewiętnastej edycji programu. Od czasów pandemii COVID-19 zajęcia Akademii Dziedzictwa realizowane są głównie w formie zdalnej. W integrowaniu kolejnych grup pomagają spotkania organizowane w Krakowie, w trakcie których odwiedzane są muzea i wybrane instytucje, a także podsumowujące studia czterodniowe warsztaty poświęcone zarządzaniu dziedzictwem. W 2025 roku ich tematem były Sandomierz i dziedzictwo województwa świętokrzyskiego.

Obrony prac dyplomowych

Stworzona przed dwiema dekadami metoda łącząca wiedzę o konserwacji i sztuce z wiedzą o prawie, administracji i ekonomii przez cały czas jest rozwijana i ulepszana, dzięki czemu cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem. Realizacja tego unikalnego programu jest możliwa dzięki zaangażowaniu wyjątkowej grupy wykładowców reprezentujących najlepsze polskie uczelnie wyższe, w tym Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie, a także wiodące instytucje kultury takie jak: Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, Muzeum Krakowa. Stałymi współpracownikami Akademii Dziedzictwa są: prof. Wojciech Bałus, dr hab. Piotr Dobosz, prof. Jerzy Hausner, Paweł

Jaskanis, Alicja Knast, prof. Piotr Krasny, prof. Jacek Purchla, prof. Wojciech Szafrański, prof. Bogusław Szmygin, prof. Stanisław Waltoś.

Akademia Dziedzictwa to także liczna grupa byłych studentów aktywnych w Stowarzyszeniu Absolwentów Akademii Dziedzictwa, które organizuje seminaria poświęcone zarządzaniu dziedzictwem oraz angażuje się w prowadzenie prac konserwatorskich poświęconych polskiemu dziedzictwu kulturowemu za granicą. Do najważniejszych osiągnieć Stowarzyszenia w tym zakresie zaliczyć należy realizowane przez wiele lat prace konserwatorskie w katedrze ormiańskiej we Lwowie. Jesienią 2025 roku MCK przygotowało kolejną, ukraińską edycję albumu towarzyszącego wystawie i podjęło starania o pokazanie jej w Ukrainie.

dr Michał Wiśniewski
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

AKADEMIA DZIEDZICTWA DLA UKRAINY

17–21 WRZEŚNIA

W 2025 roku Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie zorganizowało trzecią edycję Akademii Dziedzictwa dla Ukrainy – programu edukacyjnego skierowanego do specjalistów zajmujących się ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego Ukrainy. Program został przygotowany w dniach 17–21 września dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu *Kultura Inspirująca 2025–2026*.

Program Akademii miał na celu podnoszenie kompetencji zawodowych uczestników oraz rozwój międzynarodowej współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zarządzania nim. Bloki tematyczne skoncentrowane

Warsztaty na temat odbiorców instytucji kultury prowadzone przez pracowników Małopolskiego Instytutu Kultury Małgorzatę Hordyniec i Sebastiana Wacięgę

Wizyta w Domu Utopii w Nowej Hucie pod kierunkiem Małgorzaty Szymczyk-Karnasiewicz

MNK, oprowadzanie po wystawie prac Józefa Chełmońskiego przez edukatorkę Agatę Kokoryn

były na takich zagadnieniach jak promocja, marketing projektów realizowanych w obszarze kultury, a także partycypacja osób uczestniczących. Szczególną uwagę poświęcono pracy domów kultury oraz instytucji mierzących się z trudnym lub nieoczywistym dziedzictwem.

W edycji uczestniczyło 15 osób reprezentujących instytucje kultury z zachodniej i środkowej Ukrainy. Wzięły one udział w wizytach studyjnych w wybranych instytucjach kultury, między innymi w Muzeum Narodowym w Krakowie, Zabytkowej Kopalni Ignacy w Rybniku, Muzeum Górnośląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie, a także w Ośrodku Kultury Norwida w Krakowie oraz w Domu Utopii – Międzynarodowym Centrum Empatii. Spotkania te umożliwiły uczestnikom i uczestniczkom bezpośredni kontakt z polskimi specjalistami oraz specjalistkami, którzy podzielili się swoimi doświadczeniami z realizacji projektów o szczególnym znaczeniu dla codziennego wykorzystania dziedzictwa

Wizyta studyjna w Nowohuckim Centrum Kultury, o funkcjonowaniu instytucji opowiadał dyrektor dr Jarosław Klaś

Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku, oprowadzał dyrektor Marek Gołosz

kulturowego dla rozwoju programów integrujących lokalne społeczności oraz inicjatyw służących promocji.

Projekt zrealizowany we współpracy z Ministerstwem Kultury i Strategii Komunikacyjnej Ukrainy oraz Rezerwatem Historyczno-Kulturowym „Starożytny Dźwinogród" wzmacnia międzynarodową współpracę i dostarcza uczestnikom cennych narzędzi przydatnych w ochronie i promocji ukraińskiego dziedzictwa kulturowego.

dr Michał Wiśniewski
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

Wizyta w Górnośląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie

Prezentacja gier edukacyjnych Małopolskiego Instytutu Kultury przez Sebastiana Wacięgę i Wiktorię Baliants

V4 HERITAGE ACADEMY
MANAGEMENT OF THE UNESCO WORLD HERITAGE SITES IN VISEGRAD COUNTRIES

23–28 CZERWCA

W 2006 roku ministrowie kultury wyszehradzkiej czwórki powołali Grupę Roboczą Ekspertów ds. Dziedzictwa Kulturowego Państw V4, a jej prowadzenie powierzyli Międzynarodowemu Centrum Kultury. Regularne spotkania przedstawicieli instytucji kultury z Czech, Polski, Słowacji i Węgier przyniosły bogate doświadczenia w postaci serii konferencji naukowych Forum Dziedzictwa Europy Środkowej oraz kolejnych edycji programu edukacyjnego adresowanego do pracowników urzędów konserwatorskich tudzież osób zaangażowanych w realizację projektów na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Kurs letni *V4 Heritage Academy. Management of UNESCO World Heritage Sites in Visegrad Countries* został przygotowany przez MCK i wyszehradzkich partnerów po raz pierwszy w 2009 roku. W kolejnych latach projekt był realizowany w różnych miejscach, co roku w innym państwie. W 2025 roku odbyła się czternasta edycja szkoły letniej, tym razem w Kutnej Horze, w Czechach. Dwadzieścia osób z czterech państw, pracowników i naukowców zajmujących się dziedzictwem kulturowym w ramach projektu, zastanawiało się nad uniwersalnym wymiarem dziedzictwa miasta historycznego, które obchodziło jubileusz trzydziestolecia wpisu na *Listę światowego dziedzictwa UNESCO*. Uczestnicy poznali historię i dziedzictwo miejsca, które od lat pozostaje wśród najczęściej

Wizyta w Narodowej Stadninie w Kladrubach nad Labem

Spacer po Kutnej Horze z przewodniczką miejską

Katedra Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Jana Chrzciciela w Sedlcu

Zwiedzamy założenie parkowo-pałacowe w Průhonicach

Pałac w Kačinie

Przestrzeń dawnej biblioteki w pałacu w Kačinie

Uczestnicy i organizatorzy v4 z Polski po ceremonii wręczenia dyplomów uczestnictwa w programie Vlašský dvůr

odwiedzanych w Czechach. Ponadto zobaczyli historyczne stajnie w Kladrubach nad Labem, pałace i parki w Průhonicach oraz w Kačinie. Wspólnym mianownikiem tych miejsc jest pojęcie krajobrazu kulturowego, dynamiczny koncept pomagający w rozumieniu i interpretowaniu dziedzictwa.

Program v4 Heritage Academy od początku łączy część teoretyczną z wizytami studyjnymi. Corocznym podsumowaniem programu są warsztaty, w ramach których wypracowywane są rekomendacje dla wybranych miejsc dziedzictwa. W 2025 roku tematem warsztatów była analiza tego, na ile pałac i park w Kačinie mogą zostać w przyszłości uznane za dobro światowego dziedzictwa. Wykład inauguracyjny w ramach tego programu wygłosił Graham Bell, brytyjski ekspert kierujący organizacją Cultura Trust oraz związany z Europa Nostra. Wykładowcami kursu byli między innymi dr Tamás Fejérdy, reprezentujący węgierski ICOMOS, dr Anna Gondová z Urzędu Ochrony Zabytków Republiki Słowackiej, prof. Jacek Purchla, Věra Kučová z Narodowego Instytutu Dziedzictwa Republiki Czeskiej oraz Zdeněk Novák, dyrektor Narodowego Muzeum Rolnictwa w Pradze.

dr Michał Wiśniewski
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

THESAURUS POLONIAE

Program stypendialny Thesaurus Poloniae został powołany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego po zorganizowanym w 2007 roku I Kongresie Zagranicznych Badaczy Dziejów Polski. W Krakowie spotkało się wówczas kilkaset osób zajmujących się zawodowo dziejami naszego kraju. Postulatem tego środowiska było utworzenie nowych propozycji stypendialnych skierowanych do zagranicznych naukowców. Kraków, gdzie MCK realizuje program, to wiodący ośrodek naukowy i kulturalny Europy Środkowej, stanowiący idealne miejsce do prowadzenia interdyscyplinarnych badań. Nawiązane w wyniku programu tej inicjatywy kontakty i współprace stanowią ważne narzędzie do opowiadania o Polsce w świecie oraz do budowania dialogu pomiędzy Polską i innymi kulturami i społecznościami.

Do końca 2025 roku zrealizowano 32 edycje programu, w którym wzięło udział ponad 150 osób z ponad trzydziestu państw i pięciu kontynentów. W bardzo wielu przypadkach pobyt w Polsce w ramach stypendium wzmacniał ich rolę swoistych ambasadorek i ambasadorów Polski w macierzystych uczelniach i instytucjach.

Program realizowany jest w dwóch kategoriach. Pierwsza z nich to Program Senior, skierowany do profesorów i starszych wykładowców akademickich. Druga to utworzony z myślą o osobach doktoranckich i młodszych pracownikach i pracowniczkach nauki Program Junior. MCK, które w imieniu MKIDN odpowiada za rekrutację i organizację programu, zapewnia stypendystom i stypendystkom zarówno stypendium, jak i finansuje trzymiesięczny pobyt w Krakowie. Oferuje im też możliwość korzystania z zaplecza naukowego instytucji i pomoc w nawiązaniu współpracy z archiwami, bibliotekami oraz instytucjami edukacyjnymi i badawczymi prowadzonymi przez wybrane placówki naukowe i kulturalne.

W pierwszej połowie roku w ramach programu stypendialnego w Krakowie pracowały następujące osoby: Nora Ebneth z Wyższej Szkoły Muzyki i Teatru

Od lewej: dr Michał Wiśniewski, Andreea Pop, Nini Sanadiradze, Wiktoria Zajdel-Marchewczyk i Zofia Rokitka

w Hamburgu w Niemczech; dr Jovana Janinović z Uniwersytetu Czarnogóry w Podgoricy w Czarnogórze; prof. Barbara Kristina Murovec ze Słowenii, związana z Kunsthistorisches Institut we Florencji i z Instytutem Maxa Plancka; dr Albina Semianchuk, badaczka niezależna z Grodna na Białorusi. Jesienią w Krakowie badania prowadziły: Andreea Pop z Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Rumunii w Bukareszcie oraz Nini Sanadiradze związana z Uniwersytetem Gruzińskim w Tbilisi.

dr Michał Wiśniewski
Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa

NAFTA W GALICJI

Po kilkuletniej przerwie Międzynarodowe Centrum Kultury powraca do tematyki galicyjskiej. Na projekt poświęcony fenomenowi przemysłu naftowego w Galicji Zachodniej i Wschodniej, który ukazać ma także kontekst międzynarodowy, składać się będą docelowo: wystawa, publikacja książkowa i międzynarodowa konferencja towarzyszące wystawie, która pokazywana będzie w Galerii MCK w roku 2027.

Przez cały rok 2025 kontynuowane były kwerendy w placówkach muzealnych, archiwach i zasobach cyfrowych, jak również prace koncepcyjne zmierzające do wypracowania scenariusza wystawy. W dniach 24–25 kwietnia w MCK odbyło się robocze spotkanie z udziałem ekspertów, przedstawicieli muzeów i archiwów, poświęcone wstępnemu scenariuszowi ekspozycji. Nawiązano kontakty z takimi placówkami jak: Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza w Bóbrce, Muzeum Ziemi Bieckiej czy Muzea Narodowe w Warszawie i Krakowie. Podjęto współpracę z kolekcjonerami prywatnymi oraz z potomkami naftowców, w których rękach znajdują się bogate zbiory archiwalne i pamiątki rodzinne.

dr Beata Nykiel
Instytut Dziedzictwa Europejskiego

POLSKI PETERSBURG
ENCYKLOPEDIA INTERNETOWA

W 2025 roku Międzynarodowe Centrum Kultury kontynuowało w ograniczonym zakresie prace związane z encyklopedią internetową Polski Petersburg. Zasadniczym celem projektu, którego polska premiera (polskipetersburg.pl) miała miejsce w 2015 roku, było i jest przybliżenie polskim odbiorcom losów i dzieł Polaków związanych z dawną stolicą Imperium Rosyjskiego.

W obecnym kształcie encyklopedia oferuje ponad 3,5 tysiąca stron tekstów haseł podstawowych, z podziałem na hasła osobowe i tematyczne, około 280 stron tekstów haseł w mapie „polskich" adresów w Petersburgu oraz bibliografię przedmiotu. Na stronie znajduje się aktualnie 320 haseł podstawowych, w tym hasła osobowe (249) i tematyczne (71) oraz mapa „polskich" adresów (255). Integralną część encyklopedii stanowi ilustrowany zbiór esejów zatytułowany *Petersburg i Polska. Zbiór esejów* (490 stron). Do końca roku 2025 pojawiły się na stronie dwa nowe hasła, poświęcone architektowi Klemensowi Leszewiczowi (1848–1921?) oraz pianistce i działaczce społecznej Lucynie Robowskiej (1876–1957). To ostatnie jest pierwszym w Polsce opracowaniem dotyczącym tej zasłużonej postaci. Wydawnictwo MCK coraz częściej bywa cytowane w publikacjach naukowych zarówno w Polsce, jak i w Rosji.

dr Beata Nykiel
Instytut Dziedzictwa Europejskiego

RIHA JOURNAL
ORAZ EVA PROJECT

WWW.RIHA-JOURNAL.ORG

„RIHA Journal" to międzynarodowe czasopismo akademickie poświęcone historii sztuki, ukazujące się od kwietnia 2010 roku (online, open access), wydawane przez Zentralinstitut für Kunstgeschichte. Jest ono organem Międzynarodowego Stowarzyszenia Instytutów Badawczych Historii Sztuki RIHA, które działa od 1998 roku, a jego członkami są instytuty z Europy, Australii i USA. MCK jako jedna z ponad dwudziestu instytucji członkowskich pełni funkcję redakcji lokalnej, prowadzonej przez dr Magdalenę Łanuszkę.

Spośród tekstów złożonych do krakowskiej redakcji w 2025 roku opublikowany został jeden, autorstwa niezależnej badaczki dr Marii Chernyshevy, *"Barbara Radziwiłł" and "Princess Tarakanova" at the 1867 Exposition Universelle. Meanings Lost and Found in Cross-National Perceptions*.

Od 23 do 25 października w MCK odbywał się coroczny zjazd przedstawicieli RIHA – w Polsce do sieci tej należą dwie instytucje: MCK i Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, przy wsparciu którego zostały zorganizowane tegoroczne Zgromadzenie Ogólne RIHA oraz inne wydarzenia. 23 października zorganizowano spotkanie projektu EVA: Visual Arts in Europe: An Open History, stworzonego przez Narodowy Instytut Historii Sztuki w Paryżu, który ma zaprezentować kolekcję 470 dzieł sztuki opisanych w ramach międzynarodowego dialogu. Polskę w projekcie reprezentują MCK (dyr. Agata Wąsowska-Pawlik, dr Magdalena Łanuszka) i Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk (zastępczyni dyrektor dr Dorota Piramidowicz, dr Anna Oleńska). Następnie miało miejsce spotkanie lokalnych redakcji „RIHA Journal", a Grzegorz Zajączkowski (lider cyfryzacji, zajmujący się zastosowaniem technologii informatycznych między innymi w popularyzacji dziedzictwa kulturowego, wykładowca Akademii

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik prezentuje książkę *Jacek Purchla. Connecting worlds, connecting people*

Stoją dyr. Agata Wąsowska-Pawlik i dr Magdalena Łanuszka

Dyr. Agata Wąsowska-Pawlik z książką *Socmodernizm*, towarzyszącą wystawie pod tym samym tytułem

Prezentacja wydawnictw MCK

Dziedzictwa) wygłosił prelekcję *Art, Data and Algorithms. AI in Curatorial Practice and Digital Humanities Research*. W ramach okrągłego stołu moderowanego przez dr Łanuszkę część uczestniczących osób zaprezentowała badania prowadzone w ich instytutach; były to: dr Doris Gruber z Instytutu Badań nad Monarchią Habsburską i Bałkanami Austriackiej Akademii Nauk w Wiedniu, prof. dr Marion Boudon-Machuel z (Narodowego Instytutu Historii Sztuki), dr Taťána Petrasová, wicedyrektor Instytutu Historii Sztuki Czeskiej Akademii Nauk w Pradze, dr Anna Oleńska (IS PAN) oraz dr Monika Perenyei, dyrektor Instytutu Historii Sztuki Centrum Badań Humanistycznych ELTE w Budapeszcie. Na wieczornym spotkaniu członkowie i członkinie sieci RIHA mieli okazję poznać międzynarodowy zespół projektu finansowanego przez Getty: *Modernism's Future Pasts. Abstraction and Identity in 'East-Central Europe', 1910–1930s* z Uniwersytetu w Tybindze.

24 października odbyło się Zgromadzenie Ogólne RIHA, w czasie którego między innymi wybrano nowego przewodniczącego stowarzyszenia – został nim prof. Roger Fayet, dyrektor Szwajcarskiego Instytutu Badań nad Sztuką w Zurychu – oraz członków i członkinie zarządu na kolejną kadencję (wśród nich dyr. Agatę Wąsowską-Pawlik). Po południu zorganizowano wizyty: w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie, po którym oprowadzał dyrektor prof. Andrzej Szczerski, w Muzeum Czartoryskich, z oprowadzaniem Izabeli Suchan, oraz w Kościele Mariackim, po którym oprowadzała dr Magdalena Łanuszka. 25 października część osób wybrała się na Zamek Królewski na Wawelu, po którym oprowadzał dyrektor prof. Andrzej Betlej, a część na wycieczkę do Nowej Huty, której historię przybliżał dr Michał Wiśniewski. Ponadto w czasie zjazdu goście i gościnie mieli możliwość indywidualnego zwiedzania wystawy w MCK *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*.

dr Magdalena Łanuszka
Redaktor „RIHA Journal" przy MCK

PUBLIKACJE BIBLIOTEKA CZYTELNIA

Herito, nr 56
Pogórnicze

wersja polsko-angielska, 176 s., format 23,5×29 cm, oprawa miękka ze skrzydełkiem, ISSN 2082-310X, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński, Wojciech Kubiena (Biuro Szeryfy), www.herito.pl

Dziedzictwo górnicze Europy Środkowej oraz jego spuścizna stały się punktem wyjścia do rozważań nad rolą przemysłu kopalnianego w rozwoju społecznym. W numerze podjęto próbę ustalenia, jakie znaczenie przypisuje się przestrzeni pogórniczej w społeczeństwie funkcjonującym w realiach kapitalizmu cyfrowego, apokalipsy klimatycznej i presji inwestycyjnej. Odpowiedzi szukano w wypowiedziach ekspertów, a także w fotografiach, materiałach historycznych i działaniach artystów.

Autorzy przedstawili różne sposoby wykorzystania potencjału przestrzeni poindustrialnej o wyjątkowym charakterze, jak w przypadku sztolni, szybów czy hałd, poszukiwali także nowej narracji i przemiany tożsamości związanych z tego rodzaju miejscem. Szerszej analizie poddano wpływ zmian gospodarczych i procesów prywatyzacyjnych na konkretny kompleks poprzemysłowy. Teksty pokazują różnorodne podejścia do spuścizny po działalności wydobywczej, między innymi na Dolnym i Górnym Śląsku.

Dawne zespoły przemysłowe stały się impulsem do namysłu nad przeszłością i przyszłością tego rodzaju miejsc, ich potencjałem, ale też do rozważań nad zagrożeniami, jakie niesie zamiana w muzealny skansen czy przestrzeń komercyjną bez odniesienia do historii. Przyjrzano się również materialnym, architektonicznym i kulturowym śladom historii wydobycia oraz rozważono rozmaite sposoby oswajania dziedzictwa pokopalnianego, często określanego mianem „kłopotliwego". Okazało się, że wysiłek konserwatorski może wnieść istotny wkład w debatę publiczną dotyczącą dziedzictwa infrastruktury pokopalnianej.

Herito, nr 57
Banat

wersja polsko-angielska, 208 s., format 23,5×29 cm, oprawa miękka ze skrzydełkiem, ISSN 2082-310X, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński, Wojciech Kubiena (Biuro Szeryfy), www.herito.pl

Banat, region na pograniczach Europy Środkowej i Południowej, który od stuleci funkcjonuje jako przestrzeń przenikania się kultur, imperiów i języków, stanowi fascynujący przedmiot refleksji nad złożonym dziedzictwem historycznym i tożsamościowym. W numerze podjęto próbę zrozumienia, czym jest dziś Banat, czy jego wieloetniczny charakter to autentyczne zjawisko kulturowe, czy też jedynie slogan marketingowy, oraz jak współczesne społeczeństwa pielęgnują lub reinterpretują swoją przeszłość w obliczu wyzwań politycznych, społecznych i demograficznych. Odpowiedzi na te pytania można szukać w esejach historyków, rozmowach z badaczami oraz relacjach z podróży po banackich miejscowościach.

Autorzy przyjrzeli się nie tylko wielowiekowej historii regionu, ale także współczesnym przejawom życia mniejszości: serbskiej, czeskiej, węgierskiej i polskiej, oraz ich sposobom opowiadania o własnej tożsamości. Refleksji poddano też pamięć i dziedzictwo kulturowe w kontekście przestrzeni wielokulturowych, często marginalizowanych w oficjalnych narracjach, a architektura i sztuka Banatu zostały ukazane jako nośniki pamięci zbiorowej tudzież konteksty rozmowy o kulturze miejsca.

W numerze zaprezentowano także różnorodne podejścia artystyczne i literackie, które pokazały, jak Banat inspirował twórców – od baroku po współczesność – oraz jak jego historia jest reinterpretowana we współczesnej literaturze i sztuce. Teksty i fotografie połączyły spojrzenia badawcze, reporterskie i kreatywne, podkreślając wagę debat o zachowaniu i interpretacji dziedzictwa regionów pogranicznych.

Herito, nr 58
Miejsca graniczne

wersja polsko-angielska, 176 s., format 23,5×29 cm, oprawa miękka ze skrzydełkiem, ISSN 2082-310X, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński, Wojciech Kubiena (Biuro Szeryfy), www.herito.pl

Granice to złożone przestrzenie kulturowe, historyczne i społeczne, a nie wyłącznie linie podziału politycznego. W numerze podjęto refleksję nad pograniczami jako obszarami zamieszkania, pamięci i negocjowania tożsamości, szczególnie istotnymi w kontekście doświadczeń Europy Środkowej i Wschodniej. Połączone perspektywy historyczne, antropologiczne i kulturoznawcze ukazały granicę jako proces i doświadczenie społeczne – jako pole do współpracy i budowania nowych wspólnot.

W tekstach podjęto zagadnienia związane z historyczną zmiennością granic, ich wpływem na krajobraz kulturowy, lokalne narracje i biografie mieszkańców, a także z aktualnymi procesami politycznymi i społecznymi, takimi jak migracje, konflikty zbrojne czy nowe formy symbolicznych i materialnych podziałów. Przedmiotem analizy stały się między innymi miasta i regiony pograniczne, obszary postimperialne, tereny dotknięte wojną oraz inicjatywy transgraniczne w obszarach dziedzictwa i kultury.

Maciej Janowski
Karpaty. Opowieść o pewnych górach

wersja polska, 804 s., format 17,5 × 21 cm, oprawa twarda,
ISBN 978-83-66419-773, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński,
Wojciech Kubiena (Biuro Szeryfy)

Książka Macieja Janowskiego obejmuje cały łańcuch Karpat – od Bratysławy po Żelazne Wrota, od Bieszczadów po Góry Bihorskie – i opisuje dzieje tego regionu od prehistorii po współczesność. Dla autora Karpaty to przestrzeń, w której człowiek i krajobraz tworzą wspólnotę losu, a historia toczy się w rytmie dolin i przełęczy. „Pewne góry" zostały przedstawione jako obszar wielonarodowy, gdzie przez stulecia współistniały różne grupy etniczne i wyznaniowe – Polacy, Rusini, Słowacy, Węgrzy, Rumuni, Czesi, Żydzi, Niemcy. W tym pejzażu, rozpiętym między kulturami i imperiami, „górskość" staje się kategorią kulturową – sposobem życia i myślenia kształtowanym przez przyrodę, wierzenia i sztukę.

Autor przygląda się również okresowi powojennych przemian: wysiedleniom, industrializacji, zmianom krajobrazu i pamięci. Pokazuje ścieranie się dziedzictwa imperiów z rzeczywistością państw socjalistycznych, a następnie z procesem transformacji po 1989 roku. Z literacką uważnością i historyczną erudycją Maciej Janowski kreśli szeroką panoramę Karpat, które nie mają jednego centrum.

Dwudziesty trzeci tom serii Biblioteka Europy Środka pod redakcją Jacka Purchli.

Michał Krasucki
Warszawskie getto. Pomiejsce

wersja polska, 304 s., format 17,5 × 21 cm, oprawa twarda,
ISBN 978-83-66419-72-8, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński, Wojciech Kubiena (Biuro Szeryfy)

Michał Krasucki, varsavianista, historyk architektury i stołeczny konserwator zabytków, prowadzi czytelnika przez topografię nieistniejącego miasta. W rocznicę powstania 1943 roku autor wędrował po mieście i przez 28 dni odwiedzał jedno miejsce dziennie, rekonstruując historie, które rozgrywały się zarówno w getcie, jak i po aryjskiej stronie. Wybrane miejsca, często zatarte lub nieoczywiste, ożywają dzięki świadectwom, lekturze planów i fotografii. Powstaje z nich poruszająca mozaika lokalnych mikrohistorii – od muru przy Siennej po Umschlagplatz, przez Kinoteatr Femina po bunkier przy Miłej.

Książka ta to nie tylko przewodnik po miejscach Zagłady, ale też empatyczna mapa pamięci, nanoszona na współczesną tkankę Warszawy. To opowieść o sile pamięci – nie tej monumentalnej, lecz tkwiącej w przestrzeni codzienności. O przeszłości, która nie daje się wypchnąć poza margines miasta, ale wciąż głębiej wkopuje się w jego substancję, tworząc skomplikowany i coraz słabiej widoczny labirynt, ujawniający się czasem jako zmiana w tynku czy odchylenie murku. Autor pisze o potrzebie patrzenia uważniej – bo „każda zmiana odciska swój ślad".

Książkę wyróżnia oryginalny ton wynikający nie tylko z perspektywy zawodowej autora, jego profesjonalnego przygotowania, ale też z osobistej i emocjonalnej narracji.

Ósmy tom serii Heritologia pod redakcją Agaty Wąsowskiej-Pawlik.

Drago Jančar
Archipelagi. Osobisty atlas pytań i przeżyć
Ze słoweńskiego przełożyli Nikodem Szczygłowski i Joanna Pomorska

wersja polska, 263 s., format 16 × 23 cm, oprawa miękka,
ISBN 978-83-66419-73-5, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński

Zbiór esejów słoweńskiego pisarza Drago Jančara, opowiadającego już od pół wieku historię swojego małego narodu w kontekście spraw, które tak naprawdę są bliskie i zrozumiałe dla znacznej części Środkowoeuropejczyków. Jančar to nie tylko mistrz słowa, lecz także przenikliwy obserwator współczesności. W czasach uproszczeń i hałasu proponuje coś rzadkiego: uważność, namysł i rozmowę. Jego eseje, wyrastające z pogranicza historii i pamięci, refleksji osobistej oraz zbiorowego doświadczenia, są pełne intelektualnej odwagi i ironicznej precyzji. Burzą wygodne narracje, obnażają iluzje i zadają pytania, które nie pozwalają o sobie zapomnieć.

Wybór przygotowany przez Nikodema Szczygłowskiego prezentuje czytelnikowi eseistykę pisarza z Lublany – głęboko zakorzenioną w duchowej geografii Europy Środkowej. Tom obejmuje teksty powstałe na przestrzeni trzydziestu lat (1992–2022).

Drugi tom opublikowany w serii ISTER pod redakcją Łukasza Galuska, Pauliny Małochleb i Bartosza Sadulskiego.

Publikacja dostępna w wersji papierowej i w e-booku.

Miroslav Krleža
Złoto i srebro Zadaru
Z chorwackiego przełożyli Maciej Czerwiński, Małgorzata i Jan Wierzbiccy

wersja polska, 225 s., format 16 × 23 cm, oprawa miękka,
ISBN 978-83-66419-75-9, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński

Zbiór esejów o sztuce w wyborze i opracowaniu Macieja Czerwińskiego przybliża polskiemu czytelnikowi niezwykłą postać Miroslava Krleży (1893–1981) – chorwackiego poety, prozaika, dramaturga, eseisty i encyklopedysty. Krleża podejmował najważniejsze problemy chorwackiej tradycji, poddając je krytycznej analizie. Interesowały go zwłaszcza intelektualne przełomy, a także towarzyszące im napięcia i niejednoznaczności pojęciowe. Nie sposób uchwycić dynamiki chorwackich systemów literackich, kulturowych i społecznych bez uwzględnienia właśnie jego twórczości – i to na polu poezji, prozy, biografistyki, dramatopisarstwa, eseistyki, animacji kultury, encyklopedyzmu, wystawiennictwa. We wszystkich tych obszarach chorwacki pisarz zbudował silną pozycję, dokonał jakiegoś przełomu, coś zmodyfikował, tchnął w zastaną rzeczywistość nowe życie. Książka ukazuje nie tylko bogactwo jego twórczości, lecz także miejsce, jakie zajmuje on w pejzażu kultury środkowoeuropejskiej.

Trzeci tom opublikowany w serii ISTER pod redakcją Łukasza Galuska, Pauliny Małochleb i Bartosza Sadulskiego.

Publikacja dostępna w wersji papierowej i w e-booku.

Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem
Sztuka Rumunii z kolekcji Ovidiu Şandora

wersja polsko-angielska, 312 s., format 23 × 27 cm, oprawa twarda,
ISBN 978-83-66419-67-4, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński

Dwujęzyczny album stanowi wyjątkowy przewodnik po współczesnej sztuce Rumunii. Prezentuje wybór prac z kolekcji Ovidiu Şandora – jednego z najważniejszych prywatnych zbiorów sztuki współczesnej w Europie Środkowo-Wschodniej. Znalazły się w nim teksty wprowadzające oraz eseje wybitnych autorów, takich jak Adriana Babeţi, Łukasz Galusek, Kazimierz Jurczak, Jakub Kornhauser, Diana Marincu, Tom Sandqvist, Vladimir Tismăneanu, które analizują historię oraz współczesne oblicza rumuńskiej awangardy i sztuki. Publikacja rzuca światło na ważne zjawiska artystyczne, od surrealizmu i dadaizmu po wpływ transformacji ustrojowej oraz rozwój instytucji artystycznych w Rumunii.

Teksty działowe Moniki Rydiger i Łukasza Galuska prowadzą czytelnika przez kolejne rozdziały wystawy. Album stanowi nie tylko jej dokumentację, ale też refleksję nad tożsamością, dziedzictwem i sztuką współczesną w kontekście Europy Środkowo-Wschodniej.

Publikacja towarzysząca wystawie *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem*.

Brâncuși. Rzeźbienie światłem

wersja polsko-angielska, 120 s., format 23×27 cm, oprawa twarda,
ISBN 978-83-66419-74-2, projekt i opracowanie graficzne Kuba Sowiński

Dwujęzyczny, polsko-angielski photobook jest próbą wejścia w świat jednego z najważniejszych artystów XX wieku – rumuńskiego rzeźbiarza Constantina Brâncușiego. Nie jest to tradycyjna biograficzna opowieść o artyście, ale spojrzenie na jego twórczość poprzez pryzmat światła i fotografii oraz wniknięcie w jego proces twórczy, by zrozumieć sposób, w jaki postrzegał świat i materię.

Album otwiera tekst Doïny Lemny, wybitnej znawczyni twórczości Brâncușiego, badaczki i współkuratorki wielu poświęconych mu wystaw. Znalazło się tu też szczegółowe kalendarium życia artysty, przedstawiono między innymi jego podróż z rodzinnej miejscowości Hobița w rumuńskiej Olteni do Paryża, edukację i artystyczny rozwój oraz najsłynniejsze wystawy. Publikacja zawiera reprodukcje czterdziestu oryginalnych fotografii Brâncușiego pochodzących z prestiżowych kolekcji prywatnych: Davida Groba, Christiana Reyntjensa i Bruce'a Silversteina. W ostatnim rozdziale zaprezentowano również zdjęcia jednego z najsłynniejszych rumuńskich fotografów – Iona Micle, przedstawiające zespół rzeźb w Târgu Jiu, najcenniejsze dziedzictwo, które Constantin Brâncuși pozostawił ojczyźnie.

Publikacja towarzysząca wystawie *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*.

Katedra ormiańska we Lwowie i jej twórcy

wersja ukraińsko-angielsko-polsko-ormiańska, 304 s., format 24×28 cm,
oprawa miękka ze skrzydełkiem, ISBN 978-83-66419-78-0,
projekt i opracowanie graficzne Wojtek Janikowski

We współpracy z Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą Polonika została przygotowana nowa, czwarta, odsłona tego albumu, tym razem z głównymi językami ukraińskim i angielskim. Wydanie przygotowano z okazji planowanych w 2026 roku we Lwowie, Kijowie oraz Charkowie pokazów wystawy *Katedra ormiańska we Lwowie i jej twórcy*. W albumie znalazły się nowe wstępy Agaty Wąsowskiej-Pawlik oraz Katarzyny Sokołowskiej.

Publikacja pokazuje historię powstania katedry ormiańskiej we Lwowie oraz jej przebudowy prowadzonej na początku ubiegłego wieku. Jej kolejnym tematem jest konserwacja malowideł ściennych przygotowanych w okresie międzywojennym przez Jana Henryka Rosena. Prace te były realizowane od 2008 roku przez Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Dziedzictwa. Wśród autorów tekstów znaleźli się: Jacek Purchla, Joanna Wolańska-Walanus, Żanna Komar, Michał Wiśniewski oraz Paweł Baranowski.

BIBLIOTEKA MCK

Biblioteka Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, o statusie biblioteki naukowej, gromadzi i udostępnia zbiory profilowane pod kątem historii i teorii kultury, dziedzictwa kulturowego, ochrony zabytków, tożsamości oraz pamięci Europy Środkowej i Wschodniej, a także dialogu międzykulturowego.

W Bibliotece funkcjonuje zintegrowany system biblioteczny Alma wraz z wyszukiwarką Primo oraz terminal bezpłatnej, cyfrowej wypożyczalni książek i czasopism naukowych Academica, zapewniający dostęp do prawie 4 milionów publikacji, również najnowszych, objętych ochroną prawa autorskiego.

W 2025 roku Biblioteka MCK umożliwiała dostęp do bazy CEEOL, obejmującej czasopisma i e-booki z zakresu nauk społecznych, humanistycznych oraz dokumenty elektroniczne dotyczące zagadnień związanych z Europą Środkową, Wschodnią i Południowo-Wschodnią. Dzięki dofinansowaniu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego przystąpiono do konsorcjum wielodziedzinowej biblioteki cyfrowej JSTOR, co umożliwiło kontynuowanie dostępu do kolekcji Arts & Sciences II, III, VII. Ponadto w ramach licencji krajowych udostępniano bazy danych Wirtualnej Biblioteki Nauki. W katalogu Primo wzbogacano kolekcje *Bibliografii zawartości publikacji Międzynarodowego Centrum Kultury* oraz prac stypendystów programu Thesaurus Poloniae.

Zespół Biblioteki uczestniczył w posiedzeniach Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego, w konsultacjach oraz szkoleniach organizowanych przez Bibliotekę Narodową, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, a także w licznych konferencjach i webinariach dotyczących bibliotekoznawstwa oraz dostępności bibliotek dla osób ze szczególnymi potrzebami.

W 2025 roku Biblioteka MCK została członkiem stowarzyszenia Bibliotheca Baltica, sieci bibliotek europejskich działających w regionie Morza Bałtyckiego. Od trzech lat należy również do działającej przy SBP Sekcji Bibliotek Muzeów, Galerii i Instytucji Kultury. Uczestnictwo w obu organizacjach daje możliwość nawiązania kontaktów, wymiany wiedzy i doświadczeń oraz wdrażania profesjonalnych standardów pracy.

Biblioteka MCK prowadzi intensywną wymianę publikacji z bibliotekami muzeów, uczelni i instytucji kultury w kraju i za granicą oraz aktywną politykę gospodarki dubletami.

Przez cały rok podejmowano w Bibliotece wiele inicjatyw mających na celu promocję czytelnictwa, zachęcając do korzystania z bibliotek jako miejsc otwartych i dostępnych, z ofertą dla osób w każdym wieku.

Z końcem roku odbyło się posiedzenie Rady Naukowej Biblioteki MCK, która przyjęła sprawozdanie z działalności za okres od 1 października 2024 roku do 30 września 2025 roku, podsumowała udział Biblioteki w projekcie OMNIS w latach 2021–2025 oraz zapoznała się z bieżącymi pracami i planami Biblioteki na rok 2026.

Magdalena Spyrka
BIBLIOTEKA MCK

ZASOBY CYFROWE MCK

Międzynarodowe Centrum Kultury jest jedną z pierwszych instytucji kultury zajmujących się działalnością badawczą, które zdecydowały się udostępniać swoje publikacje w serwisie POLONA – największej i najnowocześniejszej polskiej bibliotece cyfrowej. Dzięki współpracy z Biblioteką Narodową w 2025 roku wirtualny księgozbiór MCK, poświęcony szeroko pojętemu dziedzictwu Europy Środkowej, powiększył się o kolejne publikacje. Obecnie kolekcja wydawnictw MCK w POLONIE liczy 214 pozycji (45 tysięcy skanów). Pod względem liczby wyświetleń zajmuje 23. miejsce wśród wszystkich kolekcji publicznych. Pełny wykaz tytułów można znaleźć na stronie: mck.krakow.pl/publikacje-online.

Do szerokiego grona odbiorców trafił między innymi komplet dokumentującego działalność instytucji „Rocznika Międzynarodowego Centrum Kultury" (wersje polska i angielska), kilkanaście książek autorstwa bądź opracowanych redakcyjnie przez prof. Jacka Purchlę, materiały z sesji naukowych MCK, wybrane katalogi wystaw oraz 41 tomów serii *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, wydawanej w latach 1993–2020.

W 2025 roku zakończono realizację kolejnego półtorarocznego projektu *Cyfrowa historia sztuki*, wspieranego przez Fundację Lanckorońskich, którego celem była digitalizacja dorobku polskiej historii sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji dotyczących zbiorów rodziny Lanckorońskich. Uwolniono między innymi kilka czasopism naukowych oraz ponad 400 artykułów w repozytorium Biblioteki Uniwersyteckiej w Heidelbergu, odwiedzanym rocznie przez około 9 milionów użytkowników z ponad 180 krajów.

MCK uczestniczy ponadto w projekcie *Wirtualne Muzea Małopolski 2030. Fenomenalna Małopolska*, finansowanym w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027. Jako jeden z dwunastu partnerów planuje zdigitalizować i udostępnić dzieła sztuki znajdujące się w swojej siedzibie.

Jacek Maj
INSTYTUT DZIEDZICTWA EUROPEJSKIEGO

MECENASI
SPONSORZY
PARTNERZY

PROMOCJA, WSPÓŁPRACA Z MEDIAMI I PARTNERAMI MCK

Rok 2025 upłynął pod znakiem intensywnego rozwoju oraz konsekwentnej realizacji założeń komunikacyjnych Ośrodka Komunikacji Międzynarodowego Centrum Kultury. Przemyślane kampanie promocyjne, umiejętne dopasowanie narzędzi do charakteru poszczególnych wydarzeń oraz stała analiza efektów prowadzonych działań pozwoliły skutecznie docierać do coraz szerszego grona odbiorców. W rezultacie wyraźnie wzrosło zainteresowanie ofertą MCK, zwiększyła się frekwencja w wydarzeniach, a samo Centrum umocniło swoją pozycję jako instytucji nowoczesnej, otwartej i aktywnie uczestniczącej w międzynarodowym obiegu kultury.

W przestrzeni miejskiej zrealizowano liczne kampanie promocyjne, oparte przede wszystkim na nośnikach outdoorowych. Starannie zaprojektowane plakaty i citylighty, eksponowane w kluczowych punktach miasta, przyciągały uwagę spójną identyfikacją wizualną i klarownym przekazem, skutecznie wzmacniając obecność MCK w świadomości mieszkańców.

Istotnym filarem komunikacji pozostały media społecznościowe. Systematyczna aktywność na platformach takich jak Facebook, Instagram i LinkedIn umożliwiała utrzymanie stałego kontaktu z odbiorcami oraz budowanie zaangażowanej społeczności wokół MCK. Publikowane treści – zarówno wizualne, jak i merytoryczne – nie tylko informowały o wydarzeniach, lecz także inspirowały i zachęcały do dialogu.

Śniadanie prasowe o planach na 2025 rok

Ovidiu Șandor opowiada influencerom i influencerkom o swojej kolekcji

Konferencja prasowa przed wernisażem wystawy *Śmiejąc się jednym, płacząc drugim okiem*

Kuratorki wystawy Karolina Wójcik i dr Doïna Lemny oprowadzają po wystawie twórców internetowych

Równie ważnym obszarem były relacje z mediami. W ciągu roku zorganizowano szereg briefingów i konferencji prasowych towarzyszących inauguracjom wystaw oraz realizacji projektów międzynarodowych. Wydarzenia te cieszyły się dużym zainteresowaniem dziennikarzy, a informacje o działalności MCK regularnie pojawiały się w telewizji, radiu, prasie oraz w mediach internetowych – zarówno ogólnopolskich, jak i specjalistycznych, poświęconych kulturze, historii czy edukacji.

Znaczącą rolę odegrała także współpraca z partnerami instytucjonalnymi. Wspólne przedsięwzięcia z instytucjami kultury, administracją publiczną oraz mediami pozwoliły poszerzyć zasięg działań i dotrzeć do nowych grup odbiorców. Szczególne znaczenie miały projekty o charakterze międzynarodowym, takie jak Sezon Kulturalny Polska–Rumunia 2024–2025 czy Akademia Dziedzictwa dla Ukrainy.

W działania promocyjne włączyło się wiele instytucji i organizacji, między innymi: Rumuński Instytut Kultury w Warszawie, Kino pod Baranami, Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Państwowy Instytut Wydawniczy, Ambasada Republiki Estońskiej w Polsce, Teatr Śląski Katowicach, Muzeum Śląskie, Muzeum Hutnictwa w Chorzowie, Zabytkowa Kopalnia Ignacy, Galeria Sztuki Rzeczna w Rybniku, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu – Kopalnia Guido, Krakowskie Biuro Festiwalowe, Instytut Ukraiński, Konsulat Generalny Austrii w Krakowie, Bistro Charlotte. Dzięki tej szerokiej współpracy realizowane projekty zyskały zarówno większy zasięg, jak i wyjątkową oprawę artystyczną oraz medialną.

We współpracy z Bistro Charlotte powstało specjalne menu inspirowane wystawą *Brâncuși. Rzeźbienie światłem*

Pokaz filmowy we współpracy z Kinem pod Baranami

Ośrodek Komunikacji MCK przez cały rok prowadził systematyczne działania analityczne, koncentrując się na ocenie skuteczności prowadzonych kampanii. Monitorowano kluczowe wskaźniki, takie jak zasięg, poziom zaangażowania czy reakcje odbiorców, co umożliwiało bieżące dostosowywanie strategii do zmieniających się warunków.

Równolegle realizowano regularne analizy rynku medialnego oraz obserwację trendów w obszarze kultury i komunikacji. Śledzenie obecności MCK w mediach tradycyjnych, cyfrowych i społecznościowych dostarczało cennych danych dotyczących widoczności oraz odbioru marki, pozwalając nie tylko ocenić efektywność dotychczasowych działań, lecz także wskazać kierunki dalszego rozwoju.

Wszystkie te elementy składają się na spójną, wielowymiarową strategię komunikacyjną, której celem jest nie tylko promocja wydarzeń, ale przede wszystkim budowanie trwałych relacji z publicznością – opartych na zaufaniu, dialogu i wspólnym uczestnictwie w kulturze. Strategia ta wzmacnia pozycję MCK jako instytucji o ugruntowanej renomie, obecnej zarówno w kontekście lokalnym, jak i krajowym oraz międzynarodowym.

Szczególne wyrazy wdzięczności należą się patronom medialnym MCK, do których w 2023 roku należeli: „Polityka", „VOGUE", „Architektura&Biznes",

„Architektura Murator", „Zwierciadło", „SZUM", „Notes na 6 Tygodni", „MINT", „Architecture Is a Good Idea", „Lynx Magazine", „Czas Kultury", Niezła Sztuka.net, oraz stałym patronom: TVP3 Kraków, Radio Kraków, Radio Kraków Kultura, „Kraków Culture Karnet", „Herito", „Czas Dzieci.pl" i „Głos Seniora".

Za wsparcie projektów wystawienniczych w roku 2025 wyjątkowe podziękowania MCK kieruje do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz do Gminy Miejskiej Kraków.

Dorota Korohoda
Ośrodek Komunikacji

ANEKS

RADA PROGRAMOWA MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM KULTURY

KADENCJA 2023–2025

Rasa Rimickaitė – przewodnicząca
Philipp Charwath
Andrzej Chwalba
Sabra Daici
Edyta Gawron
Dorota Janiszewska-Jakubiak
Jakub Kornhauser
Marcin Łapczyński
Gina Renotière
Wołodymyr Szejko
Urszula Ślązak

PLANY STRATEGICZNE MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM KULTURY

NA LATA 2023–2027 (WYCIĄG)

Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie jest narodową instytucją kultury, która specjalizuje się w problematyce kultury i dziedzictwa Europy Środkowej.

Powstało z inicjatywy rządu Tadeusza Mazowieckiego w 1991 roku. Jego twórcą i wieloletnim dyrektorem był prof. Jacek Purchla. Ukształtowana przez niego instytucja od samego początku koncentruje swoje zainteresowania naukowo-badawcze na problematyce szeroko rozumianego **dziedzictwa kulturowego w aktywnym dialogu z sąsiadami Polski i ze światem.**

WIZJA, MISJA I CELE STRATEGICZNE

Wizja, czyli do czego dążymy

Kultura jako katalizator dialogu w Europie Środkowej.

Misja, czyli czym jesteśmy

Centrum międzynarodowego dialogu i interdyscyplinarnych badań nad kulturą i dziedzictwem w Europie i w świecie.

Cele strategiczne

1. Wzmacnianie pozycji Polski jako aktywnego uczestnika międzynarodowej debaty w sprawach kultury i dziedzictwa
2. Budowanie wizerunku Polski jako promotora współpracy kulturalnej w Europie Środkowej
3. Rozwijanie i pogłębianie relacji z odbiorcami oferty MCK – rozwój publiczności
4. Rozwijanie nowoczesnej, sprawnie zarządzanej instytucji.

Znaczenie współpracy w regionie środkowoeuropejskim jest kluczowym elementem budowania sukcesu Polski na arenie międzynarodowej. Polityka kulturalna zorientowana na międzynarodową współpracę bazuje na „miękkich" narzędziach prowadzenia dyplomacji publicznej. MCK jest instytucją *soft* i *smart power*, za której pośrednictwem Polska działa w przestrzeni środkowoeuropejskiej, a współpraca w ramach regionu leży w żywotnym i długofalowym interesie kraju, zwłaszcza wobec wyzwań i zagrożeń, jakie pojawiły się w nowym stuleciu. MCK jest także jedną z niewielu w Polsce i Europie Środkowej instytucji eksperckich w zakresie teorii dziedzictwa kulturowego i aspektów praktycznych jego ochrony, której dorobek oddziałuje w skali międzynarodowej. Kontynuacja i intensyfikacja tej sfery działalności MCK pozwoli na ugruntowanie polskiego wkładu w światową debatę o dziedzictwie. Działania MCK wyrastają z przekonania, że rolą Polski – jako dużego środkowoeuropejskiego

państwa – winno być inicjowanie i kreowanie międzynarodowej debaty o dziedzictwie i kulturowych wyzwaniach współczesności. Jednocześnie działalność MCK jest głosem Europy Środkowej i Wschodniej w skali globalnej – stąd współpraca z pozostałymi państwami Europy i innych kontynentów. MCK staje się tu podwójnym narzędziem – z jednej strony ma za zadanie twórczo na nie oddziaływać, z drugiej zaś – reprezentując region – ma budować obraz Polski w świecie. MCK – swoisty inkubator idei – propaguje polski dorobek intelektualny w regionie i w świecie. Ważne jest także, aby element konkurencyjności państw (nieodłączny w gospodarce czy polityce) zrównoważyć aspektem partnerskim, możliwym do najlepszego urzeczywistnienia we współpracy kulturalnej. Takie nastawienie sprzyja formowaniu myślenia Polaków o ich sąsiadach jako o partnerach (co jest istotne także dla procesu pojednania z sąsiadami jako warunku sukcesu na arenie międzynarodowej), a zarazem ugruntowuje w nich poczucie, że Polska działa we wspólnym interesie. Specjalistyczna wiedza o kulturze XX wieku w Europie Środkowej i Wschodniej, jaką dysponuje MCK, jest kluczowa do budowy dobrych relacji z sąsiadami. Bez znajomości doświadczenia ostatniego stulecia nie jest możliwe zrozumienie stereotypów, postaw i uprzedzeń warunkujących zachowania i reakcje sąsiadów. Rzetelna wiedza i wydobycie wspólnoty tego doświadczenia pozwalają natomiast uczynić je płaszczyzną sprzyjającą dialogowi i gruntem do pomyślnego spotkania. Na tym polega waga partnerskich projektów kulturalnych realizowanych przez MCK.

Kontynuacja i rozwijanie dotychczasowej drogi programowej jest właściwym wyborem, ponieważ znaczenie współpracy w regionie środkowoeuropejskim, będącej elementem systemu bezpieczeństwa i pokoju w Europie w obliczu napaści Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku, nabrało szczególnego, ponadregionalnego znaczenia. Działania MCK są i będą komplementarne z priorytetami polskiej polityki zagranicznej odnoszącymi się do Europy Środkowej, takimi jak inicjatywy Trójmorza oraz Trójkąta Lubelskiego. Kontynuowana będzie współpraca wyszehradzka, choć z zamiarem pewnego jej przeformułowania. W programie MCK na lata 2023–2027 wymiary ukraiński i bałtycki zostaną istotnie wzmocnione. Podobnie jak wymiar bałkański w ślad za wzmacnianiem obecności Polski na Bałkanach Zachodnich.

PRZEBUDOWY I INWESTYCJE W MIĘDZYNARODOWYM CENTRUM KULTURY

W marcu 2025 roku ogłoszono, że Międzynarodowe Centrum Kultury zostało beneficjentem II edycji programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) 2021–2027, na skutek oceny wniosku aplikacyjnego złożonego w 2024 roku dokonanej przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (Instytucję Zarządzającą). Zakres zgłoszonych do realizacji w jego zakresie prac obejmuje zarówno tak zwane działania twarde, czyli roboty budowlane, jak i miękkie – szkolenia czy promocję projektu. Planowane roboty budowlane obejmują między innymi: remont elewacji frontowej, remont szklanej połaci dachowej na piątym piętrze kamienicy, modernizację instalacji wewnętrznych galerii i Sali Konferencyjnej pod Kruki, wymianę wind osobowych, a przede wszystkim adaptację pomieszczeń aktualnie wykorzystywanych przez komercyjną restaurację do potrzeb MCK. Przestrzenie te zachowają częściowo funkcje gastronomiczne, lecz ich zdecydowana większość przeznaczona zostanie na nową salę edukacyjną oraz księgarnię MCK na parterze budynku. Efektem planowanych modernizacji będzie również znaczące poprawienie dostępności budynku dla osób ze szczególnymi potrzebami poprzez likwidację barier architektonicznych w obszarach objętych robotami.

Bezpośrednio po otrzymaniu decyzji o przyznaniu dofinansowania podpisano umowę z instytucją pośredniczącą programu, jaką dla MCK jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a w następnej kolejności ogłoszono postępowanie zamówień publicznych na wyłonienie firm świadczących usługi w zakresie nadzorów budowlanych oraz doradztwa finansowego i obsługi prawnej w celu sprawnego przeprowadzenia i rozliczenia planowanych inwestycji. Najkorzystniejszą ofertę w postępowaniu złożyło konsorcjum firm: SPDV sp. z o.o. (lider konsorcjum) oraz BUK Invest sp. z o.o. (partner konsorcjum) i 24 października 2025 roku podpisano umowy na usługi nadzoru i doradztwa. W celu zapewnienia konkurencyjności i sprawnego przeprowadzenia inwestycji podjęto natomiast decyzję o podziale zakresu budowlanego projektu na trzy odrębne postępowania i przygotowano dokumentację przetargową dla pierwszego z nich obejmującego: remont elewacji frontowej, adaptację pomieszczeń parteru budynku oraz remont szklanego dachu Sali Panoramicznej na piątym piętrze.

dr Mariusz Soczówka
Biuro Administracyjne

STRUKTURA ORGANIZACYJNA MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM KULTURY

DYREKCJA

Dyrektorka
Agata Wąsowska-Pawlik

Zastępca Dyrektorki ds. Programowych
dr Łukasz Galusek (do VI), Marzena Daszewska (od VII)

Zastępca Dyrektorki ds. Organizacyjnych
Piotr Bąk

Pełnomocnik Dyrektorki ds. Naukowych
prof. dr hab. Jacek Purchla (od X)

Pełnomocnik Dyrektorki
Ryszard Błachut

Główna Księgowa
Agnieszka Antos

ZESPÓŁ

Instytut Dziedzictwa Europejskiego
prof. dr hab. Jacek Purchla (kierownik do IX),
dr Beata Nykiel (zastępczyni kierownika do IX, kierowniczka od X)
Anna Kępińska, dr Żanna Komar (zastępczyni kierowniczki od XII),
Ewa Wojtoń (od X)
Biblioteka MCK: Mateusz Lepucki, Anna Sołtysiewicz, Magdalena Spyrka (zastępczyni kierownika ds. Biblioteki), Magdalena Ślósarz

Ośrodek Wystaw
Karolina Wójcik (kierowniczka)
Agnieszka Adamczak, Magdalena Gacek (od VII do XII), Dorota Kosiec,
dr Monika Rydiger, Natalia Żak

Wydawnictwo MCK
Marzena Daszewska (kierowniczka do VI)
Paulina Orłowska-Bańdo (zastępczyni kierowniczki do VI, kierowniczka od VII)
Izabela Bilińska-Socha (od XII), Aleksandra Łozińska (od VII),
Paulina Roszak-Niemirska, Bartosz Sadulski

Ośrodek Edukacji – Akademia Dziedzictwa
dr Michał Wiśniewski (kierownik)
Agata Klejzerowicz, Zofia Rokitka, Marek Świdrak, Wiktoria Zajdel-Marchewczyk

Ośrodek Komunikacji
dr Paulina Małochleb (kierowniczka)
Joanna Biegacz (zastępczyni kierowniczki), Małgorzata Bożek (od III), Magdalena Grabias, Dorota Korohoda, Marcin Pańtak, Paulina Semianchuk, Klaudia Słupek

Biuro Organizacyjne
Ewa Czarnecka (kierowniczka do VIII), Joanna Hojda-Pepaś (zastępczyni kierowniczki do VIII, kierowniczka od IX)
Anna Jakubiak, Roksana Kasprzak (od III), Anna Koncewicz, Daniel Krawczyk, Joanna Malina, Joanna Podkowa (zastępczyni kierowniczki od IX), Andrzej Zabłocki, Adriana Żołnierczyk

Biuro Administracji
Sylwia Żmuda-Żelazny (kierowniczka)
Mateusz Bigaj (od VIII), Ewa Bryła (do VII), Marek Gabryś, Elżbieta Hajdas, Robert Karwowski, Roman Kawalec, Antoni Michalik, Janusz Ogonowski, dr Mariusz Soczówka (zastępca kierowniczki od IV), Krzysztof Markiel (od VIII do X)

Biuro Finansowo-Księgowe
Marzena Krawczyk (kierowniczka)
Iwona Kolat, Aneta Maciejewska (od I do VI), Anna Poźniak (od VII)

Współpracownicy
Magdalena Błachut, Magdalena Gacek (od I do VI), dr Małgorzata Jędrzejczyk, Christian Józwowski (od IX do XII), Tadeusz Kita, Katarzyna Klusa, Tomasz Kowalczyk (do XII), Jarosław Kozik, Michał Kuźma, Paulina Lubiak (X), dr Magdalena Łanuszka, Jacek Maj (do XII), Krzysztof Markiel (od VI do VII), Dominika Markiewicz, Regina Mikuła (do VII), Magdalena Nalepa-Rybarska, Łukasz Pieróg, Maja Różycka (od IX do XII), Anna Sawłowicz, Jakub Walawski, Kamil Wilk, Zdzisław Zapał, Grażyna Żmuda (do II)

Edukatorzy
Beata Bujak-Szwaczka, Emilia Drabik (do XII), Katerina Dratska, Zofia Grząślewicz, Marcin Krotla, Joanna Majewska-Grabowska, Iwona Malota (do XII), Viktoriia Markovska, Hanna Martynenko, Anna Sokulska, Beata Wolszczak, Dominik Wrześniak

STATUT MIĘDZYNARODOWEGO CENTRUM KULTURY

ZAŁĄCZNIK DO ZARZĄDZENIA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO Z DNIA 12 GRUDNIA 2024

ROZDZIAŁ I • POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1 Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, zwane dalej „Centrum", jest państwową instytucją kultury utworzoną na podstawie zarządzenia nr 11 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 10 maja 1991 r. w sprawie utworzenia Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie (Dz. Urz. MKiS poz. 3, z 1992 r. poz. 11, z 1995 r. poz. 15 oraz Dz. Urz. MKiDN z 2007 r. poz. 53) i działającą w szczególności na podstawie:

1) ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 87) zwanej dalej „ustawą";
2) niniejszego Statutu.

§ 2

1. Organizatorem Centrum jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zwany dalej „Ministrem".
2. Centrum jest wpisane do rejestru instytucji kultury prowadzonego przez Ministra pod numerem RIK 2/92.
3. Siedzibą Centrum jest miasto Kraków, a terenem działania – obszar Rzeczypospolitej Polskiej. Centrum może prowadzić działalność także poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Centrum może używać nazwy skróconej w brzmieniu: „MCK".

ROZDZIAŁ II • ZAKRES DZIAŁALNOŚCI CENTRUM

§ 3 Do zakresu działalności Centrum należy:

1) Realizowanie działań kulturowych oraz przedsięwzięć naukowych w wymiarze międzynarodowym:
   a) jako element dialogu między sąsiadami i dobrosąsiedzkiej współpracy Polski z państwami i narodami Europy,
   b) jako ważny element współczesnej praktyki dyplomatycznej;
2) prowadzenie badań oraz upowszechnianie wiedzy o:
   a) kulturze Europy (zwłaszcza Środkowej) i europejskich kontekstach kultury polskiej, z uwzględnieniem historii kulturowej i intelektualnej, sztuki, literatury,
   b) dziedzictwie kulturowym, w tym o jego współczesnych znaczeniach i problematyce zarządzania,
   c) przestrzeni w ujęciu humanistycznym, w obszarze architektury, krajobrazu i studiów miejskich.

§ 4

1. Zakres działalności określony w § 3 Centrum realizuje przez:
   1) organizowanie i udział w badaniach naukowych oraz propagowanie ich wyników;
   2) inicjowanie i prowadzenie międzynarodowej współpracy instytucjonalnej;
   3) organizowanie i realizowanie specjalistycznych programów edukacyjnych, w tym studiów podyplomowych;
   4) inicjowanie i organizowanie wystaw w galerii własnej i innych miejscach w kraju i za granicą;
   5) organizowanie i wspieranie konferencji, seminariów, wykładów oraz debat publicznych;
   6) zarządzanie programami stypendialnymi oraz fundowanie stypendiów dla polskich i zagranicznych badaczy w zakresie działalności Centrum;
   7) utrzymywanie kontaktów z ośrodkami eksperckimi, naukowymi i kulturalnymi, w tym reprezentowanie Polski w sieciach i organizacjach międzynarodowych;
   8) gromadzenie i upowszechnianie w Polsce i poza jej granicami wiedzy, o której mowa w § 3, w tym prowadzenie specjalistycznej biblioteki;
   9) koordynowanie działań digitalizacyjnych, w szczególności dotyczących publikacji Centrum;
   10) działalność wydawniczą, tworzenie utworów audiowizualnych i innych form twórczości propagującej wiedzę, o której mowa w § 3;
   11) udział w kulturalnych wydarzeniach strategicznych o międzynarodowym wymiarze;
   12) aktywny udział w życiu kulturalnym i naukowym w Europie;
   13) reprezentowanie Polski podczas międzynarodowych wydarzeń, w tym udział w sezonach kulturalnych, festiwalach i targach oraz innych wydarzeniach o podobnym charakterze;
   14) budowanie relacji, m.in. przez wizyty studyjne, ze środowiskami kultury i nauki w Europie, zwłaszcza Środkowej;
   15) kreowanie i produkcję przedmiotów inspirowanych dziedzictwem Polski i Europy Środkowej, z wykorzystaniem współczesnego designu;
   16) wspieranie działalności artystycznej (zwłaszcza plastycznej i literackiej) inspirowanej kulturą i dziedzictwem Polski i Europy Środkowej.
2. Centrum może realizować zakres swojej działalności przez współpracę z:
   1) podmiotami odpowiedzialnymi za kreowanie i realizację polityki państwa w zakresie międzynarodowej współpracy kulturalnej;
   2) krajowymi i zagranicznymi instytucjami kultury, uniwersytetami, centrami badawczymi, a także organizacjami pozarządowymi i sieciami międzynarodowymi;
   3) przedstawicielami krajowych i zagranicznych środowisk twórczych, badawczych i mediów.

ROZDZIAŁ III • ZARZĄDZANIE I ORGANIZACJA

§ 5

1. Dyrektor zarządza działalnością Centrum.
2. Dyrektora powołuje i odwołuje Minister na zasadach i w trybie określonym w ustawie.
3. Dyrektor zarządza Centrum przy pomocy dwóch zastępców.
4. Zastępców dyrektora powołuje i odwołuje Dyrektor, po uzyskaniu zgody Ministra.

§ 6

1. Dyrektor może powoływać, w drodze zarządzenia, zespoły doradcze w sprawach należących do zadań i kompetencji Centrum.
2. W skład zespołów, o których mowa w ust. 1, mogą wchodzić również osoby niebędące pracownikami Centrum.
3. Dyrektor, powołując zespoły, o których mowa w ust. 1, określa cel powołania, nazwę, skład osobowy, zakres zadań, tryb działania oraz zasady ich obsługi.

§ 7

1. W Centrum działa Rada Programowa, zwana dalej „Radą", jako organ doradczy Dyrektora.
2. W skład Rady wchodzi 11 członków, w tym jedna osoba wskazana przez Ministra.
3. Członków Rady powołuje i odwołuje Dyrektor spośród:
   1) autorytetów w zakresie sztuki, dziedzictwa kulturowego i jego ochrony;
   2) ekspertów w zakresie historii, kultury i dziedzictwa kulturowego krajów Europy Środkowej;
   3) dyrektorów instytucji i organizacji krajowych i zagranicznych, których działalność jest zbieżna z działalnością Centrum.
4. Uzupełnienia na okres do końca bieżącej kadencji składu Rady ze względu na wygaśnięcie członkostwa z powodu:
   1) zrzeczenia się członkostwa,
   2) śmierci członka,
   3) prawomocnego orzeczenia środka karnego pozbawienia praw publicznych, ubezwłasnowolnienia lub choroby trwale uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków,
   4) odwołania przez Dyrektora z powodu niewykonywania swoich obowiązków wynikających z niniejszego Statutu i regulaminu, o którym mowa w § 8 ust. 5

   – dokonuje Dyrektor zgodnie z przepisami ust. 2 i 3.

§ 8

1. Kadencja Rady trwa trzy lata.
2. Do zadań Rady należy opiniowanie i wnioskowanie w sprawach związanych z całokształtem działalności Centrum.
3. Pracami Rady kieruje przewodniczący wybrany przez członków Rady na pierwszym posiedzeniu zwoływanym przez Dyrektora.
4. Przewodniczący zwołuje posiedzenia Rady przynajmniej raz w roku.
5. Rada działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu.
6. Obsługę kancelaryjno-biurową Rady zapewnia Centrum.
7. Członkowie Rady pełnią swe funkcje społecznie, bez prawa do wynagrodzenia. Członkom Rady przysługuje prawo do zwrotu kosztów podróży

i noclegów poniesionych w związku z pełnieniem funkcji, płatnych ze środków Centrum.

ROZDZIAŁ IV • MAJĄTEK I FINANSE

§ 9

1. Centrum prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach określonych w ustawie.
2. Źródłami finansowania działalności Centrum są:
   1) środki przekazywane przez Ministra w postaci dotacji podmiotowych i celowych;
   2) inne dotacje;
   3) środki pochodzące z funduszy krajowych i zagranicznych;
   4) środki z tytułu spadków, zapisów i darowizn otrzymywanych w postaci pieniężnej i rzeczowej od osób fizycznych i prawnych;
   5) przychody z mienia, w szczególności z najmu oraz z dzierżawy i innych umów o podobnym charakterze;
   6) odsetki z lokat bankowych;
   7) opłaty konferencyjne;
   8) przychody ze sprzedaży majątku, rzeczy i praw oraz przychody ze świadczenia usług;
   9) przychody z prowadzonej odpłatnej działalności dodatkowej.

§ 10

1. Centrum prowadzi – jako dodatkową – działalność odpłatną według zasad określonych w obowiązujących przepisach, zbieżną z celami statutowymi w zakresie:
   1) sprzedaży publikacji własnych, w tym książek, czasopism, publikacji multimedialnych i materiałów promocyjnych oraz usług wydawniczych;
   2) sprzedaży publikacji wydanych przez inne podmioty oraz materiałów promocyjnych wyprodukowanych przez inne podmioty;
   3) udzielania licencji i sprzedaży praw autorskich;
   4) wynajmu nieruchomości i lokali oraz innych składników majątkowych;
   5) działalności edukacyjnej i usług szkoleniowych;
   6) usług gastronomicznych i związanych z obsługą ruchu turystycznego;
   7) reklamy;
   8) organizowania projektów o charakterze artystyczno-kulturalnym.
2. Dochód z działalności dodatkowej odpłatnej przeznacza się na realizację zadań statutowych Centrum.

§ 11

1. Dyrektor dokonuje w imieniu Centrum czynności prawnych, w tym składa oświadczenia w zakresie jego praw i obowiązków majątkowych.
2. Dyrektor może ustanawiać pełnomocników do dokonywania czynności w imieniu Centrum, określając zakres pełnomocnictwa.
3. Udzielenie i odwołanie pełnomocnictwa podlega ujawnieniu w rejestrze instytucji kultury prowadzonym przez Ministra, z wyjątkiem pełnomocnictw procesowych.

ROZDZIAŁ V • POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 12

1. Połączenia, podziału lub likwidacji Centrum dokonuje Minister na zasadach i w trybie przewidzianym w ustawie.
2. Zmiany Statutu dokonywane są na zasadach określonych w ustawie.

© Copyright by Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2026

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktorka
Agata Wąsowska-Pawlik

Redaktorki prowadzące
Dorota Korohoda, Paulina Orłowska-Bańdo

Redaktorka techniczna
Paulina Orłowska-Bańdo

Opracowanie typograficzne i projekt okładki
Kuba Sowiński (Biuro Szeryfy)

Opracowanie graficzne
Wojciech Kubiena (Biuro Szeryfy)

Korekta
Anastazja Oleśkiewicz, Izabela Bilińska-Socha

Autorzy zdjęć
Zuanna Albrecht, Joanna Biegacz, Maciej Bociański, Małgorzata Bożek, Beata Czyżewska/Estrada Rzeszowska, Borys Dubiański, Katarzyna Dzierżawin, Felix Q Media/Josef Rabara, Łukasz Gizder/Muzeum Śląskie w Katowicach, Zofia Grząślewicz, Mateusz Grzechocki, Dawid Halota, Jarosław Jaworski, Maciej Jaźwiecki POLIN, Krzysztof Karpiński, Mariusz Kisiel, Agata Klejzerowicz, Żanna Komar, Dorota Korohoda, Piotr Kubic, Marcin Lubera, Mario Mintoff, Viktoriia Markowska, Paweł Mazur, Grzegorz Mort 2025 MIK, CC by SA 4.0, Marcin Pańtak, Anna Pichura, Jacek Purchla, Zofia Rokitka, Alicja Rzepa 2025 MIK, CC by SA 4.0, Klaudyna Schubert, Magdalena Spyrka, Anna Szporek, Marek Świdrak, Michał Wiśniewski, Jakub Włodek, Anna Wojnar, Piotr Wojnarowski Kancelaria Prezydenta Miasta Krakowa, Alan Zając, Wiktoria Zajdel-Marchewczyk, Łukasz Zawada, Anna Zdunek, Adriana Żołnierczyk

Druk i oprawa
Mellow

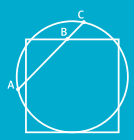
Wydawca
Międzynarodowe Centrum Kultury
Rynek Główny 25, 31-008 Kraków
tel.: 12 42 42 811, e-mail: sekretariat@mck.krakow.pl
www.mck.krakow.pl
ISSN 1230-2597

Międzynarodowe Centrum Kultury zainaugurowało działalność 29 maja 1991 roku podczas odbywającej się w Krakowie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), na której po raz pierwszy po zniesieniu żelaznej kurtyny przedstawiciele państw Wschodu i Zachodu debatowali o sprawach kultury i dziedzictwa. Od początku istnienia MCK mieści się w zabytkowej, pamiętającej czasy średniowiecza kamienicy „Pod Kruki" przy Rynku Głównym. Położenie w centrum Krakowa, a zarazem w sercu Europy Środkowej, ułatwia realizację naszej misji, polegającej na wspieraniu kulturalnej integracji Europy i ochrony jej dziedzictwa kulturowego.

Misją MCK jest prowadzenie międzynarodowego dialogu i interdyscyplinarnych badań nad kulturą i dziedzictwem w Europie i w świecie. Hasłem wywoławczym działalności MCK jest interdyscyplinarność. Instytucja działa na wielu polach, łączy różne punkty widzenia, korzysta z dorobku wielu dziedzin, by w sposób jak najbardziej szeroki, a równocześnie spójny i obiektywny móc dzielić się wiedzą z zakresu dziedzictwa kulturowego w wymiarze uniwersalnym.

MCK jest narodową instytucją kultury o charakterze naukowo-badawczym, edukacyjnym i informacyjnym. Działalność MCK to: • międzynarodowe konferencje i seminaria, w których uczestniczą przedstawiciele większości krajów europejskich i wielu pozaeuropejskich • międzynarodowe programy edukacyjne, z uczestnikami z większości krajów europejskich, Ameryki Północnej i Południowej, Azji i Afryki • program stypendialny Thesaurus Poloniae • studia podyplomowe Akademia Dziedzictwa • publikacje w języku polskim i w obcych wersjach językowych • specjalistyczny księgozbiór liczący ponad 35 000 woluminów • projekty badawcze realizowane we współpracy z partnerami polskimi i zagranicznymi • aktywne uczestnictwo w gremiach międzynarodowych i sieciach kulturalnych • wystawy prezentujące najważniejsze zjawiska ze świata sztuki i architektury.

Międzynarodowe Centrum Kultury

Rynek Główny 25
31-008 Kraków
www.mck.krakow.pl